

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ» ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.Н.КАРАЗІНА
НІЖИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
МИКОЛИ ГОГОЛЯ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЯНА КОХАНОВСЬКОГО МІСТА
КЕЛЬЦІ (ПОЛЬЩА)
ТИРАСПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
(КИШИНІВ, МОЛДОВА)
МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ БЕЗПЕКИ,
ЕКОЛОГІЇ ТА ЗДОРОВ'Я

**СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ
ТА ПРОФЕСІЙНОГО УДОСКОНАЛЕННЯ
ПРАЦІВНИКІВ СФЕРИ ОСВІТИ**

*Тези
VI Міжнародної науково-практичної конференції*

*23-24 квітня 2020 року
м. Чернігів*

УДК 378:37.091.12.011.3-051(082)

С 89

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету “Чернігівський колегіум” імені Т.Г. Шевченка
(протокол № 7 від 04 березня 2020 року)*

Сучасні проблеми підготовки та професійного удосконалення працівників сфери освіти : матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції (23-24 квітня 2020 року, м. Чернігів); відп. ред. Н. О. Терентьєва. Черкаси : Видавець Чабаненко Ю.В., 2020. 122 с.

Відповідальний редактор:

Терентьєва Н. О., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, психології та методики фізичного виховання Національного університету “Чернігівський колегіум” імені Т.Г. Шевченка

Рецензенти:

Бахмат Н. В., доктор педагогічних наук, професор [Кам’янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка]

Кузьменко В. В., доктор педагогічних наук, професор [КВНЗ “Херсонська академія неперервної освіти” Херсонської обласної ради]

ISBN 978-966-920-521-6

Збірник репрезентує авторські матеріали, представлені в рамках проведення VI Міжнародної науково-практичної конференції “Сучасні проблеми підготовки та професійного удосконалення працівників сфери освіти”, які органічно доповнюють матеріали, що увійшли до фахового збірника університету.

Матеріали стануть у нагоді науковим, науково-педагогічним і педагогічним працівникам, здобувачам усіх освітніх та освітньо-наукових рівнів, учителям-практикам і керівникам закладів освіти.

© Автори публікацій, 2020

© Національний університет “Чернігівський колегіум” імені Т.Г. Шевченка, 2020

© Видавець Чабаненко Ю.А., 2020

З М І С Т

<i>Арабаджи А., Тимченко Г., Арабаджи Т.</i> Технології організації занять з фізичного виховання з використанням інформаційно-комунікаційних технологій для врахування динаміки пульсометрії	7
<i>Бібчук К.</i> Ефективність застосування диференційованих завдань на лабораторно-практичних заняттях з біохімії для студентів факультету фізичного виховання	9
<i>Богданов Є.</i> Навчання керівних кадрів та фахівців у сфері цивільного захисту в Україні: нормативно-правові засади	11
<i>Богданович В.</i> Етапи підготовки майбутніх учителів початкових класів до музично-естетичного виховання учнів в Україні	14
<i>Васютіна Т., Суюндукова Ю.</i> Особливості навчання майбутніх учителів початкової школи дотриманню норм академічної доброчесності	17
<i>Вишневська Я.</i> Професійний розвиток керівників закладів освіти у системі післядипломної освіти	20
<i>Горяна Л., Олексієнко О.</i> Пріоритетні напрями підготовки педагогічних працівників до управління впровадженням здоров'язберезувальних технологій	22
<i>Граб М.</i> Вища освіта Данії: теоретичний та практичний аспект	26
<i>Євтух М.</i> Емоційний інтелект особистості та проблеми обдарованості	29
<i>Жара Г.</i> Методичні рекомендації для викладачів закладів вищої освіти з формування компетентності індивідуального здоров'язбереження у майбутніх учителів	31
<i>Жиденко А., Савонова О.</i> Роль дистанційного навчання в організації освітнього процесу магістрантів факультету фізичного виховання	34
<i>Жорова І.</i> Сучасні світові тенденції розвитку професіоналізму педагога	37

<i>Задоя С.</i> Особливості підготовки майбутнього педагога-бандуриста до розвитку творчого потенціалу учнів	40
<i>Зайцева О.</i> Попередження конфліктів як діяльність вчителя фізичної культури з досягнення компромісу між позиціями соціальних суб'єктів	43
<i>Злобіна О.</i> Оновлення стандартів вищої освіти: утруднення для викладачів ЗВО (на прикладі стандартів спеціальностей 254 і 255)	46
<i>Калашиник Л.</i> Формування зовнішнього іміджу країни як засіб реалізації концепції «свідомого патріотизму» в КНР	48
<i>Кобрій О., Піцик І.</i> Роль педагога у моральному становленні дитини молодшого молодшого шкільного віку	51
<i>Конотоп О.</i> Важливість іншомовної практичної підготовки майбутніх учителів початкової школи у контексті євроінтеграції	54
<i>Коропчану Е.</i> Вплив еволюції технологій і вимог ринку праці на методику викладання природничих дисциплін (наук)	56
<i>Лаврінченко Л.</i> Концепт здоров'язбереження в педагогічній спадщині К. Ушинського	59
<i>Лук'янченко О.</i> Значущість формування демократичних цінностей у майбутніх учителів початкової школи	62
<i>Медведева І.</i> Удосконалення системи суддівства у фігурному катінні на ковзанах	65
<i>Мехед К.</i> Особливості застосування гейміфікації під час навчання у закладах вищої освіти	68
<i>Мехед О.</i> Соціально-педагогічна діяльність вчителя біології та основ здоров'я з метою популяризації здорового способу життя	71
<i>Носко М., Проніков О.</i> Управлінська підготовка майбутніх учителів	74
<i>Носовець Н.</i> Проблема готовності майбутнього вчителя технологій до інноваційної педагогічної діяльності	77
<i>Парфенюк Т.</i> Періодизація освітніх перетворень в Австралії (60-ті рр. XX ст. – початок XXI ст.)	80

<i>Приймак С.</i> Теоретико-методологічні основи спортивно-педагогічного удосконалення в системі професійної освіти майбутніх учителів фізичної культури	83
<i>Пронікова І.</i> Перспективи впровадження досвіду шкільної економічної освіти у вітчизняну освітню практику	86
<i>Сагач О.</i> Створення спеціально організованого середовища як одна з умов професійного зростання вчителів	88
<i>Самойленко О.</i> Місце локальної системи управління якістю у функціонуванні закладів вищої освіти	92
<i>Сергійчук О., Багно Ю.</i> Професійна мобільність майбутнього педагога в умовах викликів часу	95
<i>Скорик Т.</i> Вплив естетичного досвіду на професійну діяльність вчителя музичного мистецтва	97
<i>Субботенко І.</i> Творчі підходи Рембранта як основа розвитку художнього потенціалу майбутнього педагога в роботі з неповносправними учнями	100
<i>Терентьєва Н.</i> Можливості музейних комплексів у сучасних умовах організації освітнього процесу	103
<i>Хмельницька О., Ткаченко Л.</i> Актуальні проблеми практичної підготовки майбутніх учителів: виклики і перспективи	105
<i>Цьось А., Пантік В., Пантік Д.</i> Навчаємося працюючи: ефективна модернізація освіти	108
<i>Шмалей С.</i> Напрями реалізації дистанційної освіти у закладах вищої освіти	111
<i>Ярошенко О.</i> Підготовка здобувачів наукового ступеня як один із способів розвитку науково-педагогічного потенціалу університету	114

<i>ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ</i>	118
--	-----

**Ставлення держави до педагога – це державна
політика, яка свідчить про силу держави,
або про його слабкості**

Отто фон Бісмарк

**Найголовніше прищепити смак
і любов до науки:
інакше ми виховаємо просто віслюків,
навантажених книжною премудрістю**

Мішель Монтень

**Вихователь не чиновник,
а якщо він чиновник, то він не вихователь**

Костянтин Ушинський

ТЕХНОЛОГІЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗАНЯТЬ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ВРАХУВАННЯ ДИНАМІКИ ПУЛЬСОМЕТРІЇ

Анна Арабаджи,

*Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна*

Ганна Тимченко,

*кандидат біологічних наук, доцент,
Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна,
м. Харків, Україна*

Тимур Арабаджи,

*кандидат педагогічних наук,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна*

Метою дослідження є розробка та впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в курсі з фізичного виховання, вивчення та аналіз пульсометрії студентів, створення стійкої мотивації для розвитку свого здоров'я.

У Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна впроваджено відкритий дистанційний курс Центру електронного навчання «Мое здоров'я», обумовлений повсякденною турботою про збереження здоров'я та подовження тривалого повноцінного життя в умовах різкого загострення екологічних проблем, підвищенням нервово-емоційних напружень в усіх сферах діяльності людини та поширенням різних хвороб [1].

Спираючись на розробки науковців сучасності щодо інноваційних технологій в сфері фізичного виховання, питань збереження та зміцнення здоров'я молодого покоління розроблено курс, який відповідає затвердженій навчальній програмі з фізичного виховання НТУ «ХПІ».

Авторами *вперше* розроблено власну систему збору аналітичної інформації про учасників тренувального процесу (вік, стать, дані пульсу під час тренування та у спокої (вільний час), антропометричні дані та дані показників здоров'я), адаптована до проведення занять з фізичного виховання на базі

НТУ «ХП», яка враховує індивідуальні особливості кожного учасника тренувального процесу та надає можливість здійснювати моніторинг здоров'я.

Зроблено *висновок*, що використання хмарних технологій дає можливість подання якісної освітньої інформації про здоров'я, його підтримку та корекцію предпатологічних станів. Дане дослідження дало можливість створювати закриті освітні групи з врахуванням індивідуальних особливостей (типи кровообігу та показники артеріального тиску).

Авторами розроблено анкету «Анкета студента» та електронну форму «ПУЛЬС» на базі прикладної програми Excel, система збору аналітичної інформації про учасників тренувального процесу (вік, стать, дані пульсу під час тренування та у спокої (вільний час), антропометричні дані та дані показників здоров'я). Програма адаптована до проведення занять з фізичного виховання зі студентами 1–3 курсів НТУ «ХП» (переважну більшість учасників тренувального процесу складають дівчата) і враховує індивідуальні особливості кожного учасника навчально-тренувального процесу та надає можливість здійснювати моніторинг і контроль стану здоров'я. Створена власна технологія збору та моніторингу діяльності серцево-судинної системи за методом пульсометрії та з використанням ІКТ сприятиме підвищенню якості навчально-тренувального процесу.

Ключові слова: *інноваційні технології, пульсометрія, студенти, оздоровлення, фізичне виховання.*

Джерела:

1. Бондаренко О. В., Тимченко Г. М. Аналіз стану здоров'я студентів з використанням відкритого дистанційного курсу «Моє здоров'я»: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю. Харків, 2018. С. 71-72.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНИХ ЗАВДАНЬ НА ЛАБОРАТОРНО-ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ З БІОХІМІЇ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ФАКУЛЬТЕТУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Катерина Бібчук,

*кандидат біологічних наук,
Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка, м. Чернігів, Україна*

Диференційований підхід передбачає використання різних методів і прийомів навчання залежно від виду навчальної діяльності, мети, етапів навчання [2] і схвально оцінюється багатьма українськими та зарубіжними вченими [1; 3; 4]. Диференційовані завдання для самостійної навчальної діяльності часто зустрічаються в практикумах з різних дисциплін, бо вони не лише враховують рівень підготовки студентів, а й сприяють розвитку креативності та підвищують інтерес до предмета вивчення. Але досі недостатня увага приділяється застосуванню диференційованих завдань з дисциплін, які не є профільними для студентів.

Метою дослідження визначено: вивчити ефективність застосування таких завдань на лабораторно-практичних заняттях з біохімії для студентів факультету фізичного виховання Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка. Для досягнення цієї мети розроблено лабораторно-практичний курс з біохімії з диференційованими завданнями для самостійної аудиторної роботи студентів з кожної теми. Завдання містять три рівні складності. Перший – репродуктивний включає завдання, що вимагають простого відтворення навчального матеріалу; він за шкалою ECTS відповідає оцінкам «E» і «D». Другий рівень – напівпошуковий розроблений для студентів, які претендують на оцінки «C» або «B», та передбачає застосування засвоєних знань в інших умовах. Завдання третього, творчого або евристичного, рівня передбачають застосування студентами креативності, навичок дослідницької діяльності та відповідають оцінці «A».

Диференційовані завдання використовувалися протягом усього курсу біохімії (24 години практичних занять) у групі студентів, що була обрана як дослідна. Контрольною групою слугували студенти, в яких заняття проводилися за традиційною схемою – без застосування диференційованих завдань. Після завершення курсу оцінювалася як загальна якість знань студентів, так і рівень зацікавленості їх процесом навчання. Показник загальної якості розраховувався за результатами складання екзамену з біохімії студентами обох груп і включав оцінки «А», «В» і «С». Зацікавленість та загальне враження від курсу визначалися за допомогою анонімного анкетного опитування студентів.

Аналіз одержаних результатів показав, що у студентів дослідної групи спостерігалось деяке зростання рівня якості знань, порівняно зі студентами контрольної групи. Відмінності в результатах згідно показника зацікавленості виявилися значно суттєвішими: більше половини студентів дослідної групи були задоволені курсом і бажали б продовжити його вивчення. Натомість, у контрольній групі таких осіб виявилось менше чверті від загальної кількості студентів. Поряд з цією суттєвою перевагою, можна відмітити і певні негативні моменти. Так, враховуючи кількість студентів у групі та розвиненість сучасних засобів комунікації, важко було проконтролювати самостійність виконання кожним студентом завдань свого рівня. Крім того, студенти, які працювали над першим, репродуктивним рівнем, часто скаржилися на одноманітність своїх завдань, вважаючи другий і третій рівні більш цікавими. Крім того, деякі досліді, виконання яких передбачалося в завданнях вищих рівнів складності, важко було організувати в умовах обмеженого часу однієї академічної години та наявного матеріально-технічного забезпечення.

Загалом, можна зробити *висновок*, що, попри певні складності та тимчасові недоліки, варто активізувати впровадження диференційованих завдань для самостійної навчальної діяльності на лабораторно-практичних заняттях з дисциплін, які не є профільними для студентів. Проведення лабораторних і практичних занять з використанням таких завдань позитивно впливатиме як на показник якості знань, так і

на загальне враження від навчального курсу.

Ключові слова: біохімія, студенти, диференційовані завдання, самостійна робота.

Джерела:

1. Зязюн І. А. Підготовка вчителя до забезпечення якості освітньо-виховного процесу в Україні. *Постметодика*, 2009, № 4. С. 2-10.
2. Кудренко Д. Роль диференційованого навчання у фаховій підготовці студентів художньо-графічних факультетів. *Педагогіка вищої та середньої школи*, 2015, № 46. С. 40-45.
3. Шаров С. В. Використання диференційованих навчальних завдань під час самостійної роботи студентів. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*, 2011, № 3. С. 151-153.
4. Brändströ, A. Differentiated tasks in mathematics textbooks : an analysis of the levels of difficulty (Licentiate dissertation). Luleå : Luleå tekniska universitet, 2005. 108 p. URL : <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:ltu:diva-18110>. (дата звернення: 17.03.2020).

**НАВЧАННЯ КЕРІВНИХ КАДРІВ ТА ФАХІВЦІВ
У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ В УКРАЇНІ:
НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ**

Євген Богданов,
аспірант,

*КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»
Херсонської обласної ради, м. Херсон, Україна*

Наукові і соціологічні дослідження різних країн, проведені в площині надзвичайних ситуацій, першопричиною заподіяння невинувато великих за розмірами збитків пояснюють недостатньою компетентністю осіб, яким доводиться

ухвалювати управлінські рішення з попередження надзвичайної ситуації та ліквідації їх наслідків. Тому підготовка професійних кадрів у сфері цивільного захисту є важливою складовою державної політики.

Метою дослідження є розгляд особливостей навчання керівних кадрів та фахівців у сфері цивільного захисту в Україні в історико-педагогічній ретроспективі.

У 1992 році Цивільна оборона України як державна структура стала самостійною, тому необхідно було розробити основні законодавчі акти, які б регламентували функціонування цієї системи. Центральним органом державної виконавчої влади, підвідомчим Кабінету Міністрів, стає Штаб Цивільної оборони України, який за короткий час відпрацьовує основні керівні документи: Концепцію Цивільної оборони і Закон України «Про Цивільну оборону України».

Положенням про Цивільну оборону України передбачалось, що до осіб керівного складу, які підлягали підготовці та перепідготовці належали: посадові особи, які очолюють Уряд України, центральні та місцеві органи державної влади, підрозділи виконкомів місцевих Рад народних депутатів, на яких покладено завдання з забезпечення захисту населення від наслідків надзвичайних ситуацій; керівники підприємств, установ, організацій, командири (начальники) військових з'єднань і частин цивільного оборони та спеціалізованих формувань цивільної оборони [1].

Підготовка згаданих осіб здійснювалась на територіальних курсах цивільної оборони, новопризначених – у рік призначення (протягом п'яти днів). Перепідготовка проводилась один раз на п'ять років.

Згодом, політичні зміни, що відбувалися в Україні, зокрема й у частині міжнародних відносин, спонукали до вдосконалення завдань, які покладалися на цивільну оборону. Так, розпочато перехід від системи цивільної оборони як способу захисту від зовнішніх загроз в рамках військових конфліктів і визначених гуманітарних завдань та надзвичайних ситуацій у період військових конфліктів до системи цивільного захисту, яка вирішує весь комплекс заходів з протидії надзвичайним ситуаціям в мирний час і особливий період. У

перехідний період в Україні співіснували та використовувались поняття «цивільна оборона» та «цивільний захист», та одночасно діяли три державні системи протидії надзвичайним ситуаціям.

З'ясовано, що з прийняттям Кодексу цивільного захисту України пройшла систематизація, уніфікація та усунення протиріч і дублювання функцій у сфері захисту від надзвичайних ситуацій [2]. Відбувається й оновлення у здійсненні навчання керівних кадрів та фахівців у сфері цивільного захисту. На виконання вимог Кодексу цивільного захисту видано розроблено порядок проведення навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту, який затверджений Постановою Кабінету Міністрів України.

Згідно з постановою, функціональне навчання – це навчання осіб, які за класифікацією професій належать до керівників, професіоналів і фахівців, з метою набуття та систематичного оновлення спеціальних знань, умінь і навичок з питань цивільного захисту [3].

Процес реформування, започаткований в Україні мав значний вплив й на діяльність Єдиної державної системи цивільного захисту. Протягом останніх років відбулися значні зміни в законодавстві у сфері цивільного захисту, осучаснено вимоги до організації заходів цивільного захисту та Порядку проведення навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту. Відтепер, категорії осіб, які проходять функціональне навчання поділяються на такі: особи керівного складу органів управління цивільного захисту; фахівці, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту. Змінено періодичність навчання, один раз на три роки.

Зроблено *висновок*, що питанню підготовки керівних кадрів та фахівців як в системі цивільної оборони, так і в Єдиній державній системі цивільного захисту приділялася велика увага. Для підготовки таких категорій державою утворювались спочатку територіальні курси цивільної оборони, які згодом реформовані в навчально-методичні центри цивільного захисту

та безпеки життєдіяльності. Протягом років, з врахуванням завдань та функцій, які покладалися на керівників різних рівнів у сфері цивільного захисту, періодично вносилися зміни до розподілу категорій осіб, які підлягали проходженню функціонального навчання та періодичність проходження навчання.

Ключові слова: підготовка та перепідготовка посадових осіб, цивільний захист, функціональне навчання.

Джерела:

1. Про затвердження Положення про цивільну оборону України: Постанова Кабінету Міністрів України від 10 травня 1994 р. № 299. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/299-94>.

2. Кодекс цивільного захисту України : Закон України від 02 жовтня 2012 р. № 5403-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013, № 34-35. Ст. 458.

3. Про затвердження Порядку проведення навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту: Постанова Кабінету Міністрів України від 23 жовтня 2013 р. № 819. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/819-2013-%D0%BF>.

ЕТАПИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО МУЗИЧНО- ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ В УКРАЇНІ

Володимир Богданович,
*Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка, м. Чернігів, Україна*

Мета дослідження – проаналізувати етапи підготовки майбутніх учителів початкових класів до музично-естетичного виховання учнів в Україні в другій половині XX – початку XXI століття.

Посилення культуро-творчої функції освіти спрямовує підготовку майбутніх учителів початкових класів на музично-естетичне виховання учнів, для забезпечення гуманістичної спрямованості освіти школярів. У цьому контексті актуалізується підготовка майбутніх учителів початкової ланки освіти щодо надання можливості загального музичного розвитку та музичної освіти дітям з перших років навчання. Проблема підготовки майбутніх учителів початкових класів до музично-естетичного виховання учнів, на думку вчених, є актуальною, тому що «музика буде відігравати дедалі більшу роль як у загальній культурі, так і за її межами, оскільки подальше зростання ролі в людському житті науки, абстрактного мислення, пізнання законів буття породжуватиме дедалі гострішу потребу в урівноваженні цього напрямку розвитку людини активізацією її емоційної сфери, її духовних почуттів, її здатності не лише мислити, а й переживати» [1, с. 66].

Нами в окреслених хронологічних межах визначено три етапи (становлення, стабільності та розвитку) як складові підготовки майбутніх учителів початкових класів до музично-естетичного виховання учнів в Україні другої половини ХХ – початку ХХІ століття; теоретично обґрунтовано та розкрито сутність підготовки майбутніх учителів початкових класів до музично-естетичного виховання учнів в Україні у другій половині ХХ століття; проаналізовано проблеми музично-естетичного виховання у творчій спадщині видатних українських діячів та їхній вплив на розвиток музично-естетичного виховання учнів; визначено динаміку виникнення та розвитку основних форм організації та методів музично-естетичного виховання учнів початкових класів в Україні у другій половині ХХ – на початку ХХІ століття в контексті діяльності закладів загальної середньої освіти та мистецьких закладів; проаналізовано зміст, форми та методи музично-естетичного виховання учнів початкових класів [1].

Можемо зробити *висновки*, що зміст освіти на кожному етапі суспільного життя залежить від рівня розвитку науки і культури, специфіки системи освіти, часу, теоретичного і практичного значення окремих галузей науки в загальній системі людських знань, завдань суспільства і держави у галузі

політики, економіки, виховання. Розвиток змісту початкової освіти України в другій половині ХХ століття зазнавав впливу прогресивних ідей: із зміною суспільних відносин виникали різні системи навчання, одні педагогічні ідеї замінювались іншими.

Зазначено, що в Україні проводилась значна робота щодо підготовки майбутніх учителів початкових класів до музично-естетичного виховання учнів. У закладах вищої освіти відкривалися факультети, де велася змістовна та ґрунтовна підготовка майбутніх учителів початкових класів до музично-естетичного виховання учнів. Студенти вивчали теоретичні та практичні дисципліни мистецького напрямку, брали активну участь у аматорстві: були учасниками хорових колективів, оркестрів народних інструментів, ансамблів та багатьох інших творчих об'єднань студентів, що несло в собі активну їх музично-естетичну підготовку.

Визначенно перспективи використання набутого досвіду підготовки майбутніх учителів початкових класів до музично-естетичного виховання учнів в Україні. Комплексне дослідження розвитку підготовки майбутніх вчителів початкових класів до музично-естетичного виховання учнів в Україні у другій половині ХХ – початку ХХІ століття дозволило окреслити можливості використання набутого досвіду, зокрема: збільшення курсів навчальних дисциплін у закладах вищої освіти спрямованих на музично-естетичне виховання майбутніх учителів, розширення сфери інтересів студентів шляхом їх залучення до творчих колективів та суспільно-культурного життя університету та регіонів в цілому.

Джерела:

1. Антоновський О. В. Генеза виховання ціннісних професійних орієнтацій майбутніх учителів у вищих навчальних закладах України (друга половина ХХ – початок ХХІ століття): автореф. дис. ... канд. пед. наук. Мелітополь, 2012. 20 с.

2. Богданович В. В., Проніков О. К. Нормативні документи організації музично-естетичного виховання учнів початкових класів у контексті розвитку педагогічної освіти в Україні (кінець ХХ - початок ХХІ століття). *Вісник Чернігівського національного*

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДОТРИМАННЮ НОРМ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Тетяна Васютіна,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова,
м. Київ, Україна*

Юлія Суюндукова,

*магістрант 1-го року навчання,
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова,
м. Київ, Україна*

В умовах реформування вищої ланки педагогічної освіти виникає потреба у реалізації усіх нормотворчих документів з організації підготовки майбутніх фахівців, зокрема у дотриманні ними норм академічної доброчесності. Дане поняття у фахових джерелах тлумачиться як «усвідомлення культури поведінки в академічному середовищі та вміння чесно діяти у ньому відповідно до встановлених етичних норм; поважати наукові здобутки колег» (Е. Льофстр, Т. Тротман, М. Фурнарі, К. Шепард) [1]. Категорія академічної доброчесності є багатовимірною. Тому, втілюючи її в процес підготовки кадрів, слід розглядати дану дефініцію у таких напрямках: відповідність фундаментальним цінностям; інструментарій її забезпечення; формування у здобувачів освіти культури академічної доброчесності. Тому, вкрай важливим є усвідомлення потенційних внутрішніх та зовнішніх чинників, які зумовлюють академічну нечесність, у першу чергу: моральних, соціально-інституційних, економічних та освітньо-виховних. З'ясування причини їхнього походження дає можливість керівництву та викладачам розробити та втілити дієві механізми забезпечення

академічної доброчесності у ЗВО.

У цьому зв'язку *метою* дослідження є розкриття особливостей навчання студентів спеціальності «Початкова освіта» дотриманню відповідних норм та принципів академічної доброчесності у процесі їх фахової підготовки.

Здійснюючи дослідження у даному напрямі, встановлено, що навчання в закладах вищої освіти буде дійсним за умови дотриманням фундаментальних цінностей доброчесності, висвітлених у таких нормотворчих документах: Європейській хартії дослідників, Європейському кодексі дослідницької доброчесності, Законі України «Про освіту», Законі України «Про вищу освіту», Законі «Про авторське право і суміжні права» тощо. Значна кількість університетів, в тому числі і наш, розробляють та затверджують власні «Положення про запобігання академічного плагіату», які декларують базові принципи академічної доброчесності [4-7].

Підготовка майбутніх учителів початкової школи до професійної діяльності в умовах реалізації вказаного вище положення є одним із пріоритетних напрямів діяльності НПУ імені М.П. Драгоманова. Вважається некоректним карати студентів чи накладати на них стягнення за академічний плагіат перед тим, як вони пройдуть навчання і опанують правила академічної етики, зокрема, використання інформаційних джерел. Дотримання норм та принципів академічної доброчесності для здобувачів вищої освіти передбачає як самостійну реалізацію мети та завдань своїх наукових розвідок, так і наявність точних посилань на використані джерела, особливо якщо у тексті є запозичення [3].

На факультеті педагогіки та психології засвоєння правил академічної доброчесності відбувається під час вивчення магістрами дисципліни «Академічне письмо», бакалаврами – «Основ психолого-педагогічних досліджень у початковій школі». Паралельно з ними (або до початку вивчення вказаних дисциплін), культуру академічної доброчесності формують у студентів наукові керівники курсових робіт з психології, дидактики та теорії виховання, фахових методик. В ідеалі, діяльність з навчання майбутніх учителів-початківців дотриманню норм академічної доброчесності у освітньому

процесі ЗВО бажано планувати на перші семестри підготовки фахівців. Це може бути окремий курс чи наскрізний модуль в дисциплінах або як позакредитна дисципліна у навчальному плані підготовки бакалаврів. До того ж, майбутні вчителі є активними членами наукових гуртків факультету, студентського наукового товариства університету, учасниками конференцій, форумів тощо. Відповідно і у цьому напрямі роботи вони мають можливість самостійно та за участі наукових керівників формувати у себе культуру академічної доброчесності та вправляти у дотриманні відповідних норм та принципів.

Таким чином, академічна доброчесність як показник особистої культури студента або ж молодого вченого, потребує цілеспрямованого формування з перших семестрів навчання у ЗВО з початком написання перших наукових робіт та публікацій.

Ключові слова: академічна доброчесність, підготовка майбутніх учителів.

Джерела:

1. Brick, Jean. Academic Culture: A Student's Guide to Studying at University. Macmillan Education Australia, 2009.
2. Gray A. The 10 skills you need to thrive in the Fourth Industrial Revolution. 2016. URL : <https://www.weforum.org/agenda/2016/01/the-10-skills-you-need-to-thrive-in-the-fourth-industrial-revolution/>
3. Harvard University Graduate Design School. Academic Conduct Policy. URL : <http://www.gsd.harvard.edu/resources/academic-conduct/>
4. The European Charter for Researchers. URL : <https://euraxess.ec.europa.eu/jobs/charter/european-charter>
5. Закон України «Про авторське право і суміжні права». Стаття 50 «Порушення авторського права і суміжних прав». URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3792-12/page3>
6. Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність». URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/848-19>
7. Закон України «Про Освіту». URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page3>

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

Яна Вишневська,

аспірант,

*КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської
обласної ради, м. Херсон, Україна*

Перехід національної системи освіти на нові стандарти та її інтеграція в світовий освітній простір обумовлюють головну мету реформування – підвищення якості освітньої діяльності в закладах освіти. Успішність запроваджуваних реформ неможлива без інноваційних підходів до управління закладом освіти керівником з високим рівнем професійної компетентності.

Докорінне реформування освіти вимагає постійного професійного розвитку керівників закладів загальної середньої освіти їх якісної підготовки як кваліфікованих спеціалістів, що здатні ефективно виконувати свої обов'язки, з високим рівнем професіоналізму управлінської діяльності.

Постійний професійний розвиток керівника закладу освіти, згідно з вимогами національного законодавства, має забезпечуватись в умовах безперервної освіти елементом якої є післядипломна освіта, що має бути спрямована на формування професійної компетентності керівника, якісною характеристикою якої є його професіоналізм.

Проблемі післядипломної освіти керівників закладів освіти присвячені дослідження вчених, зокрема: С. Крисюк, А. Кузьмінський, Ф. Левітас, В. Луговий, В. Майборода, А. Малишева, В. Маслов, Н. Протасова, П. Худоминський та ін.

Попри значну кількість праць з проблеми становлення та генези системи підвищення кваліфікації керівних і педагогічних кадрів закладів освіти в Україні значення формування його професіоналізму в ході професійного розвитку лишається недостатньо дослідженими.

З огляду на це, *метою* публікації є аналіз наукових джерел, що окреслюють питання професійного розвитку керівників закладів освіти у системі післядипломної освіти та розкритті дефініції поняття професійного розвитку керівника

закладу загальної середньої освіти.

Досліджуючи формування професійних управлінських якостей керівника закладу освіти варто звернути увагу на феномен поняття «розвиток» як основного чиннику поступового та систематичного перетворення особистості на професіонала.

Як зазначено в тлумачному словнику С. Ожегова, розвиток – це процес закономірної зміни, переходу з одного стану в інший, більш досконалий; перехід від старої якості до нової, від простого до складного, від нижчого до вищого» [2, с. 572]. Тобто, одним з основних завдань післядипломної освіти є забезпечення професійного розвитку керівників закладів загальної середньої освіти та формування професійних якостей як фахівців у галузі управління, що мають стати основою їх професіоналізму.

Професіоналізм, як результат післядипломної підготовки, має велике значення для успішної професійної діяльності. Значної уваги це поняття набуває для керівника закладу загальної середньої освіти як критерій його особистісної професійної самореалізації протягом життя.

За визначенням Е. Зеєра, професіоналізм – це інтегральна якість суб'єкта праці, що характеризує продуктивне виконання професійних задач, обумовлене творчою самодіяльністю та високим рівнем професійної самоактуалізації [1, с. 240].

У свою чергу Т. Сорочан визначила, що професіоналізм керівника загальноосвітнього навчального закладу – це сукупність компетенцій, які формуються в післядипломній педагогічній освіті й дозволяють суб'єктові (керівнику школи) професійно здійснювати управлінську діяльність у сучасних соціально-економічних умовах з урахуванням особливостей об'єкта управління, пов'язаних із вирішенням педагогічних завдань [3, с. 208].

З'ясовано, що процес професійного розвитку керівника закладу загальної середньої освіти можна охарактеризувати як об'єктивно необхідний перехід до нових інноваційних знань з освітнього менеджменту зумовлений необхідністю підвищення, професійних якостей та росту професіоналізму, що є результатом якісної післядипломної освіти.

На нашу думку, досягнення мети післядипломної освіти

щодо підвищення менеджерського професіоналізму керівника закладу загальної середньої освіти можливо за умови наявності таких складових: мотиваційної (бажання підвищувати свій професійний рівень); інтелектуальної (наявність базових знань, вмінь, навичок з менеджменту освіти); вольової (самоорганізації, прагнення до самовдосконалення, пізнавальна активність тощо), професіональної (набутий життєвий і професійний досвід, спрямованість до вирішення професійних викликів).

Отже, поєднуючи поняття «розвиток» та «професіоналізм» зроблено *висновок*, що професійний розвиток керівника закладу загальної середньої освіти полягає у систематичному об'єктивно обґрунтованому поступовому вдосконаленню професійних компетенцій, в ході післядипломної освіти, що є необхідним для досягнення високих результатів професійної діяльності в умовах продиктованих викликами часу.

Джерела:

1. Зеер Э. Ф. Психология профессий. М.: Академический проспект; Екатеринбург : Деловая книга, 2003. 336 с.
2. Ожегов С. И., Шведова Н. Ю. Толковый словарь русского языка : 8000 слов и фразеологических выражений. Акад. наук, Ин-т русск. яз. им. В.В. Виноградова. 4-е изд., дополн. М. : Азбуковник, 1999. 693 с.
3. Сорочан Т. М. Підготовка керівників шкіл до управлінської діяльності: теорія та практика : монографія. Луганськ : Знання, 2005. 384 с.

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО УПРАВЛІННЯ ВПРОВАДЖЕННЯМ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

*Лариса Горяна,
доктор філософії, кандидат педагогічних наук, доцент,
Міжнародна академія культури безпеки, екології*

та здоров'я, м. Київ, Україна
Олександра Олексієнко,
ЗОШ № 6, м. Бровари, Київської області, Україна

Збереження здоров'я в цивілізованому світі вважається інноваційною технологією. Суспільне замовлення на формування фахівця з відповідними особистісними і професійними якостями, здатних створювати здоров'я-збережувальне освітнє середовище, готового до запровадження нових педагогічних та інформаційних технологій є актуальним.

Здоров'язбереження стає інтегральним показником благополуччя та якості життя. Тож нині проблеми якості життя та якості здоров'язбереження населення є предметом посиленої уваги багатьох дослідників і громадських діячів. За твердженням сучасних учених, людство прийшло до початку двадцять першого століття в дуже хворому стані, про що свідчать представлені в Державній доповіді про стан здоров'я населення України дані щодо скорочення чисельності населення, тривалості життя, посиленого розповсюдження різних захворювань [1, с. 167-199].

Центральною причиною цих процесів є різке погіршення умов життя українців і нездатність адаптуватися до них. Зазначене значною мірою спричинено негативними чинниками навколишнього середовища – природними, соціальними і техногенними. У зв'язку з цим, важливим вбачаємо посилення державних механізмів підвищення якості підготовки підготовки педагогічних кадрів до впровадження здоров'язбережувальних технологій в освітній простір України. Здоров'язбереження розглядається як окремий важливий, але тільки компонент суспільної охорони здоров'я, питома вага якого у формуванні громадського здоров'я може становити значний відсоток.

Досвід розвинених країн засвідчує, що освітня галузь завжди прогресувала синхронно з політичними змінами в системі управління освітою. Встановлено також, що в умовах суттєвого розширення та уточнення меж правового регулювання права на освіту в оновленому нормативному забезпеченні галузі, зростає і відповідальність органів влади щодо забезпечення якості освіти [2, с. 195].

Метою публікації визначаємо наукове обґрунтування теоретичних засад управління освітніми змінами в Україні та розробка рекомендацій щодо перспектив застосування отриманих наукових результатів у сучасній практиці модернізованого управління освітою.

Неврахування складності процесу змін, в тому числі через теоретичну недоопрацьованість проблеми, можна визначити однією з причин низької результативності інноваційного наповнення освіти України.

У контексті дослідження зазначимо, що вітчизняні науковці вважають, що громадська здоров'язбережувальна активність – це свого роду якість особистості (або групи), яка виявляється в її здатності впливати на рівень життя і здоров'я мікросоціуму; задовольняти особисті потреби та інтереси, реалізовувати інтереси та цілі колективів та об'єднань, до яких належить, та вирішувати важливі для них завдання; у прагненні діяти на користь збереження громадського здоров'я; поважати й реалізовувати відповідно до морально-етичних принципів і вікових можливостей свої здоров'язбережні права та обов'язки [2, с. 185; 4, с. 152-156].

З огляду на важливість реалізації нових управлінських підходів у сфері освіти на основі змін, актуалізується питання підвищення рівня професійної компетентності управлінських кадрів, які ініціюватимуть і координуватимуть процес перетворень, нестимуть відповідальність за систематичність громадського дискурсу навколо теми освітніх змін. Міжнародний досвід засвідчує, що найбільші перспективи формування ефективної системи підготовки педагогічних кадрів на різних етапах підготовки, вдосконалення професійної компетентності, злагоджено співпрацювати на наддисциплінарному та міждисциплінарному рівнях [3].

Аналіз понятійно-категоріального апарату теорії управління освітніми змінами, зокрема уточнено розуміння змісту дефініцій «управління змінами», «організаційний розвиток», «організаційне навчання», «управління інноваціями», «управління проектами», «стратегічне управління», «планування в освіті», «прогнозування в освіті», «моделювання в освіті», «програмування в освіті», що посилюють значущість управління

впровадженням здоров'язбережувальних технологій в освітній простір України. Зазначимо за результатами експертного інтерв'ювання, що матриця визначення готовності педагогічних кадрів до впровадження змін (приклад – реалізація Концепції Нова українська школа станом на 2019 р., засвідчила тільки 30 % готовності до впровадження здоров'язбережувальних технологій в освітній простір закладів освіти.

Таким чином, на основі міждисциплінарного підходу концептуалізацію в теорії управління освітніх змін як виду змін мезо-рівня, що обґрунтовує активний та раціональний тип організаційних змін, якими можна успішно управляти за умови дотримання правильності та послідовності організаційних процедур управління впровадженням і використанням здоров'язбережувальних технологій, застосування відповідних механізмів перетворень на різних етапах життєвого циклу змін у суспільстві. Важливість підготовки управлінських кадрів до створення здоров'язбережувального освітнього простору довели останні події – поява і розповсюдження COVID-19, що засвідчила всебічну невідповідність до такого роду явищ.

Ключові поняття: здоров'язбережувальне освітнє середовище, управління впровадженням здоров'язбережувальних технологій, методи управлінського консультування.

Джерела:

1. Горяня Л. Г., Інтеграція підготовки педагогічних працівників до управління створенням здоров'язбережувального середовища в системі післядипломної освіти. *Вища освіта України: ризики, сподівання, успіхи* : монограф. / редкол. : Євтух М.Б., Горяня Л.Г., Терентьева Н.О. Київ: Інтерсервіс, 2015. С. 167-199
2. Пархоменко-Куцевіл О. Формування, розвиток та модернізація державних посад: концептуально-методологічні засади : монографія. К. : ФАДА, ЛТД, 2010. 295 с.
3. Семенець-Орлова І. Державне управління освітніми змінами в Україні : теоретичні засади : монографія. К. : ЮСТОН, 2018. 420 с.
4. Співак М. В. Державна інноваційна політика у запровадженні здоров'я збережного напрямку. *Науковий вісник*

Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Історія. Філософія. Політологія: зб. наук. праць, 2016, № 12. С. 152-156.

5. Терентьева Н. Контент Цілей розвитку тисячоліття: проблема збереження репродуктивного здоров'я в освітньому середовищі. *Актуальні проблеми здоров'язбереження в Україні: педагогічні та медичні проблеми репродуктивного здоров'я: матеріали Міжнародного науково-практичного семінару (24 квітня 2014 р.).* Черкаси : Видавець Чабаненко Ю.А., 2014. С. 24-27.

ВИЩА ОСВІТА ДАНІЇ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ

Мар'яна Граб,
аспірант,
Мукачівський державний університет,
м. Мукачево, Україна

Сучасні інтеграційні процеси, що впливають на розвиток системи вищої освіти, зумовлюють необхідність вивчення досвіду європейських країн з метою доцільного використання в Україні. В контексті сьогодення, актуальним є вивчення системи освіти Данії – однієї з найбільш економічно-розвинених країн світу з потужними демократичними традиціями.

Мета дослідження: розкрити особливості системи вищої освіти в Данії.

Данія виявляє високий рівень відповідальності за стан вищої освіти на різних рівнях: законодавчому, здійсненні фінансування, участі у міжнародних програмах і проектах, забезпеченні співробітництва вищої школи та підприємницьких структур у науково-дослідницькій діяльності. Система вищої освіти цієї країни, як виявив аналіз наукових джерел, має потужний рівень розвитку і посідає високе місце за рядом показників серед країн Європи і світу. Нами розкрито ознаки сучасної освітньої модернізації в Данії. Зокрема, це: інтернаціоналізація змісту навчання й відкритість освітньої

системи, її інтеграція в європейський освітній простір; демократизація; удосконалення фахової підготовки молоді тощо.

З'ясовано, що система вищої освіти Данії визначається як бінарна, оскільки включає університетський та не університетський сектори: вищі навчальні заклади діляться на три типи: університети, вищі професійні училища та коледжі. Вища освіта безпосередньо фінансується державою, проте закладам дозволено надавати платні додаткові освітні послуги [1; 2; 3; 4].

Цікавим для вітчизняних ЗВО є і той факт, що, вища освіта в Данії є вузькоспеціалізована і спрямована на надання студенту більше практичних навичок, ніж теоретичних. Як правило, навчальні програми не включають у себе предмети загального профілю. Зазначимо, що викладачі вищих навчальних закладів паралельно за спеціальністю працюють у місцевих компаніях, серед яких чимало і великих міжнародних. Це дає їм можливість передати своїм студентам досвід практичної діяльності. Також, чимало освітніх установ Данії мають партнерські домовленості з місцевими компаніями і громадськими організаціями, які пропонують у себе стажування. Відповідно це сприяє формуванню у майбутніх фахівців професійної компетентності. Данські студенти в процесі свого навчання відрізняються надзвичайною активністю і спрямованістю. Крім відвідування традиційних лекцій, вони приймають участь у відкритих дискусіях зі своїми викладачами та однокурсниками, займаються цікавою проектною роботою, вчать критично мислити.

Виявлено, що Данія прагне всіма можливими способами підтримувати ті зрушення у вищій освіті, які вона визначає як такі, що сприяють процвітанню нації. Тобто, данська університетська освітня система орієнтується, насамперед, на внутрішній ринок країни, а також на найбільш економічно перспективні спеціальності. Зараз це в Данії фармакологія та комп'ютери, і, звичайно, незмінно торгівля, управління, педагогіка та право.

Принагідно зауважимо, що якість життя – характерна особливість данського суспільства, яка поєднує в собі соціальне забезпечення, чисте навколишнє середовище та привабливий

діловий клімат із високими стандартами в освіті та наукових дослідженнях. З року в рік зростає число приїжджаючих до Данії студентів за обміном, які навчаються з метою отримання наукового ступеня, а також дослідників і вчених, що доводить, наскільки привабливим та престижним є отримання освіти в Данії. Тим паче, що данські вищі навчальні заклади орієнтовані на міжнародну арену і пропонують великий вибір програм та індивідуальних курсів, зокрема і англійською мовою. Крім того, Данія – це країна з глобальною перспективою та сучасною новаторською культурою. Чимала кількість вищих навчальних закладів тісно співпрацюють із діловими та дослідницькими організаціями. У Данії можна отримати кваліфікацію, визнану на міжнародному рівні. Студенти, які приїжджають на навчання за обміном, а також викладачі з інших навчальних закладів мають можливість обрати навчання на одному з більше, ніж 1000 індивідуальних курсів і 130 програм [2; 5],

Висновок: очевидним є те, що піклування держави про надання якісних послуг у системі вищої освіти сприяє високим досягненням Данії в розвитку як економічного, так і соціально-політичного блоків життя. Данці завжди можуть розраховувати на підтримку у своєму прагненні отримати вищу освіту, а держава завжди може розраховувати на підтримку своїх громадян у прагненні покращення умов взаємодії освітніх закладів і суспільства.

Ключові слова: Данія, освітня система, бінарна система вищої освіти.

Джерела:

1. Зеленова Т. Г., Бурухин С. Ф. Демократичность – национальное наследие в образовании и жизни Дании. Образование за рубежом. URL : http://vestnik.yspu.org/releases/obrazovanie_zarubegom/5_1/
2. Карпенко О., Бершадская М. Высшее образование в странах мира: анализ данных образовательной статистики и глобальных рейтингов в сфере образования. М. : Издательство СГУ, 2009. 244 с.
3. Модернізація системи вищої освіти: соціальна цінність і вартість для України: Монографія. Серія «Модернізація вищої

освіти: світоглядно-педагогічні проблеми». К. : Педагогічна думка, 2007. 257 с.

4. Особенности образовательной системы Дании. Learning.ua. URL : <https://learning.ua/blog/201903/osoblyvosti-osvitnoi-systemy-danii/ru/>

5. Роляк А. О. Професійна підготовка вчителів у вищих навчальних закладах Данії : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2011. 20 с.

ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ОСОБИСТОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ ОБДАРОВАНOSTІ

Микола Євтух,

*доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член (академік) НАПН України,
Інститут педагогіки Національної академії педагогічних
наук України, м. Київ, Україна*

Ще у сиву давнину людство помітило, що індивіди відрізняються між собою як за здібністю до навчання, так і за здібностями до виконання різних видів діяльності. З тих пір ведеться невпинний пошук зовнішніх проявів зазначених здібностей, щоб на їх основі ще у дитячому віці визначити індивідуальні особливості кожної дитини, оптимально спрямувати її розвиток, що є запорукою її успішності у дорослому житті, прогресу людського суспільства.

Але, як можемо нині констатувати, природа глибоко заховала людську індивідуальність. Наскільки обдарована дитина і до чого у неї є таланти, встановити не просто. Впродовж століть виконано незліченну кількість досліджень, опубліковано наукових праць і результатів спостережень, а в практичному сенсі досягнуто катастрофічно мало.

Немає однастайності у трактуванні суті обдарованості і таланту, валідних і надійних методик їх діагностики, консенсусу стосовно можливості і ефективності педагогічного впливу на

розвиток загальних і спеціальних здібностей індивіда. Аналіз одержаних результатів (зокрема зарубіжними авторами) з перелічених вузлових питань, які стосуються обдарованості і таланту, за останню чверть століття є свідченням цього.

На основі аналізу основних результатів, одержаних і опублікованих у провідних фахових періодичних виданнях зарубіжними авторами з проблем обдарованості і таланту доходимо висновку стосовно скромних наукових надбань, накопичених впродовж століть і за останню чверть століття у тому числі.

Як наслідок, природно замислитись над причинами зазначених ледь помітних у практичному сенсі завоювань. Безперечно, однією з причин такого стану у галузі обдарованості і таланту, зрештою, людських здібностей є складність об'єкта дослідження.

Інтелектуальний потенціал, одержаний індивідом при народженні, називають інтелектуальними задатками. Інтелектуальні задатки – це початкові інтелектуальні здібності, які з часом під впливом різних факторів розвиваються, стабілізуються і згасають. Рівень інтелекту – це рівень розвитку інтелектуальних здібностей індивіда. На сьогодні не винайдено жодного методу прямої фіксації рівня жодної з інтелектуальних здібностей. Усі способи діагностики інтелектуальних здібностей опосередковані інтелектуальною діяльністю.

Останнім часом набула поширення гіпотеза емоційного інтелекту. Емоційний інтелект репрезентує здібність обґрунтовано мислити (за умови використання емоцій) і використовувати емоції, щоб ефективніше мислити. Він включає здібності сприймати емоції та здобувати про них знання, розуміти, генерувати і рефлексивно регулювати емоції з метою підтримки емоційного та інтелектуального зростання. Емоційний інтелект пов'язаний із здібностями усвідомлювати значення емоцій та їх зв'язок, а також мислити на їх базі.

Емоції пов'язані з почуттями, що передають інформацію про зв'язок. Інтелект у цьому випадку пов'язаний із здатністю обґрунтовано мислити про цю інформацію. Слід зазначити, що нині переважно використовується чотири векторна модель емоційного інтелекту. Згідно з цією моделлю чотири області

здібностей чи умінь структурно репрезентують емоційний інтелект: сприймання емоцій; використання емоцій для підтримки мислення; усвідомлення сутності емоцій; управління емоціями.

Загалом кажучи, емоційний інтелект підвищує соціальну ефективність індивіда. Чим вищий емоційний інтелект, тим кращі соціальні зв'язки. Індивід з високим емоційним інтелектом може краще сприймати емоції, використовувати їх у мисленні, розуміти їхню суть, а також управляти емоціями. Розв'язання емоційних проблем вимагає менше когнітивних зусиль для такого індивіда. Такий індивід проявляє тенденцію бути на вищому рівні у вербальному, соціальному та інших інтелектах.

Джерела:

1. Євтух М. Б., Носко М. О., Волошук І. С. Психологія і педагогіка креативного розвитку обдарованої особистості: монографія. Чернігів, 2017. 600 с.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ З ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Ганна Жара,
*кандидат педагогічних наук, доцент,
Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка, м. Чернігів, Україна*

Метою дослідження є формулювання рекомендацій для викладачів закладів вищої освіти (ЗВО) щодо навчання майбутніх учителів запобігання професійним ризикам, відвертання раннього емоційного вигорання, збереження здоров'я і водночас досягнення успіху.

Експериментальне дослідження 2014–2019 рр. орієнтовано

на формування компетентності індивідуального здоров'я-збереження у студентів педагогічних спеціальностей. Вивчалася динаміка стану здоров'я і зони професійного комфорту майбутніх учителів [1; 2] при створенні спеціальних організаційно-педагогічних умов [3].

Виявлена позитивна динаміка дозволила сформулювати такі рекомендації для викладачів педагогічних ЗВО:

1. Організуйте свої заняття таким чином, щоб студенти звикли до дотримання норм здоров'язбережувального освітнього середовища в освітньому процесі [3]. Щоразу нагадуйте про необхідність провітрювати приміщення перед заняттями – до вироблення стійкої звички. Дайте можливість відчути переваги регулярного використання навичок індивідуального здоров'язбереження для покращення самопочуття, підтримання навчальної активності, профілактики захворювань.

2. Знайдіть у змісті матеріалу дисциплін, які Ви викладаєте, аспекти здоров'язбереження, на які варто звернути увагу студентів і які справлятимуть виховний та мотиваційний вплив на майбутнього вчителя. Якщо є можливість, використовуйте профілактичні атачменти (здоров'язбережувальні вправи, які демонструються під час вивчення відповідних тем навчальних курсів) для посилення цього впливу.

3. Подолайте ніяковість і, враховуючи динаміку працездатності студентів на заняттях, виділіть декілька хвилин для проведення рухових пауз. Ви отримаєте вдячних послідовників і підвищену навчальну активність.

4. Використовуйте активні та інтерактивні форми і методи навчання. Позитивний емоційний фон, створений на заняттях, групова взаємодія студентів під час виконання навчальних завдань, успішність вирішення поставлених задач з урахуванням внеску кожного є в сукупності запорукою профілактики професійного вигорання у майбутньому. Максимально стимулюйте прояви творчості, використовуйте досвід творчої діяльності студентів як матеріал для взаємонавчання.

5. Намагайтесь сприяти розширенню зони комфорту студентів за допомогою використання нестандартних творчих завдань, розвитку емоційного інтелекту, навчання по-іншому

вирішувати професійні ситуації.

6. Демонструйте приклади дотримання професійної субординації і корпоративної етики у спілкуванні з колегами, керівництвом, студентами, їхніми батьками тощо.

7. Поважайте особистість студента – з усіма його проявами і якостями. Розвивайте у себе та у студентів толерантність до особистісних, національних, расових, поведінкових особливостей інших.

8. Сприяйте адаптації студентів-першокурсників до умов навчання у закладі вищої освіти [3; 4]. Пояснійте специфіку педагогічної діяльності, особливості чинників ризику здоров'я у професії вчителя та способи їх уникнення.

9. Звертайте увагу на стан здоров'я студентів на заняттях та під час випадкових зустрічей. Навчіться розпізнавати візуальні ознаки та симптоми найбільш розповсюджених захворювань, девіацій тощо. Від Вашої уважності й оперативності може залежати життя людини або безпека цілого колективу.

10. Виконуючи роль куратора академічної групи, обов'язково приділіть декілька занять питанням індивідуального здоров'язбереження в освітньому процесі та у професійній діяльності вчителя, профілактики шкідливих звичок, запобігання сезонним захворюванням, інфекціям, що передаються статевим шляхом, дотримання техніки безпеки тощо. Здійсніть моніторинг стану здоров'я студентів ввіреної групи, вчасно вживайте заходів для його корекції у разі потреби [4].

На основі узагальнення результатів проведеного дослідження зроблено *висновок*, що за умови узгодженого і цілеспрямованого педагогічного впливу можна успішно здійснювати формування компетентності індивідуального здоров'язбереження у майбутніх учителів.

Ключові слова: майбутній вчитель, здоров'я, компетентність індивідуального здоров'язбереження, профілактика професійного вигорання.

Джерела:

1. Жара Г. І. Динаміка показників індивідуального здоров'я

майбутніх учителів у процесі бакалаврської підготовки. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія № 15*, 2019, Випуск 5 К (113) 19. С. 122-126.

2. Жара Г. І. Динаміка стану здоров'я і зони професійного комфорту майбутніх учителів на етапі магістерської підготовки. *Вісник Черкаського університету*. 2019. № 2. С. 185-190. DOI: 10.31651/2524-2660-2019-2-185-190.

3. Жара Г. І. Організаційно-педагогічні умови процесу формування компетентності індивідуального здоров'язбереження вчителів у системі неперервної педагогічної освіти. *Вісник ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка. Серія: педагогічні науки*, 2018, Вип. 152, У 2-х томах, Том 1. С. 28-33.

4. Жара Г. І. Порадник для куратора, або Як навчити студента бути здоровим та успішним : методичний посібник для кураторів академічних груп педагогічних ЗВО. Чернігів : Десна Поліграф, 2019. 100 с.

РОЛЬ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ МАГІСТРАНТІВ ФАКУЛЬТЕТУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Алла Жиденко,

*доктор біологічних наук, професор,
Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка, м. Чернігів, Україна*

Оксана Савонова,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка, м. Чернігів, Україна*

У наш час інформаційних технологій неможливо вести навчання за старим зразком – лектор за трибуною читає лекцію, а студенти в аудиторії уважно слухають і записують конспекти. Темп життя прискорився, молоді люди зараз не тільки вчаться,

їм треба заробляти гроші, вдосконалитися у своїй майбутній професії, щоб стати конкурентоспроможними і успішно зробити кар'єру. Особливо це стосується студентів-магістрантів факультету фізичного виховання. Багатогодинні тренування, збори протягом декількох тижнів або місяців, в залежності від кваліфікації спортсмена та нарешті – змагання. Все це не дозволяє навіть сумлінним студентам виконати навчальну програму з окремих дисциплін внаслідок неможливості фізичної присутності на заняттях. Отже, *метою* дослідження є з'ясування ролі дистанційного навчання в організації освітнього процесу магістрантів факультету фізичного виховання.

Під дистанційним навчанням розуміють індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу в спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [1, с. 1].

Сьогодні дистанційне навчання розглядається як найефективніший засіб забезпечення якісної освіти. Відповідно Наказу Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 р. № 466 «Про затвердження Положення про дистанційне навчання» у Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, розроблено та затверджено Положення «Про дистанційне навчання» та Положення «Про електронні навчальні курси». Тому, для організації освітнього середовища, здатного забезпечити неперервність, гнучкість та якість вивчення дисциплін природничо-наукової підготовки, викладачами кафедри вже створено електронні навчальні курси в системі Moodle [2, с. 347] з таких дисциплін, як «Біохімія», «Фізіологія людини», «Методологія збереження та зміцнення здоров'я», «Основи медичних знань» тощо. Ведуться роботи зі створення електронних навчальних курсів з дисциплін «Фізіологія рухової діяльності», «Спортивна медицина», «Масаж». Особливе значення за функціональною ефективністю передачі знань, умінь і навичок, формуванням компетентностей має дистанційне навчання для студентів магістратури. Дисципліна «Фізіологічні основи адаптації до м'язової

діяльності» має повне його науково-методичне забезпечення, зокрема: змістовне, дидактичне та методичне наповнення веб-ресурсів, навчальну програму дисципліни в електронному вигляді, мультимедійні лекційні матеріали; навчальні практичні завдання із методичними рекомендаціями щодо їх виконання; пакети тестових завдань для проведення контрольних заходів, тестування із автоматизованою перевіркою результатів, списки бібліографії, термінологічні словники, питання до екзамену, ін.

Наприклад, у 2019–2020 навчальному році в магістратурі на денній формі факультету фізичного виховання НУЧК імені Т.Г. Шевченка навчалися 27 студентів в групі № 61 та 29 – в групі № 62, з них 18 студентів мали індивідуальний графік навчання і не відвідували заняття в університеті, але користуючись Інтернетом та використовуючи систему Moodle, вони могли опрацювати і законспектувати лекційний матеріал, подивитися відеозаписи та презентації за темами лекцій. Використавши методичні рекомендації щодо виконання завдань практичних робіт та відповівши на контрольні питання студенти змогли їх виконати і успішно захистити. Крім того, ними зроблено індивідуальні завдання та тестування, за які магістранти отримали бали. Все це сприяло складанню екзамену з цієї дисципліни з загальною успішністю 100,0 %, але якість знань у студентів групи № 61 склала 23,0 % і в студентів групи № 62 – 31,0 %, що, звичайно, є недостатнім для випускників факультету фізичного виховання, майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту.

Таким чином, на перше місце виходить питання якості дистанційного навчання. На думку професора П.В. Стефаненка [3, с. 332], якість навчання може бути представлена у вигляді трьох складових, що передбачають якість інформації, якість викладання та якість засвоєння навчального матеріалу в рамках догматичної дидактичної системи, яка для України на сучасному етапі розвитку є більш адекватною і ефективною в дистанційній формі, ніж в традиційній. Але догматична система дистанційного навчання характеризується авторитарним стилем управління та низьким рівнем інтерактивності [3, с. 333], тому для підвищення якості засвоєння студентами навчального матеріалу треба розвивати такі види дистанційного навчання, як

– проблемне, домінуючим пізнавальним процесом якого є теоретичне та продуктивне мислення, і евристичне.

Викладене дозволяє зробити *висновок*, що впровадження дистанційного навчання є необхідним і навіть обов'язковим, воно дозволить ефективно організувати самостійну роботу студентів, сприяючи розвитку їх інтелектуального, творчого мислення, індивідуальній самореалізації та становленню особистісної та суспільної свідомості.

Джерела:

1. Про затвердження Положення про дистанційне навчання : Наказ МОН України від 25.04.2013 № 466 URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>.

2. Савонова О. В., Жиденко А. О. Методичні аспекти підготовчого етапу створення електронних навчальних курсів з дисциплін природничо-наукового циклу підготовки студентів факультету фізичного виховання. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка. Серія : Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт.* 2017, № 147, Т. 1. С. 345-348.

3. Стефаненко П. В. Критерии качества дистанционного обучения в зависимости от вида дидактической системы и их информационно-коммуникационная составляющая. *Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія : Педагогіка, психологія і соціологія*, 2012, Вип. 11(202). С. 331-337.

СУЧАСНІ СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ПЕДАГОГА

Ірина Жорова,

*доктор педагогічних наук, доцент,
КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської
обласної ради, м. Херсон, Україна*

Національна система освіти на початку третього тисячо-

ліття характеризується зміною освітньої парадигми, оновленням змісту та технологій навчання. Концепція Нової української школи основними компонентами формули оновлення визначає: новий зміст та структуру освіти; педагогіку партнерства; умотивованого учителя; орієнтацію на учня; виховання на цінностях; автономію школи і якість освіти; справедливе фінансування й рівний доступ; сучасне освітнє середовище. У зазначеній формулі провідна роль належить професійній компетентності педагога, який безпосередньо реалізує освітні новації.

Сучасні акмеологічні теорії професійного розвитку базуються на моделі «багатовершинного» феномену, згідно з якою акме означає не кінцевий шлях життєвого руху і розвитку, а ту вершину, з якої відкриваються нові горизонти подальшого поступу. Сучасна наука орієнтується на «багатовершинну» й «інтенціонально-динамічну» моделі акме людини.

Цікавими є положення щодо розуміння структури професіоналізму педагога, висунуті С.А. Дружиловим. У своїх роботах професіоналізм він розглядає з позицій системного підходу як динамічний стан людини. Дослідження, проведені науковцем, показали, що відбувається зміна структури професіоналізму, яка стосується як складу системоутворюючих елементів професіоналізму, так і зв'язків між ними. Виходячи з цього положення, він визначає фази, які характеризують зміну структури професіоналізму: екстенсивного розвитку, інтенсивного розвитку, стагнації, деградації.

Фаза екстенсивного розвитку, під час якої відбувається накопичення знань, формування вмінь і навичок. Професійна діяльність у цей час характеризується нестійкими характеристиками результативності діяльності, мотивацією до її здійснення.

Фаза інтенсивного розвитку характеризується аналізом та відбором елементів, які є необхідними для забезпечення успішної діяльності. Професійна діяльність набуває стабільного характеру, відбувається її індивідуалізація.

Фаза стагнації характеризується накопиченням деструктивних елементів, які є слідством негативного індивідуального та узагальненого досвіду. При відсутності в

суб'єкта прагнення до професійного розвитку спостерігається незворотній розрив зв'язків між елементами професіоналізму. Наслідки проявляються як на рівні особистості професіонала, так і на рівні показників діяльності.

Фаза деградації характеризується зменшенням елементів, що утворюють структуру професіоналізму та розривом зв'язків між ними. При професійній деградації основні зміни відбуваються на особистісному рівні людини-професіонала, взаємодія з професійним середовищем носить вторинний характер.

Проходження фаз професіоналізму залежить від особистісних якостей людини, від її ставлення до себе, оточуючих, сформованої картини світу тощо [1].

В абсолютній більшості країн Заходу йдуть активні процеси професіоналізації вчительської праці упродовж всього ХХ століття з особливим прискоренням наприкінці століття. Заслуговує на увагу застосування термінів «вузький професіоналізм» та «широкий професіоналізм». Незважаючи на те, що соціально-педагогічні умови професійного становлення та діяльності вчителів у всьому світі з того часу зазнали значних змін, принципові відмінності між двома концепціями зберігаються.

Широкий професіоналізм характеризується такими показниками: уміння виводяться з поєднання практики й теорії; поле діяльності передбачає широкий соціальний контекст освіти; події в класі розглядаються у зв'язку зі шкільною політикою й цілями; цінності вчителя базуються на професійному співробітництві; включеність у позанавчальну педагогічну діяльність є високою; робота з професійною літературою проводиться регулярно; активна робота з підвищення кваліфікації, включаючи вивчення теорії; викладання розглядається як педагогічно доцільна діяльність.

Вузький професіоналізм проявляється у такий спосіб: уміння виводяться із досвіду; поле діяльності обмежене в часі й просторі; події в класі усвідомлюються й розглядаються ізольовано від навколишнього середовища; цінності вчителя базуються на його автономії; включеність у позанавчальну педагогічну діяльність є обмеженою; звернення до професійних

джерел здійснюється епізодично; включеність у роботу з підвищення кваліфікації обмежена конкретним курсом; викладання розглядається як діяльність, що базується на інтуїції [2].

Виокремлені відмінності дозволяють глибше зрозуміти проблеми сучасного розвитку шкільної й педагогічної освіти. Проте майбутні перспективи щодо професіоналізму вчителя залишаються невизначеними. Яким чином ці підходи будуть розвиватись у третьому тисячолітті: зближаючись і доповнюючи один одного чи зберігаючи самостійність орієнтації в професійних цілях і завданнях вчителя? В умовах формування загальноєвропейського освітнього простору очевидним є запит на широкий професіоналізм учителя, здатного працювати в різних освітніх системах.

Джерела:

1. Дружилов С. А. Профессиональная компетентность и профессионализм педагога: психологический поход. *Сибирь. Философия. Образование*, 2005, № 8. С. 26-44.

2. Пуховська Л. П. Сучасні підходи до професіоналізму вчителя в різних освітніх системах: порівняльний аналіз : матеріали Міжнародної конференції. URL : <http://lib.chmnu.edu.ua/pdf/zbirnuku/7/3.pdf> (дата звернення: 10.03.2020).

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА-БАНДУРИСТА ДО РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ УЧНІВ

Світлана Задоя,
*Богуславська школа мистецтв Київської області,
м. Богуслав, Україна*

На часі існує потреба в оптимізації завдань та оновленні педагогічних механізмів творчого розвитку студентської молоді,

здатної до професійного вдосконалення та самореалізації. З огляду на це, в закладах вищої освіти особливої ваги набуває використання інноваційних методів і форм навчальної роботи, де реалізується креативний підхід до розвитку особистості, формування активно-перетворювальної позиції, розвитку творчого потенціалу особистості. Априорі, що особистість педагога творить особистість вихованця (за В. Сухомлинським).

Мета дослідження полягає у виявленні особливостей підготовки майбутнього педагога-музиканта до розвитку творчого потенціалу учнів у процесі бандурного музикування. Методика навчання гри на бандурі у педагогічному закладі вищої освіти корелює з поставленими завданнями музично-естетичного виховання молоді і професійної підготовки майбутніх педагогів-музикантів.

Виявлено, що ефективність підготовки майбутнього педагога-музиканта до розвитку творчого потенціалу учнів у процесі бандурного музикування залежить від специфічного підбору та впровадження музичного змісту і функціональної логіки в темах програмного матеріалу, взаємозв'язку музики й емоцій.

З'ясовано, що лише безпосереднє зіткнення з музичною суттю твору, занурення в нього забезпечує проникнення свідомості у змістовий смисл самого твору і його проникнення в свідомість особи. Власна інтерпретація та виконання музичного твору (навіть недосконалого) сприяє формуванню культурного тезауруса, розвитку творчого потенціалу особистості, перетворенню факту мистецтва в надбання суб'єкта. Правильно здійснюваний музичний розвиток творчого потенціалу завжди пов'язаний з удосконаленням багатьох якостей і властивостей особистості і здійснюється через виховання й навчання, оскільки здібність існує тільки в русі, розвитку. Важливу педагогічну умову підвищення ефективності формування готовності майбутніх педагогів-музикантів до розвитку творчого потенціалу учнів у процесі бандурного музикування становить методичне забезпечення означеного процесу в аудиторній та позааудиторній діяльності студентів та підвищення ефективності занять з інструментування та аранжування творів для ансамбля бандуристів.

Підбір програми для студентів є одним із найскладніших факторів у навчальному процесі гри на бандурі, і вимагає від викладача особливого підходу до цього питання. Справа в тому, що до педагогічного закладу вищої освіти приходять молодь раннього юнацького віку, а репертуар початкового етапу навчання в школах мистецтв розрахований на дітей та підлітків. Такий репертуар не може зацікавити та заохотити студента. І викладач змушений знаходити таке тематичне і репертуарне наповнення названого предмету, яке має професійне спрямування у процесі підготовки майбутнього педагога-бандуриста, і такі твори, які б, з одного боку, могли зацікавити студента, а з іншого, – були б доступними для сприймання і художньої інтерпретації в технічному і художньо-емоційному плані та спрямовані на забезпечення систематичного музично-творчого розвитку виконавських навиків й уможлилювали б формування у студента готовності до розвитку творчого потенціалу учнів у процесі бандурного музикування. В основному репертуар будується на творах бандурного мистецтва, які вимагають, окрім технічної підготовки, формування вміння розібратися в особливостях бандурної музичної мови, можливості віднайти оригінальні зерна для розвитку творчого потенціалу в майбутніх вихованців з подальшим їх втіленням у музично-педагогічній діяльності. В завданнях програми закладено ознайомлення студентів з різними жанрами та стилями музичних творів, що є важливими умовами виховання та розвитку музично-естетичного смаку і сприяють розвитку творчого потенціалу майбутніх педагогів-музикантів та уможлилюють організацію самостійної творчої роботи студентів з метою підвищення ефективності занять у класі ансамблю та практики роботи з ансамблем бандуристів.

Доведено, що навчання гри на бандурі майбутнього педагога-музиканта має не лише вузько практичне значення, а й сприяє зануренню його в мистецтво, формує його слуховий багаж, впливає на розвиток творчого мислення, його особистісних властивостей, забезпечує багатоканальність його спілкування з бандурним мистецтвом, сприяє формуванню професійної готовності до розвитку творчого потенціалу учнів у процесі бандурного музикування.

На основі результатів дослідження зроблено такий висновок: ефективними педагогічними умовами підготовки майбутнього педагога-музиканта до розвитку творчого потенціалу учнів у процесі бандурного музикування є створення «єдиного простору» співтворчості студентів та викладачів в аудиторній та позааудиторній діяльності на основі особистісно зорієнтованого підходу та природи музичної інструментально-виконавської діяльності; включення інноваційних методів роботи з творами мистецтва на основі єдності мотиваційно-ціннісного, інтелектуально-логічного, емоційно-почуттєвого та комунікативно-емпатійного компонентів; методичного забезпечення процесу підготовки майбутнього педагога-музиканта до розвитку творчого потенціалу учнів в аудиторній та позааудиторній діяльності.

ПОПЕРЕДЖЕННЯ КОНФЛІКТІВ ЯК ДІЯЛЬНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ З ДОСЯГНЕННЯ КОМПРОМІСУ МІЖ ПОЗИЦІЯМИ СОЦІАЛЬНИХ СУБ'ЄКТІВ

*Ольга Зайцева,
Національний університет «Запорізька політехніка»,
м. Запоріжжя, Україна*

Невід'ємною частиною професійної діяльності вчителів фізичної культури є конфлікти. Частота їхнього виникнення та інтенсивність залежить від колективу, контингенту учнів, особливостей характеру вчителя. Втім, ефективність професійної діяльності вчителя у значній мірі залежать від його готовності до попередження конфліктів, що передбачає розуміння сутності конфліктної ситуації, а також наявності відповідних поведінкових патернів.

На сьогодні доводиться констатувати невідповідність уявлень вчителів фізичної культури про сутність конфлікту, а

також відсутність у них навичок запобігання конфліктних ситуацій.

Метою дослідження є обґрунтування теоретичних засад попередження конфлікту професійній діяльності вчителя фізичної культури.

У ході дослідження з'ясовано, що у контексті попередження конфліктів корисними є наукові здобутки соціологів Л. Болтанські, Е. Кьяпелло, Л. Тевено, які вважають, що для обґрунтування справедливості своїх дій соціальні суб'єкти звертаються до 6 критеріїв оцінювання соціальної ситуації, що співвідносяться із такими соціальними «реальностями»:

- «натхненною», де статус людини визначається її беззаперечним й охочим прийняттям божественної благодаті;
- «патріархальною», у якій статус пов'язаний з принципом суспільної ієрархії;
- «репутаційною», де статус людини залежить від думки інших людей;
- «громадською», у якій статус визначається здатністю висловити загальну волю;
- «ринковою», де статус визначається ринковими успіхами;
- «індустріальною», де статус визначає виробничою ефективністю [3].

Автори відмічають, що ці «реальності» не пов'язані з соціальними інститутами, а співіснують з ними в соціальному просторі. На думку авторів, кожна соціально активна людина одночасно існує в усіх цих «світах» і постійно піддається випробуванням, потрапляючи в ситуації конфлікту – зіткнення сторін, думок, сил, позицій, зумовленого неповторною індивідуальністю кожної людини, автономністю та неповторністю внутрішнього світу особистості, яка у спілкуванні відкривається іншій особистості [1, с. 11].

Для обґрунтування справедливості своїх дій у конфліктних ситуаціях, а також для підтвердження або підвищення свого соціального статусу, людина, зазвичай, вдається до аргументів, взятих з якоїсь з перелічених «реальностей» [3].

Досягнення компромісу між сторонами є можливим, коли кожний з учасників конфлікту керується загальним благом як метою. Л. Болтанські та Л. Тевено з цього приводу пишуть: «у випробуванні люди повинні прийти до згоди з приводу відносного значення людей і речей, залучених в ситуацію. Їм необхідно добитися злагожденості позицій, яка має сприйматися ними як справедлива й конструктивна [2, с. 80].

При цьому високий статус людини в одній або відразу в декількох «реальностях» знижує вірогідність і інтенсивність конфлікту [3]. Спираючись на зазначене, вважаємо, що ефективність у попередженні конфліктів вчителем фізичної культури залежить від його готовності до долання аргументів опонента, які можуть відноситися до «індустріальної», «патріархальної», «репутаційної», «цивільної», «ринковою», «натхненної» соціальних «реальностей».

Зроблено *висновок*, що означений підхід до розуміння сутності попередження конфліктів дає змогу зробити вчителю фізичної культури цю діяльність більш усвідомленою, а також може стати основою для технологічного конструкту готовності до попередження конфліктів. Також, вірогідно, що ідеї Л. Болтанські, Е. Кьяпелло, Л. Тевено, можуть стати у нагоді при формулюванні компетентностей і визначенні програмних результатів навчання професійного стандарту зі спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура).

Ключові слова: *готовність, попередження, конфлікт, вчителі фізичної культури, аспекти соціальної реальності.*

Джерела:

1. Антонов Г. В. Педагогічні засади запобігання і розв'язання конфліктів у начально-виховному середовищі вищого навчального закладу : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.04. Харків, 2005. 197 с.
2. Болтански Л., Тевено Л. Критика и обоснование справедливости: очерки социологии градус / пер. с франц. О. В. Ковенева под науч. ред. Н. Е. Копосова. М. : Новое литературное обозрение. 2013. 576 с.
3. Наумова Е. Социология «Градov» Л. Болтански и Л. Тевено и «Режимы вовлеченности» в капитализм. *Социологическое обозре-*

ОБНОВЛЕННЯ СТАНДАРТІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ: СПЕЦИФІКА ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ЗВО (НА ПРИКЛАДІ СТАНДАРТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ 254 І 255)

Олена Злобіна,
Інститут Військово-Морських Сил
Національного університету «Одеська морська академія»,
м. Одеса, Україна

Обновлення стандартів вищої освіти для першого (бакалавр) і другого (магістр) рівнів вищої освіти викликано необхідністю оновлення змісту освітніх програм відповідно до сучасних суспільних вимог, які коригуються постійно. Система освіти, як поєднання традицій і новацій, реагує на суспільні виклики оновленням державних стандартів (хоча і не зовсім дуже швидко і тому, не завжди адекватно новим реаліям). Проте будь-яке оновлення державних стандартів спричиняє зміни у роботі викладачів закладів вищої освіти, пов'язані з оновленням навчальних планів, навчальних програм і робочих навчальних програм. Не виключенням є й військові заклади вищої освіти та/або структурні підрозділи.

Зазначене визначає *мету* публікації як окреслення особливостей, що виникають у роботі викладачів закладів вищої освіти, пов'язаних з оновленням стандартів вищої освіти.

У грудня 2018 року Міністерством освіти і науки України затверджено стандарт вищої освіти за спеціальністю 254 «Забезпечення військ (сил)» і 255 «Обзброєння та військова техніка» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти [1; 2] підготовки офіцерів тактичного рівня. Це спричинило необхідність переорієнтації викладацького складу на формування у курсантів оновленого переліку компетентностей

(інтегральні, загальні (К 1–К 11), спеціальні / фахові, предметні (К 12–К 24), засвідченого в модулях навчальних дисциплін оновлених робочих навчальних програм, якими передбачено набуття таких результатів навчання (ПР 01–ПР 24 для спеціальності 254 та ПР 01–ПР 25 для спеціальності 255) [1; 2].

Основне утруднення (моральне, інтелектуальне та часове навантаження) виникає навіть не при оновленні змістового контенту робочих навчальних програм відповідно до нових навчальних планів, а при оновленні програм практик і спеціальної фізичної підготовки, зокрема, пов'язаних з вимогами Професійних стандартів, де визначено сукупність вимог до кваліфікації офіцера тактичного рівня (за видами, родами Збройних Сил України, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України).

Це викликане тим фактом, що переважну більшість викладацького складу становлять кадрові військові з досвідом виконання професійних функцій, для яких набагато зрозумілішим є проведення практико-орієнтованих занять і тренувань, а не постійне оновлення та перероблення навчальних та робочих навчальних програм з дисциплін за постійно змінюваними вимогами МОН України, оскільки це забирає час, який можна було б витратити на підготовку курсантів військових спеціальностей і спеціалізацій до виконання професійних дій в стандартизованих умовах та умовах невизначеності й формування в них таких компетентностей як здатність: здійснювати підготовку озброєння та військової техніки та ефективно використовувати її під час ведення бою; планувати, організувати і вести бій підрозділом; оцінювати противника та прогнозувати найбільш ймовірні варіанти його дій при вирішенні бойових завдань в різних видах бою; здійснювати морально-психологічне забезпечення у військовому підрозділі; виконувати функціональні обов'язки в ході навчальної та бойової діяльності підрозділу; працювати автономно та в команді, виконуючи посадові обов'язки офіцера тактичного рівня в ході повсякденної діяльності та бойового застосування озброєння та військової техніки підрозділу; використовувати спеціалізоване програмне забезпечення для оцінки бойової ефективності зразків та комплексів озброєння та

військової техніки; переносити тривалі різнопланові фізичні навантаження та ін.

В якості *висновку* зазначимо, що, з одного боку, стандарти вищої освіти мають відповідати викликам часу (що вимагає їх постійного оновлення), а з іншого – спричиняє постійну діяльність викладацького складу, спрямовану не на формування у майбутніх фахівців компетентностей, закладених у державних стандартах, а на «паперову творчість», яка необхідна для проходження процедур ліцензування, акредитації та інших перевірок.

Джерела:

1. Наказ МОН України від 12.12.2018 № 1385 Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 254 «Забезпечення військ (сил)» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/254-zabezpechennya-viysk-sil-bakalavr.pdf>

2. Наказ МОН України від 05.12.2018 № 1341 Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 255 «Озброєння та військова техніка» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/255-ozbroennya-ta-viyskova-tekhnika-bakalavr.pdf>

ФОРМУВАННЯ ЗОВНІШНЬОГО ІМІДЖУ КРАЇНИ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ «СВІДОМОГО ПАТРІОТИЗМУ» В КНР

Любов Калашник,
*доктор педагогічних наук, професор,
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди, м. Харків, Україна*

Метою дослідження є репрезентувати практику КНР щодо

зовнішнього іміджу країни як частини дій щодо реалізації концепції «свідомого патріотизму».

У ході дослідження виявлено, що на сьогодні, сповідуючи концепцію «свідомого патріотизму», держава КНР використовує різноманітні засоби задля формування гордості за власну країну. Концепція «свідомого патріотизму» також на сьогодні є невід'ємною частиною громадянського виховання в країні. У загальних рисах «концепцію свідомого патріотизму» визначено таким чином: вмотивоване об'єктивними показниками (рівень економічного розвитку країни, досягнення в галузі культури та спорту, підвищення добробуту населення, зростаючий вплив КНР на міжнародну політику та економіку тощо) почуття любові та гордості за власну країну. Задля реалізації означеної мети сьогодні Держава КНР використовує комплексні заходи, спрямовані на активну роботу як всередині держави, так і за її межами.

Здебільшого, всередині країни робота з означеного напрямку зводиться до популяризації ідеї, як такої, через ЗМІ та систему освіти. Підготовка та подальше спрямування вчителів до діяльності в концепції свідомого патріотизму визнано як завдання системи фахової підготовки педагогічних кадрів у КНР. За визначенням Лю Сяояна, голови комітету з ідеології та патріотичного виховання молоді держкомітету КНР, «обов'язок вчителя логічно довести переваги КНР як державного утворення та сучасного китайського способу життя в порівнянні з іншими країнами та історичним минулим. Професійна діяльність вчителя має бути спрямована, в першу чергу, на формування в учня суми знань, які б дозволили йому свідомо захоплюватися своєю Батьківщиною, а вже потім – специфічних знань з предмету».

Щодо заходів, реалізація яких відбувається за межами країни, можна віднести все, що сприяє формуванню та поліпшенню іміджу КНР на зовнішній арені. До найбільш вікорістованих заходів належать:

- участь та ініціювання культурно-економічних проєктів, які об'єднують дві та більше країн при головуванні та координації КНР. На сьогоднішній день найамбітнішим проєктом КНР в цьому аспекті є ініціатива «Один пояс, один

шлях», яку проголошено лідером КНР Сі Дінпіном у 2013 році і яка охоплює понад 60 країн світу. Бюджет ініціативи – 1 трлн доларів інвестицій. Мета ініціативи – використати багатство і промислові ноу-хау Китаю для створення нового виду глобалізації та суспільно-торгових відносин, притягуючи країни та компанії на китайську орбіту;

- участь китайських спортсменів у міжнародних змаганнях високого рівня (Олімпійські та Параолімпійські ігри, Азійські ігри, Універсиади тощо). Маючи майже необмежений спортивно-кадровий резерв та стійку спрямованість китайського народу на спортивну підготовку, КНР традиційно займає високі місця в спортивних змаганнях;

- пропаганда традиційної та сучасної китайської культури через організацію виставок, культурних заходів за кордоном. Відповідальними за реалізацію цього напряму діяльності є, з одного боку, КНР в особі консульств та амбасад, а з іншого – студенти, магістри та аспіранти, які проходять навчання за мистецькими спеціальностями за кордоном та задля того, щоб їх іноземний диплом був визнаний комітетом з підтвердження кваліфікацій Міністерства освіти КНР, мають провести самостійно або організувати для творчих колективів КНР виступ. У таких виступах приймають участь фахівці досить високого рівня, але для відвідувачів такі заходи майже завжди є безкоштовними, оскільки витрати на аренду приміщень, реклами тощо компенсуються організаторові з боку Міністерства культури КНР через організацію, в якій організатор працює;

- організація навчання іноземних студентів в топових закладах вищої освіти КНР за пільговими та грантовими програмами. ЗВО Китаю фінансово заохочуються урядом держави до освіти іноземних студентів, оскільки вважається, що таким чином іноземці засвоюють китайські сучасні цінності, мають змогу на власному досвіді сформулювати уявлення про Сучасний Китай задля подальшого розповсюдження цієї інформації та власних позитивних вражень від країни у себе на Батьківщині;

- поширення китайської мови та культури через діяльність державних агенцій та НГО при практичній фінансовій та методичній підтримці суб'єктів-партнерів на місцях

(еталонною в цьому напрямі можна вважати діяльність Інституту Конфуція та його взаємодію з закладами освіти в країнах перебування);

- надання гуманітарної допомоги країнам, відкриття пільгових кредитних ліній для держав та міжнародних організацій тощо.

Китайський уряд докладає величезних зусиль (як фінансових, так і іншого спрямування) задля формування та постійного поліпшення іміджу держави на світовій арені.

Зроблено *висновок*, що планове формування та постійне поліпшення зовнішнього іміджу країни багатьма засобами та комплексний підхід до вирішення означеної проблеми, є однією з першочергових завдань китайського уряду задля реалізації концепції «свідомого патріотизму», а також громадянського виховання власних мешканців.

РОЛЬ ПЕДАГОГА У МОРАЛЬНОМУ СТАНОВЛЕННІ ДИТИНИ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Ольга Кобрій,

*доктор педагогічних наук, професор,
Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка, м. Дрогобич, Україна*

Ірина Піцик,

*Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка, м. Дрогобич, Україна*

У сучасних умовах реформування дошкільної освіти в Україні все більшої пріоритетності набуває моральне виховання дітей, що вважається підґрунтям для їх особистісного становлення, процесом цілеспрямованого формування у них моральності. Завдання щодо його реалізації педагогічними колективами закладів дошкільної освіти окреслені в Базовому компоненті дошкільної освіти та чинних програмах розвитку, виховання й навчання дітей дошкільного віку. Важливо

розуміти, що основою їх розв'язання є безперервний психолого-педагогічний супровід морального становлення дитини вже з ранніх років. Власне, такий супровід має бути інтегрованим, оскільки моральне виховання не можливо здійснювати відокремлено від інших напрямів виховання, систематичним, адже епізодичність не дозволить досягнути поставлених завдань та ґрунтуватись на тісній взаємодії всіх суб'єктів освітнього процесу закладу дошкільної освіти.

З огляду на це, *метою* нашого дослідження є розкриття ролі педагога у моральному становленні дитини молодшого дошкільного віку.

Як відомо, для дітей молодшого дошкільного віку педагог є незаперечним авторитетом, носієм ціннісних орієнтацій та ціннісного ставлення до світу, свого роду моральним еталоном. Його ціннісні орієнтації стають, з одного боку взірцем моральної особистості, а з іншого – виступають спонукою до формування духовно-моральних цінностей у дошкільників, як основи їх внутрішньої моральності.

За висновками І. Беґа, у системі «вихователь – вихованець» виховна мета реалізується за умови демонстрації педагогом зразків моральності на прикладах, які зрозумілі дітям відповідно до їх вікових особливостей. Лише за таких умов, вважає вчений, «...вихованець без внутрішнього конфлікту осягне об'єктивовану через особистість вихователя морально розвивальну мету і прагнучиме її досягнення» [1, с. 23].

Поділяючи таку думку Т. Поніманська зазначає, що «...майстерність вихователя саме й полягає в умінні доцільно й адекватно апелювати до почуттів і досвіду дітей, тактовно і делікатно обговорювати з ними питання, що їх хвилюють, ненав'язливо й точно допомагати в ціннісному освоєнні світу людей» [3, с. 3].

При цьому визначальними і найбільш впливовими дослідниками вважаються методи та прийоми пов'язані з словесно-емоційною взаємодією між вихователем та дітьми. Як зазначає О. Вишневський, «педагогічне спілкування є могутнім засобом передачі не тільки інформації про зміст вартостей, а й віри в них. У певному сенсі воно є універсальним інструментом виховання [2, с. 39].

У зв'язку з цим вихователеві надзвичайно важливо знайти правильний стиль спілкування з дітьми. Слід зважити на те, що саме спокійний, позитивно-емоційний стиль спілкування легко приймається дітьми, стає для них звичайним та необхідним. Це складає природній емоційний фон гуманним проявам та почуттям, сприяє розкриттю особистості, вихованню позитивних моральних якостей. Тобто, основою етики педагогічної взаємодії та спілкування має бути добре, гуманне ставлення до дитини, яке включає повагу до особистості, співчуття, толерантність, терпимість, любов, людяність. Тільки за таких умов спілкування вихователя є природним, невимушеним, доброзичливим.

Зроблено *висновок*, що важливою умовою у моральному становленні дитини молодшого дошкільного віку є моральна культура вихователя, яка визначається критеріями розвитку внутрішніх морально-регулятивних механізмів поведінки, дія яких посилюється завдяки активізації впливу різноманітних чинників. Саме вихователь, якому притаманні духовно-моральні цінності ставиться до дитячої особистості як до самостійної цінності; надає перевагу організаційному впливу над дисциплінарним; вміє визнавати свої помилки; оптимально і справедливо розподіляє функції між собою та вихованцями; поєднує вимогливість з повагою до особистості дитини; надає перевагу непрямым засобам впливу (зміна пози, жестів, інтонацій, погляду тощо); прагне досягати постійного зворотного зв'язку у взаємодії, вміє аналізувати та розрізняти емоційний стан кожного вихованця.

Джерела:

1. Бех І. Д. Гуманізм у вихованні підростаючої особистості. *Рідна школа*, 1995, № 9. С. 23-25.
2. Вишневецький О. Дитиноцентризм і системно-ціннісний підхід до змісту виховання. *Рідна школа*, 2002, № 5. С. 37-40.
3. Поніманська Т. І. Гуманність: ціннісний аспект. Сучасні підходи до гуманістичного виховання дошкільнят. *Дошкільнє виховання*, 2002, № 4. С. 3-5.

ВАЖЛИВІСТЬ ІНШОМОВНОЇ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Олена Конотоп,
кандидат педагогічних наук, доцент,
Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка, м. Чернігів, Україна

Метою дослідження є висвітлення важливості іншомовної практичної підготовки майбутніх учителів початкової школи у контексті євроінтеграції.

Сьогодні в Україні відбувається глобальне реформування усіх ланок освітньої системи, що зумовлено не лише об'єктивними вимогами часу, а й станом самої системи освіти. Інтеграція вітчизняної вищої освіти в світовий, зокрема європейський, освітній простір, необхідність забезпечення конкурентоспроможності освіти в сучасному інформаційному суспільстві, вимагають її суттєвої модернізації. Нами виявлено, що сьогодні в Україні підготовка педагогічних працівників здійснюється у 93 закладах вищої освіти: 53 – державної форми власності, 33 – комунальної, 7 – приватної. Проведений нами аналіз даних, які розміщені на сайті <http://www.vstup.info/>, станом на 01.09.2018 та 01.09.19 дозволив укласти список із 48 ЗВО, що становить 51,6 % від загальної кількості педагогічних ЗВО, які готують студентів за освітньо-професійною програмою галузь знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальність 013 Початкова освіта освітня програма 013.00.01. Освітній рівень – перший (бакалаврський), освітня кваліфікація – бакалавр з початкової освіти (термін навчання 3 роки 10 місяців).

На підставі даних Інформаційної системи «Вступ.ОСВІТА.UA» отриманих з Єдиної державної електронної бази з питань освіти 25 липня 2019 року, було складено рейтингову таблицю спеціальностей за кількістю поданих абітурієнтами заяв на навчання для здобуття ступеня бакалавра на основі повної загальної середньої освіти за всіма формами навчання. Відповідно до даних цієї ж інформаційної системи, на спеціальність галузі «Освіта та педагогіка» подано

більше 75124 заяв, із 7 спеціальностей цього спрямування «Початкова освіта» (7109) займає четверте місце в рейтингу після «Середньої освіти» (39517), «Дошкільної освіти» (10758) і «Фізкультури і спорту» (8285), а кількість зарахованих студентів демонструє популярність цієї спеціальності серед абітурієнтів ЗВО педагогічного спрямування. Це дозволяє дійти висновків про те, що у більшій половині педагогічних ЗВО відбувається підготовка майбутніх учителів початкової школи (ПШ) і даний напрямок користується популярністю серед майбутніх абітурієнтів. Відтак якісна підготовка вчителя ПШ набуває першорядного значення.

Для аналізу сучасного стану іншомовної практичної підготовки майбутніх учителів ПШ в Україні проаналізовано низку чинних державних документів: Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття») (03.11.1993) (редакція станом на 29.05.1996), Національній доктрині розвитку України в XXI столітті (прийняття від 17.04.2002), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (прийняття від 25.06.2013), законах України «Про освіту» (2004) (редакція станом на 16.01.2020), «Про вищу освіту» (2014) (редакція станом на 16.01.2020), Концепції розвитку педагогічної освіти (2018 р.) (затверджено МОН від 16.07.2018), Концепції розвитку англійської мови в університетах (2019), Проект Концепції розвитку освіти України на період 2015-2025 років (2014) і два ключові документи Ради Європи з мовної політики і освіти, які розміщені на сайті <https://www.coe.int/web/education> – Загальноєвропейських Рекомендаціях з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання (2003) та Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Companion Volume with New Descriptors (2018).

Після проведеного аналізу зроблено *висновки* щодо важливості забезпечення високоякісної підготовки майбутніх учителів ПШ, невід’ємним компонентом якої є оволодіння іншомовною практичною підготовкою та визначено сучасні вимоги до їх підготовки у контексті євроінтеграції, зокрема вхідного рівня для майбутнього абітурієнта В 1 та цільового рівня В 2 для освітнього ступеня «бакалавр».

Джерела:

1. Концепція розвитку педагогічної освіти. Проект. Міністерство освіти і науки України. URL : <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennuyaproekt-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti> (дата звернення 1.03.2020)
  2. Рейтинг спеціальностей за кількістю поданих заяв. URL : <http://osvita.ua/consultations/bachelor/65128/> (дата звернення 1.03.2020)
-

**ВЛИЯНИЕ ЭВОЛЮЦИИ ТЕХНОЛОГИЙ
И ТРЕБОВАНИЙ РЫНКА ТРУДА НА МЕТОДИКУ
ПРЕПОДАВАНИЯ ЕСТЕСТВЕННЫХ НАУК**

Коропчану Едуард,
*кандидат химических наук, профессор,
Тираспольский Государственный Университет
(эвакуирован в Кишинев), г. Кишинев, Молдова*

Быстрая эволюция технологий вызывает динамические изменения на рынке труда, требуя специалистов с новыми компетентностями, адаптированных к реалиям общества будущего. Поскольку невозможно предсказать реалии, с которыми столкнется общество будущего, одной из фундаментальных задач современной педагогики является создание благоприятных условий для развития независимой личности, способной выработать эффективные решения в нестандартных ситуациях.

Эта глобальная метаморфоза основ системы образования соотносится на национальном уровне с местными потребностями и политикой подготовки специалистов. Основным ресурсом в социально-экономической эволюции является человеческий интеллект, а идеи, генерируемые каждой личностью, зависят от качества обучения в системе образования, от способности мыслить критически и творчески.

Эти изменения вызывают ряд современных тенденций в системе образования:

- Ориентация образовательных содержаний к практической деятельности;
- Обеспечение обучения в междисциплинарном контексте;
- Развитие обучения через исследование;
- Поддержка индивидуального пути развития личности;
- Адаптация информационных технологий к специфике сферы деятельности и т.д.

В настоящее время в Республике Молдова очень актуальна необходимость стимулирования подготовки на основе развития исследовательской компетенции с формированием инновационного мышления, разработки новых материалов и технологий.

Этот процесс должен быть инициирован в самом раннем возрасте на дошкольном уровне, чтобы развиваться в школе, а затем на университетском уровне должны быть организованы и проведены научно-исследовательские мероприятия, основанные на собственных идеях и продуктах. В области естественных наук особо важна методология развития исследовательской компетентности, которая развивается от обычного наблюдения к воспроизводительному эксперименту, проекту, эксперименту, основанному на творческой идее – уровень на котором возникает возможность зарождения инновационной компетентности. Одним из важных мотивационных факторов в формировании этих компетенций является степень практического применения результатов исследований. Чем полезнее полученные результаты, тем интереснее процесс и чувство собственного вклада в решении конкретной задачи. Это позволяет, помимо образовательных, достичь ряд воспитательных целей [1].

Параллельно с исследовательской и инновационной компетентностями следует развивать предпринимательскую компетентность. И уже на уровне доуниверситетского образования ученики должны участвовать в разработке бизнес-проектов с применением научных исследований, внедрением новых технологий для выявления эргономических путей

развития разных производственных процессов [2]. Поэтому очень важно, чтобы еще в подростковом возрасте была осознана взаимосвязь: образование – исследование – инновация – производство-бизнес, которое может качественно повлиять на уровень социального обеспечения в будущем.

В Куррикулуме (2019) важное место предоставлено STEM и STEAM-образованию [3]. Предстоит разработать научную методологию по внедрению и развитию STE(A)M-методологии на разных образовательных уровнях в зависимости от возрастных особенностей. Практические работы и проекты с межпредметным характером должны доказать ценность и значимость теоретических знаний, а также общую картину, образованную на основе веществ и процессов в окружающем мире. В качестве примера могут быть приведены квантовые расчеты в процессах моделирования молекул и реакций [4], использование датчиков (sensors) для определения качества факторов окружающей среды [5], определение вероятности субституции лигандов в координационных соединениях [6] и др.

В этом новом контексте особую роль имеет дидактический персонал, поэтому очень важна подготовка учителей по двойным специальностям, что позволит продвигать исследовательское обучение в междисциплинарном контексте с развитием предпринимательской компетентности.

***Abstract.** The contemporary teaching methodology is influenced by the rapid evolution of technologies and trends on the labor market. The educational system is oriented towards the development of the personality according to the algorithm: training-research-innovation-entrepreneurship. Training in an interdisciplinary context, promoting the STE(A)M methodology, training of teachers at the double specialties create favorable premises for the creation of an integral picture about the surrounding world and of valuable professional skills. **Keywords:** training through research, innovation, entrepreneurship, STE(A)M methodology*

Библиография:

1. COROPCEANU E. Impact of Training Through Research on the Evolution of Contemporary Teaching Technology. *Professional*

Education: Methodology, Theory and Technologies, 2019, vol. 9. Pp. 9-22.

2. COROPCEANU E., TANASACHI O., LOZOVAN V. Dezvoltarea competenței antreprenoriale: mecanism de stimulare a interesului pentru disciplina Chimie / Развитие предпринимательской компетентности: механизм стимулирования интереса к предмету Химия. *Univers pedagogic*. 2019, № 4. Pp. 28-33.

3. Curriculum National. Химия. Кишинев, 2019. URL : <https://mecc.gov.md/sites/default/files/c-chimialiceuru.pdf>

4. CODREANU S., ARSENE I., COROPCEANU E. Active interdisciplinary research training context for developing innovative competence in chemistry. *Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia ad Didacticam Biologiae Pertinentia*. 2018, № 8. Pp. 102-112.

5. CODREANU S., IAVIȚA T., COROPCEANU E. Utilizarea senzorilor în motivarea pentru instruire la chimie / Использование датчиков в мотивации для обучения химии. *Acta et commentationes. Științe ale Educației*. 2019, № 3. Pp. 153-160.

6. КОРОПЧАНУ Э.Б., БОЛОГА О.А., АРСЕНЕ И., ВИТИУ А., БУЛХАК И.И., ГОРИНЧОЙ Н., БОУРОШ П.Н. Синтез и исследование продуктов внутрисферного замещения в азид-содержащих диоксиматах Co(III). *Коорд. Химия*, 2016, Т. 42, № 8. С. 480-502.

КОНЦЕПТ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ В ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ К. УШИНЬСЬКОГО

Лідія Лавріненко,
кандидат історичних наук,
Чернігівський обласний інститут післядипломної
педагогічної освіти імені К. Д. Ушинського,
м. Чернігів, Україна

Метою статті є дослідження педагогічних поглядів Костянтина Ушинського щодо імплементації здоров'язбереження в

освітній процес із метою формування ціннісного ставлення до здоров'я й культури здорового способу життя в школярів.

У працях нашого співвітчизника, видатного педагога Костянтина Ушинський виокремлюється питання збереження здоров'я та здорового способу життя школярів. У дослідженні «Людина як предмет виховання (Спроба педагогічної антропології)» є немало розділів, де теоретично обґрунтовуються компоненти їх здорового способу життя: «Нервова втома і нервове подразнення», «Потреба відпочинку і сну», «Фізична теорія тілесних рухів», «Воля як влада душі над тілом» та інші. Важливе значення щодо формування здоров'язбережувальної компетентності школярів відіграє розвідка «Праця в її психічному й виховному значенні».

К. Ушинський вживає чимало понять і термінів, які сьогодні є базовими категоріями здоров'язбережувальної науки: «здоров'я», «хвороба», «втома», «нервова сила», «здоровий спосіб життя», «емоційна культура» тощо.

Значної уваги для формування здоров'язбережувальної компетентності вчений надавав фізичному вихованню. Виокремимо основні педагогічні судження К. Ушинського, щодо сфери фізичного здоров'я:

- здоров'я дитини певним чином залежить від спадковості: «... організм батьків з усіма його характеристичними природженими особливостями і з усіма змінами, внесеними в нього і духовним життям людини у найрізноманітніших комбінаціях передається дітям і становить для них увесь обсяг природжених нахилів» [2, с. 96];

- ество кожної людини (дитини) «складається завжди з двох елементів: природного, що корениться в тілесному організмі людини, і духовного, що формується в житті під впливом виховання і обставин» [2, с. 93];

- важливу роль щодо фізичного виховання й здоров'язбереження відіграє праця, причому, не тільки фізична, а й розумова;

- особливе місце відводиться зміні виконуваних дитиною видів діяльності, а також чергуванні праці й відпочинку, дотриманні режиму харчування тощо;

- фізичне здоров'я дитини прямо пов'язане з її психічним

здоров'ям, ці складові здоров'я взаємовпливають одна на одну. «Нерви втомлюються так само, як і м'язи, так само після тривалої діяльності потребують вони відпочинку, під час якого черпають, без сумніву, з процесу живлення нові сили для діяльності», – пише К. Ушинський [2, с. 222, 273, 374, 346];

- на фізичний стан дитини впливає процес гармонізації (або дисгармонізації) складових її розвитку;

- фізичний та психічний розвиток кожної дитини індивідуальний і тому потребує відповідного індивідуального підходу. К. Ушинський з цього приводу писав: «Неважко помітити, що нервова система надзвичайно відмінна в різних людей ...» [2, с. 223]; «... діти, а також і дорослі, так по-різному переносять одні і ті самі хвороби» [2, с. 440].

Завдання сучасної школи – збереження й зміцнення здоров'я учнів, формування в них здоров'язбережувальної компетентності, відповідального ставлення до власного здоров'я й здоров'я оточуючих людей. За сучасними науковими підходами структурними складовими здоров'я визначено: фізичне, соціальне психічне, духовне [1, с. 32].

Вивчення та аналіз праць видатного педагога дали нам змогу з'ясувати найбільш актуальні ідеї здорового способу життя у здоров'язбережувальній концепції К. Ушинського. Розглянемо їх з позиції складових здоров'я.

1. Важливе значення відіграють активна рухова діяльність, загартування учнів.

2. Невід'ємною умовою працездатності школярів є науково обґрунтована організація праці, гігієнічний режим праці і відпочинку.

3. Оптимальний психолого-емоційний стан, попередження втоми та перевтоми учнів.

4. Нормальний сон, раціональне харчування учнів. Необхідними умовами раціонального режиму дня школярів є дотримання режиму сну та здорового харчування.

5. Виховання у школярів волі, оптимізму, цілеспрямованості.

Зазначене спричиняє *висновок*, що здоров'язбережувальна концепція К. Ушинського з формування культури здоров'я школярів і сьогодні є надзвичайно актуальною. На думку

педагога, доцільно створювати такі умови життя, праці й навчання учнів, які б сприяли формуванню в них здоров'язбережувальної компетентності на основі життєвих навичок для повноцінного здорового життя. Такий підхід до сучасного освітнього процесу зобов'язує вчителів бути взірцем для учнів. І в цьому випадку мова йде вже не просто про стан здоров'я сучасних школярів, а про збереження здоров'я нації, здорового генофонду громадян України.

Ключові слова: *К. Ушинський, здоров'язбережувальна компетентність, школярі, здоров'я, учитель, освітній процес.*

Джерела:

1. Лавріненко Л. І. Здоров'язбережувальні технології у початковій школі : Навч.-метод. посібник для вчителів початкових класів та вихователів ГПД. Чернігів, 2015. 147 с.
2. Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори : у 2 т. К. : «Радянська школа», 1983. Т. 1. 488 с.

ЗНАЧУЩІСТЬ ФОРМУВАННЯ ДЕМОКРАТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Ольга Лук'янченко,
кандидат педагогічних наук, доцент,
Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова,
м. Київ, Україна

Складність і динамічність процесів оновлення суспільства, викликаних змінами у сферах життєдіяльності людини, демократизація всіх сторін суспільного життя, диктують необхідність переосмислення цінностей та ціннісних орієнтацій особистості. Саме тому для розвитку українського суспільства дуже важливим є формування вчителя-громадянина, який цінує

та готовий відстоювати ідеали свободи, демократичні цінності і права людини, готового до виконання громадянського обов'язку.

Актуальність підсилюється тим, що освіта відіграє важливу роль у просуванні основних європейських цінностей: демократії, прав людини та верховенства права, а також у попередженні порушень прав людини. Відомо, що на державному рівні взято курс на формування демократичних цінностей в Україні.

Верховною Радою України ратифіковані документи Ради Європи як то Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод (1997), Європейську соціальну хартію (2006), Конвенцію з прав дитини (1995), Хартію Ради Європи з виховання в дусі демократичного громадянства в освіті в галузі прав людини (2010).

Мета дослідження – визначити значущість формування демократичних цінностей у майбутніх вчителів початкової школи. З'ясовано, що питання освіти для демократії, громадянської освіти та освіти прав людини досліджуються та розробляються українськими педагогами та дослідниками, серед яких Г. Васьківська, О. Вар'янюк, П. Вербицька, Ю. Молчанова, О. Овчарук, С. Позняк, Н. Протасова, С. Рябова та ін.

Аналіз наукових досліджень показав, що вчені по-різному підходять до визначення поняття «цінності», «ціннісної орієнтації». Вчені виділяють три форми існування цінностей: суспільні ідеали, що вироблені суспільною свідомістю і присутні в ній як узагальнені уявлення про досконалість у різних сферах суспільного життя; предметне втілення цих ідеалів в діяннях або творах конкретних людей; мотиваційні структури особистості («моделі належного»), що спонукають її до предметного втілення у своїй діяльності суспільних ціннісних ідеалів.

Уперше в історії філософії до проблеми цінностей звернувся Аристотель. На його думку, засадничим поняттям, яке зумовлює існування людських уявлень про «бажане» і «належне», є поняття «благо». «Благом» він називав або те, що є кращим для кожного суцього, або те, що робить благами інші причетні до нього речі, тобто ідею блага [1, с. 34].

З'ясовано, що головним питанням аксіології, яке поставив Сократ, було питання що є «благо»? – це і є основне питання

загальної теорії цінностей. Л. Столович стверджує, що цінності існують незалежно від того, чи загальноприйнята оцінка явища є позитивною чи негативною. Цінності вчений трактує, як континуум (незакінчену множину) від менш бажаного або негативного, до більш бажаного, або позитивного [3, с. 156].

Встановлено, що демократичні цінності мають глибинні антропологічні основи, які спираються на концептуальні підходи від давньогрецьких філософів Перикла, Аристотеля і Демокріта до сучасних західних теоретиків, зокрема, Р. Арона і К. Ясперса, Ю. Хабермаса і К. Поппера, Х. Аренд і Ж. Дерріди. Базовими демократичними цінностями є поняття «свобода», «відкритість», «гідність», «толерантність». Демократичні цінності об'єктивні, тому що формуються історично у ході розвитку суспільства, освіти і фіксуються в педагогічній науці у формі суспільної свідомості у вигляді специфічних образів та уявлень.

Проаналізовано рамку компетентностей (затверджена Радою Європи у 2016 р.), що дають людині змогу ефективно та належним чином брати участь у розбудові культури демократії, де серед компонентів (ставлення, знання та їх критичне розуміння, навички та вміння) визначені такі цінності: поцінування людської гідності та прав людини; поцінування культурної багатоманітності; визнання цінності демократії, справедливості, рівності та верховенства права [2].

Розкрито погляди науковців К. Куренкової, О. Олексюк, О. Рудницької, М. Ткач, які стверджують, що цінності опосередковують будь-яку взаємодію вчителя й учнів, формуючи духовні орієнтири суб'єктів освітнього процесу. Як зазначає В. Дряпіка, вибір майбутнього вчителя тих чи інших цінностей значною мірою визначає його установку на діяльність у професійній галузі.

Зроблено висновок, що демократичні ціннісні орієнтації майбутнього вчителя початкових класів є інтегративним утворенням особистості, яке є результатом соціалізації і професійної підготовки. Процес формування демократичних ціннісних орієнтацій майбутніх учителів початкових класів передбачає їх розвиток у напрямку глибокого розуміння суспільства і державотворчих процесів, а також свого місця і ролі у цих процесах і норм взаємодії у соціумі. Освіта для

демократичного громадянства, передбачає створення умов для становлення громадянської компетентності й набуття досвіду суспільно-корисної громадянської діяльності у контексті безперервної освіти.

Ключові слова: цінності, демократичні цінності, підготовка вчителів початкової школи.

Джерела:

1. Арістотель. Нікомахова етика / пер. В. Ставнюка. К.: Аквілон-Плюс, 2002. 480 с.
  2. Демократичне врядування в школах: Посібник / Елізабет Бекман і Бернард Траффорд / пер. з англ. та адапт. Л. І. Паращенко; заг. ред. укр. версії Н. Г. Протасова. К.: НАДУ 2009. 100 с. (Навчатися і жити в демократії).
  3. Столович Л. Н. Философская теория ценностей. *Вопросы философии*, 1998, № 5. С. 155-159.
-

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ СУДДІВСТВА У ФІГУРНОМУ КАТАННІ НА КОВЗАНАХ

Ірина Медведєва,
*доктор педагогічних наук, професор,
Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова,
м. Київ, Україна*

В останні роки відбулися значні зміни у фігурному катанні на ковзанах. Значно виросли рівень технічної майстерності фігуристів і вимоги до виконання змагальних програм. Керування підготовкою спортсменів припускає виявлення прогресивних тенденцій розвитку виду спорту, здійснення системи організації, планування, регулювання й контролю відповідно до них. Швидко зростаюча технічна майстерність фігуристів, що підсилюється конкуренцією на міжнародній арені змушують фахівців шукати нові шляхи вдосконалення не тільки

методики тренування, а й методики суддівства змагальних програм.

Суб'єктивний характер суддівської оцінки змагальних програм (вправ) дозволяє вважати суддівство однією з головних проблем у всій змагальній діяльності гімнастів, акробатів, фігуристів (І.В. Абсалямова, Є.П. Аверкович, О.М. Мішин, В.М. Смоленський, Ю.Г. Гавердовський).

Існує багато прикладів, коли випадкові або невідповідні суддівські помилки привели до необ'єктивності у визначенні переможців найбільших міжнародних змагань, у тому числі й Олімпійських ігор. Об'єктивність суддівства залежить від досконалості правил змагань, системи підрахунку результатів, умов формування суддівських бригад, впровадження технічних засобів у практику суддівства, кваліфікації суддів, системи контролю за їхніми діями й ін. У будь-якому виді спорту досягнення спортивного результату здійснюється шляхом численних прийомів і дій, об'єднаних у систему відповідно до специфіки виду спорту. Ця система прийомів і дій розглядається як техніка змагальної діяльності виду спорту. Залежно від особливостей визначення спортивного результату в змаганнях, техніка у видах спорту зі складнокоординаційною структурою рухів спрямована на досягнення певної форми й структури рухів, критеріями яких є складність й артистичність дій (О.А. Іванова). Проблема суддівства у фігурному катанні на ковзанах на теперішній час є однією із самих серйозних, тому що суддівські помилки, недосконалість правил змагань приводять до необ'єктивності при визначенні переможців на великих міжнародних змаганнях, чемпіонатах Європи, світу й Олімпійських іграх. Серйозної уваги з боку керівників МСК, національних федерацій і фахівців з фігурного катання на ковзанах заслуговує рішення таких питань, як удосконалення системи підрахунку результатів у різних дисциплінах фігурного катання на ковзанах, розробка чіткої диференціації техніки виконання елементів та рівнів їх складності, визначення композиційної та виконавської майстерності представлених змагальних програм.

Проблема суддівства також постійно перебуває у полі зору тренерів і фахівців, які готують спортсменів до виступу на

змаганнях високого рангу. Слід тільки згадати про вручення двох золотих олімпійських нагород в парному катанні на Олімпійських Іграх в Солт Лейк Сити у 2002 році. Вперше в історії відбулася безпрецедентна повторна церемонія нагородження, на якій канадцям замінили срібні медалі на золоті. Бережна – Сіхарулідзе були присутні на церемонії, пара з КНР Шень Сюе – Чжао Хунбо, які посіли третє місце, відмовилася прийняти участь в нагородженні, вважаючи це дійство фарсом.

Скандал призвів до того, що ІСУ (Міжнародна Спілка Ковзанярів) вирішило впровадити нову систему суддівства. Шестибальна система оцінок проіснувала до 2005 року, коли була офіційно замінена новою суддівською системою (до цього в сезоні 2002–2003 років нова система -3 до +3 тестувалася на різних змаганнях). Система -3 до +3 привнесла багато позитивного в розвиток фігурного катання на ковзанах у світі. Завдяки впровадженню нової системи суддівства змагальні програми фігуристів значно ускладнилися, а саме: спортсмени почали виконувати складні стрибки в 4 оберти і включати їх в комбінації, різноманітні обертання виконуються в надзвичайно красивих позиціях з прискоренням, креативні та оригінальні доріжки кроків, які фігуристи роблять під музичний супровід і відображають характер програми та її ідею. Але розвиток кожної системи передбачає її удосконалення. Тому, за пропозиціями фахівців та суддів МСК була запропоновано удосконалити система суддівства за шкалою -3 до +3. У спортивному сезоні 2017–2018 років на міжнародному турнірі в Таллінні (Естонія) була впроваджена більш диференційована система оцінювання технічної майстерності фігуристів +5; -5. Запропонована система оцінювання полягає в більш детальному підході оцінювання судьями техніки елементів змагальних програм, які виконують фігуристи.

Таким чином, сучасний стан і подальший розвиток системи підготовки у фігурному катанні на ковзанах дуже складно передбачати з позиції тільки практичного досвіду. Тому, розробка нових наукових напрямків, практичні досягнення різних спортивних шкіл, удосконалення системи суддівства,

успіхи видатних фігуристів визначають подальший прогрес у фігурному катанні на ковзанах.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ГЕЙМІФІКАЦІЇ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Катерина Мехед,

аспірант,

*Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка, м. Чернігів, Україна*

Метою дослідження є з'ясувати доцільність застосування засобів гейміфікації в освітньому процесі у закладах вищої освіти, визначити позитивні та негативні прояви впровадження гейміфікації у різних гендерних групах.

Актуальність звернення до інноваційних засобів гейміфікації обумовлена швидкою цифровізацією всіх галузей людського життя, і освіта не є винятком. Пріоритетним завданням перед сучасним педагогом є переведення педагогічних прийомів та майстерностей в простір звичних, зрозумілих та повсякденних для сучасної молоді пристроїв та технологій. Гейміфікація – це інтеграція ігрових елементів у неігрове середовище [2; 4; 7].

Гейміфікація задовольняє зростаючому прагненню до практичної спрямованості та творчого підходу до навчання, його оновлення та модернізації. З'ясовано, що результативність даного засобу залежить від ретельного добору доцільних гейміфікованих платформ залежно від демографічних особливостей групи [1; 3; 5]. Виокремлено, що ігрова механіка має менший вплив на мотивацію і продуктивність студенток [5]. Жінки мотивовані більше, коли гейміфікація містить соціальні аспекти (визнання, взаємовигода), а чоловіки, коли відбувається свого роду конкуренція [3]. Відтак, результати дослідження зарубіжних колег К. Christy, J. Fox показали, що жінки у групі з

домінуванням їх кількості демонструють вищі показники успішності у навчанні в таблицях лідерів, ніж у контрольних групах з домінуванням кількості чоловіків [1].

Потрібно враховувати потенційний ефект новизни в гейміфікації. Виокремлено, що чим довше буде застосування гейміфікації, тим менше відчуватиметься отримання вигоди від неї, тобто інтерес з часом знижується [3]. Але, з іншого боку, більш тривалий час використання сервісів гейміфікації зменшує негативний тиск, користувач стає більш обізнаним з ігровими функціями. У міру того, як користувачі отримують особистий досвід роботи з сервісом, вони потенційно можуть більше покладатися на власну думку, а не на прийняту від групи. Виявлено, що вік не чинив істотного впливу на будь-які прямі вигоди від гейміфікації, що дозволяє зробити припущення, що гейміфікація сприймається однаково вигідно у різних вікових групах. Однак, що не дивно, вік надав незначний негативний вплив на сприйняття простоти використання сервісу [3].

Важливим фактором успішного та ефективного впровадження явища гейміфікації у освіту є правильний добір способів її інтеграції у різні форми навчання. Викладач має чітко розуміти які елементи гейміфікації в якому порядку і обсязі слід включати у різні форми навчання та до яких результатів це може привести. Зокрема, є ризик того, що вся увага студента може фокусуватися не на навчанні, а на кінцевому результаті у вигляді перших місць, балів, значків, інших винагород, виконанні максимальної кількості завдань, тощо.

Зроблено *висновок*, що гейміфікація як інноваційний інструмент дає можливість зацікавити студентів до вивчення дисциплін через їх більше залучення і умотивованість. Використання гейміфікації сприяє успішності і наполегливості у навчанні на всіх рівнях і в будь-якому віці [6; 8; 9]. Дослідження сприяло розумінню демографічних відмінностей в сприйнятті явища гейміфікації, дозволило виокремити особливості застосування засобу гейміфікації залежно від віку, статі та часу. Новітня для України гейміфікація навчального процесу є перспективним засобом формування компетентностей здобувача вищої освіти і сприяє підвищенню якості освітнього процесу.

Ключові слова: гейміфікація, демографічні відмінності, компетентність, заклад вищої освіти

Джерела:

1. Christy, K., & Fox, J. (2014). Leaderboards in a virtual classroom: a test of stereotype threat and social comparison explanations for women's math performance. *Computers & Education*, 78. Pp. 66-77.
  2. Dichev, C., & Dicheva, D. (2017). Gamifying education: what is known, what is believed and what remains uncertain: a critical review. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*. URL : <https://link.springer.com/article/10.1186/s41239-017-0042-5>.
  3. Koivisto, J., Hamari, J. (2014). Demographic differences in perceived benefits from gamification. *Computers in Human Behavior*, 35. Pp. 179-188.
  4. Ortiz, M., Chiluiza, K., Valcke, M. (2014). Gamification and learning performance: A systematic review of the literature. *11th European Conference on Games Based Learning, At Graz, Austria*. URL : https://www.researchgate.net/publication/320372825_Gamification_and_learning_performance_A_systematic_review_of_the_literature.
  5. Pedro, L., Lopes, A, Prates, B. (2015). Does Gamification Work for Boys and Girls? An Exploratory Study with a Virtual Learning Environment. *Proceedings of the 30th Annual ACM Symposium on Applied Computing*, 15. Pp. 214-219.
  6. Prensky, M. (2003). Digital game-based learning. *ACM Computers in Entertainment*, 1. Pp. 1-3.
  7. Silva, R., & Rodrigues, R. (2019). Gamification in Management Education: A Systematic Literature Review. *Brazilian Administration Review*, 16 (2), Pp. 1-31. doi: 10.1590/1807-7692bar2019180103.
  8. Wang, A. I. (2016). The effect of points and audio on concentration, engagement, enjoyment, learning, motivation, and classroom dynamics using Kahoot!. *Reading: Academic Conferences International Limited (Oct 2016)*. Pp. 738-746.
  9. Zarzycka-Piskorz, E. (2016). Kahoot! it or not? Can games be motivating in learning grammar? *Teaching English with Technology*, 16. Pp. 17-36.
-

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ БІОЛОГІЇ ТА ОСНОВ ЗДОРОВ'Я З МЕТОЮ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ

Ольга Мехед,

*кандидат біологічних наук, доцент,
Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка, м. Чернігів, Україна*

Метою роботи є здійснення підготовки майбутніх вчителів біології та основ здоров'я до соціально-педагогічної діяльності, направленої на дотримання молоддю здорового способу життя.

Головною умовою покращення здоров'я учасників освітнього процесу є створення здоров'язберігаючого середовища, основними ознаками якого є: оптимальне поєднання методів, форм, засобів навчання та виховання, їх відповідність віковим особливостям школярів; дослідження впливу нових навчально-методичних засобів навчання на здоров'я учнів; дотримання режиму рухової активності, поєднання рухового і статичного навантаження; забезпечення емоційно сприятливої атмосфери навчання; формування в учнів та їх батьків культури здоров'я.

В той же час функціонально-змістове спрямування процесу професійної підготовки майбутніх учителів біології та основ здоров'я до соціально-педагогічної діяльності як складової відкритої соціально-педагогічної системи, що детермінує високий соціально-виховний потенціал мікросередовища навчального закладу, передбачає перспективи вказаного виду діяльності у питанні популяризації здорового способу життя серед учнівської молоді та батьків.

Реалізація вказаних завдань передбачає запровадження розвитку культури, спрямованої на охорону і збереження здоров'я – здоров'язбережувальну культуру – і водночас активне залучення до цієї справи кожного з учасників освітнього процесу. Основними показниками ефективності функціонування здоров'язберігаючого середовища є наступні: матеріально-технічна забезпеченість здоров'язберігаючого середовища, їх

відповідність санітарно-гігієнічним нормам; відповідність організації системи харчування чинним санітарним правилам та нормам; міжособистісні взаємини між суб'єктами навчально-виховного процесу; стан фізичного та психічного здоров'я студентів та викладачів; показники рухової підготовленості учнів, рівень професійної компетентності педагогів, цілісність оздоровчих впливів та стабільність результатів

Висновки. Соціально-педагогічна діяльність вчителя як різновид його професійної діяльності, має на меті створення належних умов для успішної соціалізації учнів у соціально-виховному середовищі школи, засвоєння ними соціокультурного досвіду задля підготовки до самореалізації в суспільстві, надання допомоги дітям, а також їхнім сім'ям у випадках негативного впливу соціально-педагогічних чинників та має значний вплив на формування здорового способу життя у молоді. Учнівській та студентській молоді в закладах освіти необхідно створити мотиваційне та практичне підґрунтя для свідомої здоров'язбережувальної поведінки, яке б дозволило сформувати стійкі переконання пріоритетності питань індивідуального здоров'я, високої працездатності та довголіття.

Соціально-педагогічна діяльність вчителя біології та основ здоров'я, що має на меті популяризацію здорового способу життя, забезпечує формування мотивації до підтримання здоров'я населення на різних рівнях (особистісному, сімейному, груповому, колективному, національному, глобальному) означає залучення до розв'язання цієї проблеми не лише галузі охорони здоров'я, але й освіти, культури, соціальної роботи тощо.

Ключові слова: *здоров'язбережувальна парадигма, здоров'язбережувальне освітнє середовище, здоровий спосіб життя, мотиваційна діяльність, молодь, соціально-педагогічна діяльність.*

Джерела:

1. Воскобойнікова Г. Л. Інноваційно орієнтовані технології і методики навчання здорового способу життя в системі професійної підготовки майбутніх учителів основ здоров'я. *Педагогічні науки : зб. наук. пр.*, 2011, № 3. С. 67-72.
2. Воскобойнікова Г. Л. Медико-валеологічна компетентність

майбутнього учителя початкової школи: теоретичні та методичні основи формування : моногр. К. : Нестроєвий А.І., 2012. 416 с.

3. Воскобойнікова Г. Л. Психолого-педагогічні аспекти формування оздоровчого середовища в процесі професійної підготовки майбутніх учителів основ здоров'я. *Наука і освіта : наук.-практ. журн.*, 2010, № 8. С. 4-6.

4. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. К. : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

5. Концепція формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя у дітей та молоді (Затверджена наказом МОН України від 21 липня 2004 року № 605). *Директор школи*, 2004, № 40 (328), жовтень. С. 23-29.

6. Носко М. О., Гаркуша С. В., Воєділова О. М. Здоров'я-збережувальні технології у фізичному вихованні : монографія. К. : СПД Чалчинська Н.В., 2014. 300 с.

7. Носко М. О., Грищенко С. В., Носко Ю. М. Формування здорового способу життя : навчальний посібник. Київ : МП Леся, 2013. 160 с.

8. Тимошенко В. М. Психолого-педагогічні умови формування мотивації досягнення. Проблема личности в современной науке: результаты и перспективы исследований. К. : КНУ, 2000. С. 118-119.

УПРАВЛІНСЬКА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Микола Носко,

*доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член (академік) НАПН України
Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка, м. Чернігів, Україна*

Олександр Проніков,

*доктор педагогічних наук, професор,
Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка, м. Чернігів, Україна*

Мета дослідження – проаналізувати підготовку майбутнього вчителя до управлінської діяльності в закладах загальної середньої освіти.

Визначено, що модернізація вищої освіти України передбачає підготовку висококваліфікованих спеціалістів, конкурентоздатних й мобільних, здатних до ефективної управлінської діяльності через постійне підвищення фахової компетентності і професійної культури. Тому актуальність формування управлінської культури обумовлена необхідністю втілення альтернативних систем управління процесами, що відбуваються в освітньому закладі з точки зору сучасної соціально-економічної ситуації.

З'ясовано, що відповідно до законів України «Про вищу освіту» (2014), «Про освіту» (2017), «Про повну загальну середню освіту» (2020), керівники та вчителі закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО), кожен на своєму рівні, мають здійснювати управління на засадах демократизму, гуманізму та системності. Формування управлінської культури майбутнього вчителя, як менеджера, перебуває на перетині двох проблем: професійної підготовки й формування загальної культури та менеджменту, як виду соціального управління.

Сучасний стан підготовки майбутніх учителів до управління освітніми закладами на різних рівнях дозволяє констатувати наявність парадоксальної ситуації: задля забезпечення успішної діяльності в менеджменті, як показує

теоретичний і емпіричний досвід ринкових відносин, необхідні знання й уміння, що допоможе ефективно управляти, регулювати діяльність фахівців даного профілю. З іншого боку, в закладах вищої освіти (ЗВО) України ця проблема вирішується недостатньо ефективно.

Зокрема, покращенню ситуації може сприяти в ЗВО, на всіх факультетах, де здійснюється підготовка майбутніх учителів, введення спеціалізації «Менеджмент в освіті». Теорія і практика вітчизняного й зарубіжного досвіду підготовки учителів, зокрема, у США, ФРН, Японії та інших, свідчить про тенденцію постійно розширюваного спектру спеціальностей і спеціалізацій залежно від потреб громадської практики.

Зазначимо, що підготовка здобувачів освіти здатних ефективно управляти в ринкових умовах, економічно та оперативно виконувати завдання по реалізації конкретних цілей, можливо, якщо майбутній учитель опанує знаннями, вміннями і навички менеджменту загалом і педагогічного менеджменту зокрема. Недостатня професійна компетентність учителів освітніх закладів і студентів ЗВО потребує створення системи безперервної освіти у сфері управління даної сферою і його економіки. Безперервність з підготовки учителів повинна забезпечуватися не тільки у системі університетської освіти, а й у процесі їх післядипломної підготовки. В її межах здійснюється професійно-особистісне становлення вчителів, здатних здійснювати ефективну управлінську діяльність у сфері освіти.

Відправним пунктом для раціональної організації управлінської праці повинно бути чітке визначення обсягу і складу робіт з управління. Саме поняття «культура» є досить складним, багаторівневим, різностороннім утворенням. Управлінська культура вирішує декілька основних задач, що мають важливе значення у системі суспільних відносин взагалі й управлінні освітнім закладом зокрема: концентрує багаторічний управлінський досвід, створює можливості для його вивчення та засвоєння, передає його новим суб'єктам, а також транслює його у суспільство; цінності управлінської культури співвідносяться з кожним конкретним суб'єктом, його менталітетом, темпераментом, характером, соціальним досвідом; визначає стиль керівництва, систему відносин між учасниками,

спрямованість особистості об'єктів і суб'єктів управління; здійснює вплив на формування і виховання особистості як моральної, так і аморальної; створює можливості ефективно впливати на подолання консерватизму і бюрократизму; сприяє розвитку професійної компетентності керівників і співробітників, підвищенню якості управлінських рішень (як на етапі їх прийняття, так і виконання), значно знижує рівень конфліктності.

Управлінська культура є результатом взаємодії керівника і трудового колективу, впливає на них і трансформується сама. Керівник розкриває через неї свої здібності, світогляд, соціальні почуття, професійні навички; підлеглий, сприймаючи цінності управлінської культури керівника й організації, трансформує власну професійну культуру.

Основними чинниками управлінської культури є: рівень розвитку культури суспільства в цілому, внутрішнє середовище організації, спрямованість її діяльності (галузева приналежність), структура організації, специфіка конкурентного середовища, усталені в організації підходи до управлінської діяльності, особистісні якості вищих керівників.

Отже, робимо *висновок*, що на початку XXI століття, в процесі реформуванням сучасної вітчизняної освітньої системи, важливого значення набуває проблема формування якісно нового управлінського потенціалу в галузі освіти. Одночасно, більшість майбутніх учителів недостатньо підготовлені до активної управлінської діяльності. Спостерігається їх низький рівень світоглядної, моральної, політичної, правової, виробничої, економічної, управлінської культури. Тож, необхідність підготовки майбутніх учителів до управлінської діяльності актуалізується у сучасних умовах в гостру державну проблему.

ПРОБЛЕМА ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Наталія Носовець,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка, м. Чернігів, Україна*

Незадоволеність якістю освіти, усвідомлення необхідності реформування роботи закладів освіти зумовлюють потребу в оновленні професійної підготовки, стилю професійної діяльності педагога. Особливо значущим є формування його компетентності, особистісно-професійних якостей, здатності жити і працювати в інноваційному режимі.

Мета дослідження: з'ясувати сутність поняття «готовність майбутнього вчителя технологій до інноваційної педагогічної діяльності» та виокремити показники цієї готовності.

У рамках дослідження проаналізовано поняття «інноваційна діяльність», яку можна розглядати як комплекс заходів щодо забезпечення інноваційного процесу, основними функціями якої є зміни компонентів педагогічного процесу: цілей, змісту освіти, форм, методів, технологій, засобів навчання, системи управління тощо [4].

Серед дослідників педагогічних інновацій існує й інший підхід, за яким акцент ставиться не на процес, а на результат. Розглядаючи інновацію як результат, вони визначають її як прогресивний результат творчої діяльності, який знаходить широке застосування та призводить до значних змін у життєдіяльності людини, суспільства, природи. За такого підходу інновація ототожнюється зі словом «нововведення», яке в педагогічному словнику визначається як нова ідея, нове знання, новий компонент педагогічної системи, що став результатом діяльності людини та є інструментом для досягнення його цілей. При цьому наголошується, що інновація-нововведення володіє особливим інноваційним потенціалом, тобто сукупністю змін, який воно здатне реалізовувати впродовж свого повного життєвого циклу [3].

Отже, інноваційна діяльність є системною, спрямованою на реалізацію нововведень на основі використання та впровадження нових наукових ідей, знань, підходів або трансформації відомих результатів наукових досліджень та практичних розробок у новий або вдосконалений продукт.

Певною конкретизацією є поняття «інноваційної освітньої діяльності», але більш розповсюдженим та конкретнішим щодо суб'єкта діяльності є поняття «інноваційна педагогічна діяльність». Інноваційну діяльність вчителя технологій ми розуміємо як вид професійно-педагогічної взаємодії вчителя та учнів у процесі технологічної підготовки на основі сучасних освітніх, інформаційних та виробничих технологій з метою формування технічно, технологічно освіченої особистості, підготовленої до життя та активної трудової діяльності в умовах сучасного високотехнологічного інформаційного суспільства.

Інноваційна діяльність передбачає вищий ступінь педагогічної творчості, винахідництво в педагогічній практиці, що спрямоване на формування творчої особистості, враховує соціально-економічні та політичні зміни в суспільстві.

У сучасних наукових дослідженнях поняття професійна готовність педагога розуміється як закономірний результат спеціальної підготовки, самовизначення, освіти і самоосвіти, виховання та самовиховання. Її визначають як психічний, активно-дієвий стан особистості, складну якість, систему інтегрованих властивостей, що регулює професійну діяльність, забезпечує її ефективність [1]. Системоутворюючим фактором готовності вчителя до інноваційної діяльності є потреба в удосконаленні, перетворенні педагогічної діяльності через ціннісне ставлення до своєї професії та до учнів.

У ході проведення дослідження нами з'ясовано, що під готовністю педагога до інноваційної професійної діяльності прийнято розуміти сформованість необхідних для цієї мети особистісних (готовність до творчості, висока працездатність, високий емоційний статус) і спеціальних якостей (знання нових технологій, оволодіння новими методами та засобами навчання, вміння розробляти проекти, уміння аналізувати і виявляти причини недоліків діяльності).

Розуміємо готовність вчителя технологій до інноваційної

діяльності як складну особистісно-професійну характеристику педагога, що визначає його спрямованість на розвиток власної професійної діяльності, активність і самостійність засвоєння, творчу реалізацію, створення нових способів, прийомів інноваційної педагогічної роботи з метою ефективного і результативного вирішення педагогічних завдань, ситуацій і задач.

На основі аналізу психолого-педагогічних досліджень можна виокремити такі показники готовності майбутнього вчителя технологій до інноваційної педагогічної діяльності: спрямування освітнього процесу на особистість вихованця; здатність виявляти актуальні проблеми освіти, знаходити і реалізувати ефективні способи їх вирішення; усвідомлення необхідності запровадження педагогічних інновацій у професійну діяльність; готовність до творчої діяльності щодо нововведень у закладах освіти; здатність до засвоєння змісту сучасних виробничих і сервісних технологій; готовність до впровадження нових технологій у проектно-технологічну діяльність учнів; знання інформаційних технологій і впровадження їх у навчальний процес уроків технологій; знання новаторських методик роботи; інформованість про новітні педагогічні технології; володіння навичками освоєння педагогічних інновацій, створення власних нововведень, творчих методик; готовність до подолання творчих невдач, що пов'язані зі змістом і організацією інноваційної діяльності; психолого-педагогічна та методична готовність до інноваційної діяльності; пошук нових підходів з метою впровадження інноваційних методів роботи; здатність до фахової рефлексії; визначення проблематики та змісту професійного та особистісного розвитку.

Висновки. Сучасна школа потребує вчителя творчого, незалежного, конкурентоспроможного, різнобічного, морально і духовно розвиненого, компетентного фахівця, який професійно володіє всім арсеналом педагогічних засобів, здатний до особистого розвитку, постійного професійного зростання, до співпраці, творчого мислення, прийняття нестандартних рішень. Саме під час навчання у закладі вищої освіти необхідно

сформувати у майбутніх педагогів систему знань і компетентностей у галузі інноваційної діяльності.

Джерела:

1. Бартків О. Готовність педагога до інноваційної діяльності. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*, 2010, № 1. С. 52-58.

2. Носовець Н. М., Терещенко О. В. Готовність майбутнього вчителя технологій до інноваційної педагогічної діяльності як складова професійної компетентності. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*, 2019, № 158. С. 241-246

3. Огієнко О. І. Формування готовності до інноваційної діяльності як важлива складова професійної підготовки майбутнього вчителя. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 2013, № 7 (33). С. 154-162.

4. Хуторской А. В. Педагогическая инноватика: методология, теория, практика. Москва : Изд-во УНЦ ДО, 2005. 222 с.

ПЕРІОДИЗАЦІЯ ОСВІТНІХ ПЕРЕТВОРЕНЬ В АВСТРАЛІЇ (60-ТІ РР. XX СТ. – ПОЧАТОК XXI СТ.)

Тетяна Парфенюк,

*кандидат педагогічних наук (доктор філософії),
викладач іноземних мов (англійська, німецька),
Сумське вище училище мистецтв і культури
ім. Д.С. Бортнянського, м. Суми, Україна*

Метою дослідження є ретельний аналіз механізмів вдосконалення австралійської вищої освіти за 60-ті рр. XX ст. – початок XXI ст. як передумов наступних її змін. Це дає можливість усвідомити, що саме відбувалося в системі вищої освіти в епоху політики соціальної демократії в Австралії і дозволить виокремити основні періоди розвитку вищої освіти.

Запропоновано шляхи впровадження організаційної діяльності закладів вищої освіти Австралії, з урахуванням поба-

жань щодо відповідності вимогам нації, які розкривали:

- підвищення ролі вищого навчального закладу в австралійському суспільстві;
- зростання та координація умов діяльності вищого навчального закладу;
- піднесення технічної освіти на вищій рівень;
- поліпшення фінансової забезпеченості університетів та створення відповідних умов її здійснення [1, с. 15].

Окреслено та проаналізовано основні періоди розвитку вищої освіти в Австралії, а саме:

- період трансформації економічних змін в освіті (1960 – 1980-ті рр.);
- період освітньо-фінансового прогресу (кінець 80-х рр. – перша половина 90-х рр.);
- глобалізаційно-інформативний (кінець 90-х – 2000 р.);
- ринково-реформаторський (2001 – 2011 рр.).

Виявлено характерні ознаки кожного з них: підтримка теорій «людського капіталу», «екранування», «суспільного блага», «менеджералізму», «суспільної теорії вибору», «співпраця керівників навчальних закладів» та трьох конкуруючих позицій («есенціалізму», «прогресивізму», «холізму»); запровадження більших витрат на освіту і медичне обслуговування, мистецтво і культуру; створення ієрархії вищих навчальних закладів; упровадження бінарної системи вищої освіти; проведення наукових досліджень вищими навчальними закладами; навчання студентів на післядипломному рівні й акцентування уваги на традиційних навчальних програмах; проведення мікроекономічних реформ в системі вищої освіти; корпоратизація і приватизація вищої освіти; модернізація системи вищої освіти; підтримка та активізація реформи вищої освіти (Міністр освіти Дж. Даукінс); необхідність наукової та технічної новизни; створення об'єднаної національної системи (федеральний уряд фінансує кожен університет); покращення фінансування за рахунок держави і студентів; налагодження зв'язків технологічних університетів із бізнесовими структурами; зміцненням дослідницьких зв'язків з бізнесовими структурами; упровадженням схеми звітів про дослідницьку, навчальну та управлінську діяльність як механізму

відповідальності за здійснення змін; поширення інформаційно-комунікаційних технологій.

Зроблено *висновок*, що реформи вищої освіти, які здійснювалися у період з 1960-х – до 2011 рр., вирізнялися певними особливостями, пов'язаними із суспільно-політичними умовами тих часів та різних суспільних, організаційних і змістових нововведень. Спільним завданням вищої освіти залишалася ідея об'єднання народу і побудова сучасного суспільства. Ініціаторами реформ були правляча влада, оскільки ці реформи становили інтегральну частину програми соціально-економічної й культурної перебудови країни. Проекти зміни в системі вищої освіти розроблялися тогочасними міністрами освіти й широко обговорювалися у політичних і освітянських колах. Легітимність проведення реформ забезпечували відповідні освітні декрети і закони.

Ключові слова: *вища освіта, розвиток вищої освіти в Австралії, періодизація вищої освіти, особливості реформи вищої освіти, діяльність вищих навчальних закладів Австралії.*

Джерела:

1. Marginson S., Considine M. National and Global Competition in Higher Education. *Monash University*. Australia, 2004. 28 p.
  2. Pascoe S., Pascoe R. Education Reform in Australia: 1992-1997. *Education Reform and Management Publication Series*. Australia, 1998. 39 p.
  3. Schubert J. Higher Education in Australia: Developing a new Data Framework and International Comparisons and Issues. *Business Council of Australia / Allen Consulting Group*. Australia, 2002. 71 p.
-

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ СПОРТИВНО-ПЕДАГОГІЧНОГО УДОСКОНАЛЕННЯ В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Сергій Приймак,

*доктор педагогічних наук, доцент,
Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка, м. Чернігів, Україна*

Мета дослідження полягає в науково-теоретичному обґрунтуванні методичної системи розвитку функціональних можливостей майбутніх учителів фізичної культури у процесі спортивно-педагогічного удосконалення.

На основі конструктивного аналізу й узагальнення теоретико-емпіричних досліджень з'ясовано, що концептуальними передумовами підготовки висококваліфікованих учителів фізичної культури є поєднання освітньої, спортивної та науково-дослідної діяльності студентів, кожна з яких обумовлена необхідністю забезпечення належного рівня оволодіння знаннями та уміннями в обраному виді спортивно-педагогічного удосконалення.

Обґрунтовано, що однією з актуальних проблем науково-педагогічних досліджень є формування функціональної готовності майбутнього учителя фізичної культури у процесі спортивно-педагогічного удосконалення, який здатен успішно проектувати, конструювати і перетворювати окремі складові цієї діяльності, раціонально розробляти, моделювати засоби педагогічного впливу та ефективно застосовувати їх в практиці.

Визначено, що головною передумовою успішної педагогічної діяльності учителя фізичної культури є наявність педагогічних здібностей, зокрема: дидактичних, перцептивних, конструктивних, експресивних, академічних, організаторських, комунікативних. Інтегральною дисципліною, яка дозволяє реалізувати педагогічні здібності у практичній діяльності є «Спортивно-педагогічне удосконалення», покликаної забезпечити якісну підготовку студентів до майбутніх професійних обов'язків, а саме, надає можливість оволодіти

професійно-педагогічними знаннями, уміннями та навичками, необхідних у педагогічній і тренерській діяльності. Спортивна підготовка є педагогічним процесом, основою якої є формування й удосконалення професійних умінь і навичок педагога з фізичної культури і спорту.

Визначено і науково обґрунтовано організація освітнього процесу зі спортивно-педагогічного удосконалення, форми проведення, види контролю. Здійснено спробу конкретизувати значний обсяг знань у сфері педагогічних основ його становлення в умовах закладу вищої освіти. Розглянуті аспекти окреслюють на необхідність подальшого пошуку і розробки науково обґрунтованих методів удосконалення професійної підготовки майбутнього учителя фізичної культури.

З метою обґрунтування і розробки методичної систему розвитку функціональних можливостей майбутніх учителів фізичної культури у процесі спортивно-педагогічного удосконалення розглянуто методологічні і емпіричні основи технологічної моделі, які можуть бути реалізовані на основі системного і діяльнісного підходів.

Висновок. Впровадження компетентнісного кінезіологічного підходу в систему вищої освіти обумовлено підвищенням вимог до фізичної готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності, забезпеченої безпечним рівнем здоров'я, високим рівнем теоретичної, методичної та морфофункціональною підготовленістю, детермінованої високим рівнем розвитку кінезіологічної компетентності, що формується в інтегрованому міжнауковому науковому напрямку про моторну активність людини – кінезіології. Відповідно до специфіки кінезіологічної компетентності, сутність якої полягає в інтегративному впливі спортивно-педагогічної діяльності на інтелектуальну і рухову сфери особистості, вважаємо за необхідне виокремити в якості об'єкта формування ціннісних установок функціональні можливості людини.

Джерела:

1. Педагогическое физкультурно-спортивное совершенствование : учебное пособие для студ. высш. учеб. заведений / под ред.

Ю.Д. Железняк. Москва : Академия, 2005. 384 с.

2. Приймак С. Г. Методична система розвитку функціональних можливостей майбутніх учителів фізичної культури у процесі спортивно-педагогічного удосконалення : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02. Чернігів, 2019. 545 с.

3. Приймак С. Г. Спортивно-педагогічне удосконалення студентів: морфофункціональне забезпечення діяльності: монографія. Чернігів : ПАТ «ПВК «Десна», 2018. 292 с.

4. Приймак С. Фізична працездатність студентів, що займаються в групі спортивно-педагогічного удосконалення з боксу. *Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології*. 2017, № 6 (70). С. 130-141. <https://doi.org/10.24139/2312-5993/2017.06/130-141>

5. Сущенко Л. П. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Київ, 2003. 46 с.

6. Priymak Serhij, Kolomiets Nataliia, Goletc Vitaliy (2019). Modeling of the morphofunctional state of the biathletes body. *Journal of Physical Education and Sport® (JPES)*, Vol.19 (issue 2), Art 173. Pp. 1193-1199. <https://doi.org/10.7752/jpes.2019.02173>

7. Priymak, S. G., Terentieva, N. O. (2017). Somatologic characteristics of biathlon students' body constitution in predicting of their successfulness. *Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports*; 21(4): 192-199. <https://doi.org/10.15561/18189172.2017.0408>

ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ДОСВІДУ ШКІЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ У ВІТЧИЗНЯНУ ОСВІТНЮ ПРАКТИКУ

Ірина Пронікова,
кандидат педагогічних наук,
Чернігівський обласний інститут післядипломної
педагогічної освіти імені К.Д.Ушинського,
м. Чернігів, Україна

Метою дослідження є визначення перспективи впровадження досвіду шкільної економічної освіти у вітчизняну освітню практику. Виокремлено три рівні: загальнодержавний, регіональний та галузевий.

Загальнодержавний рівень. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти (2011) [2] спрямований на виконання завдань ЗЗСО II і III ступеня, визначає вимоги до освіченості учнів основної і старшої школи. З'ясовано, що для його реалізації необхідно вирішити такі основні завдання шкільної економічної освіти, як: опанування школярами знаннями законів економічного розвитку суспільства, принципів і методів господарювання, економіки та організації виробництва, формування економічних умінь і навичок економічного аналізу в учнів, а також раціональної організації праці, оскільки відсутність елементарних знань у галузі економіки «не дає змоги бачити перспективи розвитку країни, приймати правильні рішення на всіх рівнях; отримання базового уявлення про економіку та економічну теорію дає змогу розібратися в механізмах роботи ринку, для чого необхідно формувати поняття про економічні основи, категорії й закони, їх взаємозв'язки, взаємозувленості; виховання у молодих людей в процесі навчання поваги до праці, людей праці та дбайливого ставлення до всіх видів власності; виховання у школярів етично-економічних властивостей особистості – ощадливості, організованості, підприємливості [1, с. 154].

Регіональний рівень. Нові державні стандарти початкової загальної та повної загальної середньої освіти базуються на діяльнісному, компетентнісному та особистісному підходах

навчання у ЗЗСО. Важливе місце у освітньому процесі належить економічній складовій, яка є однією зі змістових ліній суспільствознавчого компонента освітньої галузі «Суспільствознавство». Формування економічної свідомості громадянина складний і тривалий процес, який складається з комплексу навчальних предметів економічного спрямування, з формування ключової компетентності підприємливості і фінансової грамотності в процесі вивчення неекономічних дисциплін; системи позакласної роботи з учнями, батьками, місцевими громадами. Шкільну економічну освіту необхідно впроваджувати починаючи з дошкільних навчальних закладів, оскільки саме в цьому віковому періоді у дитини формуються уявлення про навколишній світ, навички і звички, первинні економічні знання.

Галузевий рівень. Вирішення поставлених завдань неможливе без відповідної підготовки вчителя. Відповідно до державної програми «Стратегія реформування системи захисту прав споживачів на ринках фінансових послуг на 2012–2017 роки» (2011), розроблено навчально-методичний комплект для слухачів курсів підвищення кваліфікації «Фінансова грамотність» у початковій і основній школі, складовою частиною якого є навчально-методичний посібник «Фінансова грамотність» для підвищення кваліфікації педагогів початкової і основної школи» [3]. Зазначено, що Концепція розвитку економічної освіти в Україні (2003) обґрунтовує необхідність та важливість запровадження економічної освіти на різних освітніх рівнях для формування економічного світогляду, розвитку економічного мислення здобувачів освіти. Новацією у концепції є актуалізація питання про доцільність викладання економіки як базової дисципліни у шкільній освіті. Другим істотним елементом новизни є обґрунтованість необхідності системного підходу до організації неперервної економічної освіти. Третій суттєвий елемент новизни полягав у змісті програм і підручників для кожної ланки навчання. Програми відображали сучасний стан економічної теорії і практики, враховували багаторічний досвід викладання основ економічних знань у школах зарубіжних країн [4].

Зроблено *висновок*, що в Україні у 2016/2017 навчальному році сформовано систему шкільної економічної освіти, яка передбачала: загальноосвітні навчальні заклади економічного профілю; класи з поглибленим вивченням економіки в ЗЗСО; ліцеї економічного спрямування для учнів 8–11 класів; суботньо-недільні та вечірні заклади; проведення курсів та семінарів-тренінгів для здобувачів освіти.

Джерела:

1. Вачевський М. В., Мадзігон В. Н., Примаченко Н. М. Основи економіки: навчальний посібник для учнів ліцеїв, коледжів, гімназій та загальноосвітніх шкіл 10–11–12 класів. Київ: Педагогічна думка, 2007. 612 с.

2. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF> (дата звернення: 12.03.2020).

3. Спецкурс із фінансової грамотності для підвищення кваліфікації вчителів основної школи: навч.-метод посібник; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Т. С. Смовженко. Київ: ДВНЗ Університет банківської справи, 2016. 120 с.

4. Концепція розвитку економічної освіти в Україні. *Освіта України*, 2004, № 6. С. 2.

СТВОРЕННЯ СПЕЦІАЛЬНО ОРГАНІЗОВАНОГО СЕРЕДОВИЩА ЯК ОДНА З УМОВ ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ ВЧИТЕЛІВ

Оксана Сагач,
кандидат історичних наук,
Чернігівський обласний інститут післядипломної
педагогічної освіти імені К. Д. Ушинського, м. Чернігів, Україна

Метою дослідження є вивчення однієї з умов неперервно-

го професійного зростання вчителів у процесі підвищення кваліфікації на базі інститутів післядипломної педагогічної освіти або педагогічних та класичних університетів – створення спеціально організованого середовища.

З'ясовано, що найбільш ефективно ця умова реалізується за рахунок створення групи слухачів, у якій представлені педагоги з різним стажем роботи або фахівці з різних предметів. У процесі взаємодії, обміну досвідом між членами групи створюється атмосфера взаємної підтримки, доброзичливості, яка зберігається у подальшій професійній діяльності вчителя. Взаєморозуміння, усвідомлення важливості й актуальності тем, співтворчість і синергія педагогічної майстерності сприяють подальшому саморозкриттю та самореалізації педагога. Маємо зазначити, що для професійного розвитку педагога важливими є взаємини, що зародились у процесі діалогового спілкування як між членами групи, так і з лектором-спікером. Отже, лекційні, практичні, тренінгові заняття мають проходити у вільній, демократичній формі, без акцентування на зовнішніх оцінках, які можуть розумітись слухачами як несприйняття або критика.

Науково-педагогічний працівник, який виступає у ролі спікера, повинен створювати на занятті такі умови, за яких виникає можливість усвідомлення проблемних питань, утруднень та їх спільного обговорення. Увага групи має концентруватись на спільній конгруентній взаємодії та взаємодії в основу якої покладений принцип фасилітації. Під конгруентною взаємодією розуміється спілкування побудоване на основі довірливих, щирих взаємин у процесі взаємодії зі спікером і між слухачами тобто, виявах взаємної емпатії, на відповідності між усвідомленням досвіду який переживає вчитель та самим досвідом [1]. За такої взаємодії, дії змодельовані у процесі занять та їх змістовна складова, мають відповідати змісту та характеру професійної діяльності педагога. Усвідомлення вчителем актуальності набутого досвіду створює передумови для подальшого ефективного розвитку.

У процесі підвищення кваліфікації вчитель стає реальним суб'єктом процесу навчання, але, одночасно, не може відійти від ролі експерта щодо методики навчання, змісту та організації навчального процесу. М. Ераут зауважує, що педагогові вкрай

складно відійти від стереотипу наставника, ментора [5]. Крім того, його позиція щодо навчальної діяльності є позицією суб'єкта, який приймає самостійні рішення відповідно до своїх переконань, цінностей, мотивів та оцінки власних можливостей. Маємо зазначити, що навчання тут виступає як пізнавальна діяльність, включена у контекст вирішення тих життєвих проблем, вирішення яких вчитель прагне спрямовувати та контролювати самостійно. Отже, умовою продуктивності навчання, у процесі підвищення кваліфікації, стає освітня взаємодія вчителя-слухача та науково-педагогічного працівника якій виступає спікером. У іншому випадку спікер може сприйматись як щось «чужорідне», як особа яка займає зверхню позицію. Наслідком такого сприйняття стає психологічний бар'єр та непорозуміння [2, с. 186; 6, с. 169].

Фасилітація є сукупністю навичок використовуваних з метою організації обговорення проблемної ситуації та виконання, у короткий проміжок часу, усіх дій, що були заплановані. Педагогічна фасилітація є видом педагогічної діяльності, яка покликана допомагати, у даному випадку вчителям, усвідомлювати власну самоцінність та підтримувати у них бажання розвиватись, самореалізуватись, професійно вдосконалюватись, сприяти їхньому професійному і особистісному розвитку. Фасилітатор, який керує процесом обговорення проблемного питання або теми, у процесі заняття, забезпечує успішну комунікацію між вчителями у групі та допомагає їм зрозуміти загальну мету, підтримує позитивну динаміку для досягнення поставленої мети через дискусію, не ставлячи при цьому себе на бік якоїсь однієї позиції або сторони [3, с. 35–57; 4].

Підсумовуючи вказане, зауважимо, що для створення спеціально організованого освітнього середовища, визначальним стає педагогічне забезпечення професійного розвитку особистості вчителя-слухача, а саме: особистість науково-педагогічного працівника, який є спікером, прояви емпатії та рефлексії, безумовне сприйняття, переживання суб'єктивного досвіду, розкриття потенційних можливостей вчителя та їх актуалізація. В основу навчання, не в останню чергу, має бути покладене розуміння, що потенційні можливості професійного

розвитку особистості закладені в ній самій.

Ключові слова: умови, підвищення кваліфікації, конгруентність, фасилітація.

Джерела:

1. Родіна Н. В. Роль еґо-конґруентності особистості в подоланні стресових ситуацій та забезпеченні суб'єктивного відчуття безпеки. *Вісник ОНУ ім. І.І. Мечникова. Психологія*, 2014, Т. 19, Вип. 2 (32). С. 270-281.
  2. Теоретические основы непрерывного образования. Монография / Под ред. В.Г. Онушкина. М. : Педагогика, 1987. 208 с.
  3. Фокша О. М. Педагогічні умови формування фасилітаційної компетентності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей у професійній підготовці : дис. ... канд. наук. Одеса, 2019. 239 с.
  4. Хілько С. Особливості формування фасилітаційної позиції майбутнього психолога в системі післядипломної педагогічної освіти. *Післядипломна освіта в Україні*, 2016, № 1. С. 83-86
  5. Eraut M. Some perspectives on consultancy in inservice education. *British Journal of In-Service Education*, 1977, Vol. 4, № 1. Pp. 95-99
  6. Loevinger J., Augusto B. Ego Development: Conceptions and Theories. 1976. San Francisco : Jossey-Bass. 504 p.
-

МІСЦЕ ЛОКАЛЬНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ У ФУНКЦІОНУВАННІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Олександр Самойленко,
кандидат історичних наук, доцент,
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя,
м. Ніжин, Україна

Підвищення якості освіти й її відповідності суспільним запитам в ХХІ ст. стало визначальним не лише в українському, але й загальноєвропейському освітньому дискурсі. Один із засновників теорії комплексного управління якістю (Total Quality Management)

А. Фейгенбаум зазначав, що якість освіти – це ключовий фактор у заочному змаганні між країнами, оскільки якість продукції та послуг визначається тим, як менеджери, викладачі, інженери та економісти думають, діють і приймають рішення відносно якості [1].

Одним із перспективних напрямів забезпечення якості освіти є розробка та запровадження в освітню практику систем якості. Тому актуальним є створення системи управління якістю освітніх послуг у ЗВО на основі застосування, в першу чергу, рекомендацій міжнародних стандартів ISO.

Метою дослідження є визначення місця системи управління якістю в функціонуванні ЗВО, на прикладі Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя (далі – НДУ ім. М. Гоголя).

Побудова систем управління якістю стала актуальною для багатьох ЗВО України [2]. Не склав виключення і НДУ ім. М. Гоголя, де роботу щодо побудови локальної системи управління якістю розпочато восени 2014 р. в межах проекту «Інноваційний університет та лідерство» [3].

Система управління якістю в НДУ ім. М. Гоголя сформована відповідно до норм Закону України «Про вищу освіту» та ґрунтується на принципах, викладених у «Стандартах і рекомендаціях щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти» Європейської асоціації із забезпечення

якості вищої освіти і національному стандарті України «Системи управління якістю. Вимоги», ДСТУ ISO 9001:2009 [4]. Її метою є підвищення конкурентоздатності ЗВО шляхом забезпечення високого рівня якості підготовки фахівців, що відповідає вимогам державного освітнього стандарту, запитам суспільства, потребам ринку праці й особистості студента на основі впровадження сучасних освітніх технологій, зростання наукової та педагогічної кваліфікації викладачів, уніфікації та стандартизації освітнього процесу.

Досягнення визначеної мети можливе шляхом реалізації основних завдань системи забезпечення якості освіти в університеті, а саме: визначення наявного рівня якості освітнього процесу на підставі системи чітких критеріїв; визначення ступеня впливу на стан освітнього процесу управлінських рішень суб'єктів цього процесу; здійснення коригування системи управління якістю освітнього процесу та оптимізації управлінської діяльності; покращення якості освітнього процесу та підвищення рівня компетентності майбутніх випускників.

Система забезпечення якості освіти в університеті передбачає здійснення певних заходів, а саме: визначення принципів, процедур та механізмів забезпечення якості вищої освіти; здійснення моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм; щорічне оцінювання здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних і педагогічних працівників університету та регулярне оприлюднення результатів таких оцінювань на офіційному веб-сайті НДУ ім. М. Гоголя, на інформаційних стендах і в будь-який інший відкритий спосіб; забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних, наукових і науково-педагогічних працівників; забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, у тому числі самостійної роботи студентів, за кожною освітньою програмою; забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом; забезпечення публічності інформації про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації; забезпечення ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату у наукових працях працівників університету та здобувачів вищої освіти тощо.

Ключовим інструментом управління якістю освітньої діяльності ЗВО є, на нашу думку, моніторинг освітнього процесу, який являє собою систему збору, обробки, збереження та поширення інформації про стан освітнього процесу чи окремих його елементів з метою інформаційного забезпечення управління та прийняття оптимальних управлінських рішень щодо підвищення ефективності функціонування усіх складових освітнього процесу, їхньої взаємодії з метою досягнення очікуваних та запланованих результатів навчання, а також інноваційного розвитку освітнього процесу.

Зроблено *висновок*, що система забезпечення якості освіти є невід'ємною та обов'язковою на даному етапі складовою будь-якого сучасного ЗВО. У НДУ ім. М. Гоголя система забезпечення якості освіти передбачає регулярну самооцінку діяльності структурних підрозділів та експертну оцінку для перевірки результатів самоаналізу; постійний вибірковий моніторинг окремих компонентів навчального процесу протягом навчального року та щорічне підсумкове комплексне оцінювання здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних і педагогічних працівників та регулярне оприлюднення результатів таких оцінювань на офіційному веб-сайті університету, на інформаційних стендах тощо.

Джерела:

1. Фейгенбаум А. Контроль качества продукции: Сокр. пер. с англ. М. : Экономика, 1986. С. 471.

2. Входження національної системи вищої освіти в європейський простір вищої освіти та наукового дослідження : моніторинг. дослідж. : аналіт. звіт / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. Фонд дослідж. освіт. політики»; кер. авт. кол. Т.В. Фініков. К. : Таксон, 2012. 54 с.

3. Проект “Інноваційний університет та лідерство” URL : http://www.edupolicy.org.ua/_dx/main_ua/projects_ua/finalized-projects_ua/projectiul.html

4. Національний стандарт України ISO 9001:2009 (Quality management systems – Requirements (Системи управління якістю. Вимоги)). Київ : ДЕРЖСПОЖИВСТАНДАРТ УКРАЇНИ, 2009. 26 с.

ПРОФЕСІЙНА МОБІЛЬНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА В УМОВАХ ВИКЛИКІВ ЧАСУ

Олена Сергійчук,

*кандидат історичних наук, доцент,
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди»,
м. Переяслав-Хмельницький, Україна*

Юлія Багно,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди»,
м. Переяслав-Хмельницький, Україна*

Стан розвитку сучасного суспільства, невинне розгортання глобалізації вимагають інтенсифікації та оптимізації освітнього процесу, підготовки педагогів, здатних самостійно та творчо мислити, вміти удосконалювати власну професійну діяльність, урахувуючи нагальні потреби суспільства. Необхідність перебудови освітньої системи відповідно до викликів часу визначено в Законах України «Програма дій щодо реалізації положень Болонської декларації у системі вищої освіти і науки України на 2012-2021 роки» (2012), Закон України «Про вищу освіту» (2014), Закон «Про освіту» (2017), Концепція «Нова українська школа» (2016), Концепція розвитку педагогічної освіти (2018), Національна стратегія розвитку освіти в Україні до 2021 року.

Пріоритетним напрямом у вирішенні означеного завдання є підвищення ефективності освітнього процесу в закладах вищої освіти шляхом зростання вимог до особистісних якостей майбутніх педагогів і педагогічного професіоналізму, поглиблення в них свідомого ставлення до мети, завдань, змісту освіти, здатності до перспективного мислення, педагогічного прогнозування, до особистісно-професійного саморозвитку та життєвої самореалізації, до формування їх професійної мобільності.

Глобалізація, зміна технологій, перехід до інформаційно-технологічного суспільства, зумовлюють зміни в радикальній модернізації галузі; ставлять перед державою, суспільством

завдання забезпечити пріоритетність розвитку освіти і науки, першочерговість розв'язання їх нагальних проблем [1].

Вживаються заходи як на урядовому рівні (Закон України «Про вищу освіту», «Про освіту», Концепція педагогічної освіти), так і на інституційному рівні для підвищення мобільності студентів і персоналу та подолання основних перешкод, що дає можливість спростити процедуру переводу студентів з одного закладу вищої освіти в інший за рахунок трансферу та накопичення кредитів (ECTS).

Міжнародній академічній мобільності значною мірою сприяють двосторонні договори обміну студентами. ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» з кожним роком намагається розширювати межі діяльності навчального закладу із ЗВО Чехії, Польщі, Туреччини, Німеччини, Китаю та ін. країнами, у рамках академічного обміну студентами, співпрацею між навчальними закладами, участь у міжнародних проектах, організацією міжнародних конференцій, конгресів тощо. Розвиваються різноманітні форми підтримки талановитих студентів і молодих науковців для навчання та стажування в провідних зарубіжних університетах і дослідницьких центрах. Один з важливих напрямів – забезпечення рівного доступу до вищої освіти.

Отже, професійна мобільність майбутніх педагогів є важливою якістю, яка полягає не тільки в тому, щоб надати їм певну суму знань, але й щоб сформувати у них стійкий професійно-педагогічний інтерес до педагогічної діяльності, та врешті решт визначитися, наскільки правильно він обрав для себе сферу діяльності, з'ясувати ступінь співвідношення особистісних якостей з професією педагога.

Джерела:

1. Закон України «Про вищу освіту» (редакція від 16.01.2016)
URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

ВПЛИВ ЕСТЕТИЧНОГО ДОСВІДУ НА ПРОФЕСІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Тамара Скорик,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г.Шевченка, м. Чернігів, Україна*

Мета дослідження – визначити вплив естетичного досвіду вчителя музичного мистецтва на його професійну діяльність.

У професійній діяльності вчителя музичного мистецтва орієнтація на естетичне виховання учнів є пріоритетною. Освітні завдання, які лежать в площині його діяльності, спрямовані не тільки на формування в учнів музичних компетентностей, а й на розвиток смаків, почуттів, поглядів естетичного світосприйняття, тобто на розвиток їхнього естетичного досвіду у процесі сприймання музичних творів. У зв'язку із цим постає питання визначення впливу естетичного досвіду вчителя на здійснення професійної діяльності та необхідності його розвитку у процесі професійної підготовки.

У більшості сучасних наукових праць прослідковується тенденція дослідження естетичного досвіду та естетичного відношення як форми його виявлення у відокремленості складників. У педагогічних дослідженнях значну увагу приділяють розвитку художніх інтересів (О. Гончаров, Г. Матковська, Н. Можайкіна), художніх потреб (Д. Бусурашвілі, В. Волинкін), естетичних ідеалів та смаків (Г. Падалка, І. Лісовська), естетичних оцінок (О. Рудницька, Л. Коваль) тощо. Проте, естетичний досвід – це цілісна система зв'язків, що процесуально існують у свідомості людини, і неможливо формувати естетичні смаки, ідеали, оцінки тощо, незалежно від перебудови та трансформації всіх інших елементів системи.

Академік І. Зязюн визначав естетичний досвід як специфічний, емоційно-почуттєвий досвід людини, який через потреби, мотиви, установки тощо зумовлює відношення людини до явищ об'єктивного світу та їхню оцінку в парадигмі: позитивне – негативне. Основними складниками естетичного досвіду, на думку Івана Зязюна, є потреби, емоції та почуття,

смаки, погляди та ідеали. Саме вони зумовлюють вольову діяльність людини, регулюють поведінку, спрямовують дії на предмет, який здатний задовольнити потреби [1, с. 75]. Із цього слідує, що естетичний досвід впливає на життєдіяльність людини, на ставлення до дійсності, спосіб взаємодії з іншими людьми тощо.

У контексті естетичного як виразного (О. Лосєв, М. Бахтін), естетичний досвід набуває більш глибокого змісту. Всі предмети та явища дійсності, відображаючись у свідомості людини, розкривають не тільки свою зовнішню та внутрішню структуру, а й впливають на духовний світ особистості, через усвідомлення естетичної сутності навколишнього світу. Так, у свідомості людини створюється естетична картина світу, яка закріплюється як естетичний досвід.

З'ясовано, що питання естетичної розвиненості особистості вчителя музичного мистецтва може бути вирішеним шляхом побудови цілісної системи естетичного впливу через мистецьку діяльність та естетично організоване мистецьке середовище. Результатом впливу різноманітних чинників естетичної освіти та виховання буде вияв сформованого естетичного досвіду.

Професійна підготовка вчителя музичного мистецтва, на думку більшості науковців, це комплекс загальних та спеціальних компетентностей, набутих в процесі навчання та практичної діяльності, які дозволяють виконувати необхідний та достатній обсяг роботи в галузі музично-педагогічної освіти. Естетичний досвід пронизує всі компоненти педагогічної діяльності та визначає естетико-виховні можливості вчителя.

У структурі педагогічної діяльності вчителя музичного мистецтва можна виділити наступні компоненти естетичного досвіду: мотиваційний, як естетико-педагогічна спрямованість діяльності вчителя; когнітивний, як художньо-естетична ерудованість вчителя; операційно-практичний, як досвід інтерпретації музичних творів; діяльнісно-творчий, як творчий підхід до музично-педагогічної діяльності [2]. Такий розподіл є суто умовним, оскільки всі компоненти є взаємопов'язаними та взаємозалежними і тільки в цілісності визначають естетичний досвід як структурний компонент особистості.

Якщо розглядати естетичний досвід особистості як естетичне ставлення до дійсності та умову її подальшого розвитку (І. Зязюн), то в структурі особистості вчителя музичного мистецтва естетичне ставлення до педагогічної діяльності буде проявлятися як напрям до її удосконалення, викликати активно-дієвий підхід до неї, прагнення до творення естетичності та безпечності освітнього середовища. Естетичний досвід у структурі особистості вчителя музичного мистецтва відіграє активну перетворювальну роль: наповнює естетичним змістом педагогічну взаємодію, виступає стимулом педагогічної творчості, критерієм оцінки педагогічно процесу і самого себе.

Зроблено *висновок* щодо впливу естетичного досвіду на всі аспекти педагогічної діяльності вчителя музичного мистецтва, що зумовлює становлення педагогічної майстерності вчителя, його гуманістично-спрямованих якостей; є засобом оптимізації педагогічної діяльності, скеровує творчий пошук вчителя, сприяє виявленню індивідуального стилю викладання, активізує творчу уяву, що впливає на прийняття педагогічних рішень щодо вибору форм, змісту та засобів музичного виховання.

Ключові слова: естетичний досвід, вчитель музичного мистецтва, педагогічна діяльність, професійна підготовка, професійні компетентності.

Джерела:

1. Зязюн І. А. Естетичний досвід особи. Формування і сфери вияву. Київ : Вища школа, 1976. 172 с.
  2. Скорик Т. В. Формування естетичного досвіду студентів засобами музики : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 ; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. Київ, 1998. 18 с.
-

ТВОРЧІ ПІДХОДИ РЕМБРАНДТА ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ХУДОЖНЬОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА В РОБОТІ З НЕПОВНОСПРАВНИМИ УЧНЯМИ

Ілля Субботенко,

*Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка, м. Чернігів, Україна*

*У деяких своїх роботах Рембрандт – чистий художник;
в інших він змушує мислити поза образами та формою
Марсель Бріон*

Свого часу Поля Сезана (Paul Cezanne, 1839–1906) якийсь юний художник запитав: – маестро, а що ж мені малювати? На що Сезан відповів: – пічну трубу. Важливо не те, *що* ти малюєш, а *як* ти малюєш. Як ти мислиш, які творчі методи використовуєш для візуалізації реальності часопростору.

Метою дослідження є з'ясування доцільності використання творчих підходів та методів Рембрандта для розвитку художнього потенціалу майбутнього педагога в роботі з неповносправними учнями.

Творчі підходи Рембрандта Гарменсзона ван Рейна (Rembrandt Harmenszoon van Rijn, 1606–1669) – це уявні подорожі (для розвитку мислення), малювання по пам'яті (для розвитку уяви), поєднання у своїх роботах фантазії та реальності (синергія), використання мистецтва з лікувальною метою (арт-терапія) та інші методи й підходи майстра до творчого процесу, які можуть бути належно використані в роботі з неповносправними учнями.

Неповносправні учні (діти з обмеженими освітніми можливостями) надзвичайно чутливі до сприйняття мистецтва загалом і особливо до сприйняття кольору, тому останній можна використовувати в лікувальних цілях. Рембрандт у важкі періоди свого життя поринав у творчий світ живопису. Мистецтво впливало на великого майстра лікуючи, і своїм мистецтвом він показував хвороби тогочасного суспільства. Неповносправні діти надзвичайно чутливі до кольору і світла. Адже дитина може

від-критися-для-нас, вийти з со-критості своїх тривог, її творчі можливості можуть засяяти. Такі діти передають це надзвичайне світло своєї душі. Як це ми можемо побачити на картинах імпресіоністів, коли дерева, людські постаті, квіти просто вібрують сонячним світлом.

У роботах Вермеєра (Jan Vermeer van Delft, 1632–1675) – предмети і люди освітлені світлом. У Рембрандта ж постаті, тіла, речі світяться з середини. Неповносправні діти розкриваються до нас через мистецтво, і своєю творчістю говорять те, що не в змозі передати в словах.

З'ясовано, що Рембрандт (Rembrandt Harmenszoon van Rijn, 1606-1669), якого вважають великим педагогом, постійно прагнув до парадигматичного мистецтва, тобто мистецтва, яке надає моральний урок. Творчі підходи художника описати в цих ескізних роздумах неможливо, але спробуємо хоча б побіжно зацентувати увагу на деяких творчих прийомах майстра. Заглиблюючись у творчі роздуми, Рембрандт подорожує думкою, що допомагає йому відвідувати простори духовного світу. Художник спостерігає та накопичує чуттєвий досвід, візуалізуючи його в пейзажах та картинах. Творча інтерпретація навколишньої дійсності дає необмежені можливості для розвитку художнього мислення, мислення в образах, мислення візуалізації, що є надзвичайно важливим моментом в роботі з неповносправними учнями. Рембрандт у своїх нотатках робить такий запис: «На батьківщині так багато прекрасного, а життя таке коротке, щоб все це зрозуміти та виразити. Якщо ти не в змозі відтворити цю красу в своєму мистецтві, тоді тобі нічого шукати в Італії з усіма її багатствами».

Як зазначено вище, Рембрандт подорожує думкою, використовуючи творчу інтуїцію та творче мислення. Досліджуючи його художню мову, бачимо надзвичайну емоційну глибину і зосередженість роздумів. Великий голландський художник застосовує у мистецтві поєднання творчих методів. У різні періоди своєї творчості Рембрандт звертається до глядача різною художньою мовою. Колір чи монохромний живопис, графіка, гравюра, акварель, техніка – усе виражає внутрішній світ митця та є його візуалізованим

діалогом з нами, оскільки візуальна мова не обмежена земним життям митця.

Важливо підкреслити, що не всі діти надають перевагу використанню фарб, багатьом дітям подобається графічна мова або монохромний живопис. Необхідно зрозуміти, які техніки використовувати в роботі з дітьми. Застосовуючи колір або графічну мову, ми впливаємо на світосприйняття учнів. Особливої обережності вимагає застосування кольору у роботі з неповносправними учнями (учнями з обмеженими освітніми потребами).

Творчість – це світ реалізації творчих можливостей неповносправних учнів, і розширення можливостей учнів повносправних. Зрозумівши істинне мистецтво як відображення сили і могутності Найвеличнішого Художника та Композитора, усвідомимо таку істину (Альберт Дюрер): «Мистецтво корисне, бо воно божественне і слугує високій священній меті ... ним можна досягнути високої і вічної слави ... воно корисно тим що слугує славі Божій, бо всі бачать, що Бог дарує своєму творінню розум, який вміщує це мистецтво» [1].

Висновок. Використання творчих підходів великих митців є важливою складовою розвитку творчого потенціалу майбутнього педагога, особливо в роботі з неповносправними учнями. Творчі підходи Рембрандта Гарменсзона ван Рейна (уявні подорожі (для розвитку мислення), малювання по пам'яті (для розвитку уяви), поєднання у своїх роботах фантазії та реальності (синергія), використання мистецтва з лікувальною метою (арт-терапія) та інші підходи майстра), можуть бути належно використані в роботі з неповносправними учнями. Діти відчують нашу любов, яку ми передаємо через мистецтво.

Джерела:

1. Дюрер А. Дневники. Письма. Трактаты. Том 2. Ленинград : Государственное издательство искусство, 1957. 253 с.

МОЖЛИВОСТІ МУЗЕЙНИХ КОМПЛЕКСІВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Наталія Терентьєва,
*доктор педагогічних наук, професор,
Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка, м. Чернігів, Україна*

Будь-який регіон має свою історію і соціально-культурний потенціал, який значно міг би збагати освітньо-професійну підготовку молоді у вітчизняних закладах освіти. І одну з провідних ролей у розбудові місцевих центрів музейно-освітньої та культурно-соціальної діяльності мають відіграти територіальні громади, які одним із аспектів власної спроможності мають урахування «історичних, географічних, соціально-економічних, природних, екологічних, етнічних, культурних особливостей розвитку відповідних адміністративно-територіальних одиниць» [1, п. 3]. Саме ці ресурсні можливості і дозволять територіальним громадам реалізовувати інформаційно-просвітницьку, організаційну, методичну та інші види діяльності, залучаючи молодь до вивчення та збереження історико-культурної спадщини регіону й надаючи можливість розширення регіональної компоненти підготовки майбутніх фахівців.

Метою розвідки визначаємо окреслення ролі музейних комплексів у підвищенні якості професійної підготовки фахівців в сучасних умовах.

Регіон, де працює автор статті, володіє колосальним історико-культурним потенціалом музейних комплексів, які доцільно використовувати для підготовки майбутніх фахівців та підвищення кваліфікації працюючих. Використання засобів музейної педагогіки Чернігівщини та Новгород-Сіверщини для підготовки фахівців за різними спеціальностями у Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка не потребують глобальних фінансових витрат, а переважно бажання та творчого підходу до викладання загальноосвітніх та професійно-орієнтованих навчальних

дисциплін для здобувачів освітнього рівня бакалавр та магістр. Це, зокрема можливості міста Чернігів, передмістя та потенціал музею власне університету.

Особливого значення набувають віртуальне відвідування музейних комплексів для людей з особливими потребами та для організації занять в умовах карантину та самоізоляції (в якій опинився світ навесні 2020 року внаслідок пандемії коронавірусу COVID-2019). Тому вбачаємо, що віртуальні екскурсії музейними комплексами можна використовувати не лише в рамках шкільної освіти (як от «8 варіантів незабутньої віртуальної екскурсії» від освітнього проекту «На урок» в рамках організації дистанційного навчання під час карантину пропонує школярам) [2], а й активно запроваджувати в рамках дистанційної освіти для студентів закладів вищої освіти з урахуванням регіональних особливостей та специфіки спеціальностей і напрямів підготовки майбутніх фахівців.

Джерела:

1. Методика формування спроможних територіальних громад. Постанова КМУ “Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад” № 214 від 08.04.2015 із змінами 2017 року. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-p> (дата звернення 29.04.2019)

2. 8 варіантів незабутньої віртуальної екскурсії. На урок: освітній проект. URL : <https://naurok.com.ua/post/8-variantiv-nezabutno-virtualno-ekskursi> (дата звернення 15.03.2020)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Олена Хмельницька,

*кандидат педагогічних наук,
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди», м. Переяслав, Україна*

Лариса Ткаченко,

*кандидат філологічних наук, доцент,
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди», м. Переяслав, Україна*

На сучасному етапі вища педагогічна освіта покликана готувати фахівців нового покоління, формувати у майбутніх педагогів загальні та фахові компетентності, сприяти постійному та неперервному зростанню учителя, пошуку нових форм і методів їх якісної професійно-педагогічної підготовки [1; 2].

Невід'ємною складовою професійної підготовки майбутнього учителя є практична підготовка. Практична підготовка сприяє поглибленню теоретичних знань студентів з педагогіки, дидактики, методики виховної роботи, педагогічної майстерності, методик викладання, психології та гігієни.

Перелік, форми, тривалість та терміни проведення практик у ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» визначаються навчальними планами кожної спеціальності. На бакалавраті майбутні педагоги проходять на 2-3 курсі психолого-педагогічну (дидактичну, безперервну) практику тривалістю 2-3 тижні; навчально-виробничу (виробничу, переддипломну) – на 4 курсі 6-8 тижнів. Навчання магістрантів передбачає педагогічну (4 тижні) та науково-дослідну практики (2 тижні) [3].

У зв'язку з підвищенням вимог до підготовки педагогічних кадрів створено систему цілісної побудови педагогічної практики, що передбачає єдність окремих її етапів, наступність ідей, змісту, взаємозв'язку з психолого-педагогічними дисциплінами. Створено нове покоління планів практики, які передбачають багатоступеневість, де на кожному етапі забезпечено чіткий перелік компетентностей, якими мають

оволодіти студенти, визначено цілі і завдання, що характеризують психолого-педагогічну спрямованість практичної підготовки на даному етапі [4].

Під час педагогічної практики студенти розв'язують різнопланові педагогічні завдання, вчать моделювати та прогнозувати хід освітнього процесу і знаходять оптимальні шляхи керування ним. Відбувається ознайомлення з сучасним станом організації освітнього процесу в закладах освіти, з передовим педагогічним досвідом. Загалом це інтенсивна самоосвітня і самовиховна робота майбутніх педагогів, перевірка їхньої готовності до майбутньої професійної діяльності.

В основі практичної підготовки сучасного учителя ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» лежать принципи гуманістичного, діяльнісного та індивідуального підходів, послідовності та наступності, зв'язку навчання з життям та теорії з практикою, активності та свідомості здобувачів освіти, навчання впродовж життя тощо [4].

У період активної педагогічної практики на старших курсах майбутні педагоги поступово засвоюють різнопланові технології освітньої діяльності. Даному процесу передують підготовча робота, що містить такі етапи діяльності: 1) усвідомлення ролі і сутності технологічного підходу до організації уроку, виховного заходу, аналіз кращих уроків і виховних заходів вчителів-майстрів, формування уявлень про послідовність технологічних операцій у діяльності учителя; 2) розробка студентами власних варіантів технологічного розв'язання виховуючих ситуацій з використанням опорної технологічної програми, наукове обґрунтування власного замислу, виховної позиції у визначенні мети, завдань, структури, засобів уроку, виховного заходу, прогнозування наслідків власної діяльності в освітньому процесі; 3) моделювання розроблених уроків, позакласних заходів (фрагментів), тобто проведення мікрОВикладання; 4) аналіз діяльності студента з точки зору його творчого задуму, виховної доцільності вибраного ним технологічного вирішення теми уроку, заходу, самоаналіз і самооцінка діяльності [4].

Загалом, педагогічні практики виконують пізнавальну, освітню, контрольну та стимулюючу функції. Студенти-практиканти мають змогу діяти інноваційно, шукати нові педагогічні рішення з урахуванням сучасних тенденцій освітніх змін. Отже, обов'язковою складовою освітнього процесу у ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» є проходження педагогічної практики, що покликане формувати методичну компетентність майбутнього учителя, поглиблювати теоретичні знання, вдосконалювати професійно значущі якості особистості, визначати ступінь професійної здатності і творчого, відповідального ставлення майбутнього педагога, вдосконалювати професійну майстерність здобувачів педагогічної освіти.

Джерела:

1. Закон України «Про вищу освіту» (2014). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

2. Концепція розвитку педагогічної освіти (2018). URL : <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>

3. Положення про проведення практики студентів ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», затверджено рішенням Вченої ради від 28.02.2019 р. Протокол № 6. Переяслав-Хмельницький, 2019. 14 с.

4. Сергійчук О. М., Онищенко Н. П., Хмельницька О. С. Організація та проведення практичної підготовки студентів педагогічних закладів вищої освіти. Переяслав-Хмельницький (Київ.обл.) : «Видавництво К С В», 2019. 220 с.

НАВЧАЄМОСЯ ПРАЦЮЮЧИ: ЕФЕКТИВНА МОДЕРНІЗАЦІЯ ОСВІТИ

Анатолій Цьось,

*доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор,
Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна*

Василь Пантік,

*кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент,
Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна*

Дмитро Пантік,

*Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна*

Основним завданням запровадження елементів дуальної форми навчання є усунення недоліків традиційних форм і методів навчання, подолання розриву між теорією і практикою, освітою й ринком праці, підвищення якості підготовки кваліфікованих кадрів з урахуванням вимог роботодавців у межах нових організаційно-відмінних форм навчання. Тому, на нашу думку, для забезпечення підготовки висококваліфікованих фахівців є необхідним запровадження дуальної системи навчання, де графік освітнього процесу розподіляють за циклами теоретичного та практичного навчання, а це свідчить, що така організація освітнього процесу в сучасних умовах ринку освітніх послуг і праці є найбільш ефективною [4; 5].

Мета дослідження полягає у висвітленні сучасного стану дуальної системи освіти в Україні та за кордоном і визначені її впливу на підвищення якості кадрового потенціалу випускників закладів вищої освіти. *Методи*: аналіз, синтез, узагальнення, систематизація, конкретизація, порівняння та прогнозування.

Сучасний ринок праці диктує необхідність перегляду традиційних підходів у системі вищої освіти. Переорієнтація на ринкові відносини випускників закладів вищої освіти потребує кардинальних змін. При прийомі на роботу роботодавців цікавить не тільки формат знань випускників навчальних закладів, скільки їх готовність до здійснення професійної діяльності з боку умінь. Однак освітні установи поки ще не в

зможі переорієнтуватися на європейський досвід та нові форми підготовки фахівців. Впровадження таких освітніх заходів як використання зарубіжного досвіду організації навчального процесу, впровадження сучасних інноваційних технологій, комп'ютеризація навчальних процесів, поєднання навчання і праці повинні значно підвищити кваліфікаційний рівень випускників навчальних закладів. Економічна ситуація в країні змусила студентів паралельно навчанню ще й працювати, а механізм взаємодії цих компонентів законодавчо був не врегульований. Пропускаючи заняття, слід відпрацьовувати пропущене. Натомість, дуальна освіта передбачає зарахування витраченого часу на підприємстві до навчальних планів [2; 3; 4].

Одним із провідних світових лідерів у сфері підготовки кваліфікованих кадрів на сьогодні виступає Європейський Союз, який завдячує цьому дуальній системі професійної освіти і навчання. Термін «дуальна система» (від лат. *dualis* – подвійний) уведено в педагогічну термінологію в середині 60-х років минулого століття у ФРН як нова, більш гнучка форма організації професійного навчання. Німці зрозуміли, що «секрет» якісного навчання та швидкого працевлаштування за спеціальністю слід шукати в правильній комбінації теорії та практики, співпраці університету та підприємства [2; 3; 4].

Основне завдання запровадження елементів дуальної форми навчання – усунути основні недоліки традиційних форм і методів навчання, подолати розрив між теорією і практикою, освітою й роботодавцями та підвищити якість підготовки висококваліфікованих фахівців із урахуванням вимог ринку праці у рамках нових організаційно-відмінних форм навчання.

Впроваджувати дуальну освіту в Україні потрібно з кількох причин: негативні показники працевлаштування молоді протягом січня – серпня 2019 року на обліку служби зайнятості перебувало 9,7 тис. випускників (7,6 тис. із ЗВО і 2,1 тис. із закладів профтехосвіти). Це близько 33 % від усіх безробітних в Україні. Застаріла матеріальна база в закладах освіти, де зношеність матеріально-технічного забезпечення складає 60–80 %. Застосування дуальних концепцій має на меті розширити доступ студентів до оновленого устаткування, яке використовується для створення продуктів чи послуг у бізнесі [1; 4; 5].

Тому 26 січня 2018 року на Розширеному засіданні Колегії Міністерства освіти і науки України прийнято Концепцію підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти в Україні. У цій Концепції передбачається встановлення рівноправного партнерства закладів вищої, фахової передвищої, професійно-технічної (професійної) освіти, роботодавців та здобувачів освіти з метою набуття останніми досвіду практичного застосування компетентностей та їх адаптація в умовах реальної професійної діяльності. Розроблена концепція ґрунтується на німецькому досвіді дуальної форми здобуття освіти [1; 5].

Основними перевагами дуального підходу в навчання в Україні будуть 50 % занять для аудиторного навчання та 50 % для практичних занять у компаніях; результати роботи студентів оцінюватимуть як в компанії, так і в університетах; від 25 % до 50 % навчальних кредитів студенти отримують безпосередньо на робочому місці; освітні програми адаптуються під потреби бізнесу. Це означає, що бізнес долучається до коригування дисциплін, які давно не відповідають ринку; навчальні програми мають відповідати академічним стандартам [1; 4; 5].

Висновки. Сучасна освіта та ринок праці вимагають нових освітніх технологій, форм та інновацій, здатних забезпечити високу якість підготовки фахівців як теоретично так і практично. Тому сьогодні доцільно реформувати систему освіти в частині методологій, створення навчальних програм за новими принципами та стандартами, проектування змісту вищої освіти на основі комплексного підходу та системи дуальної форми навчання.

Ключові слова: *дуальна освіта, студенти, ринок праці, показники працевлаштування.*

Джерела:

1. Дуальна освіта. Міністерство освіти і науки України: офіційний сайт. 2018. URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/profesijno-tehnicnaosvita/dualna-osvita>
2. Басюк М. П. Вплив передумов на формування сучасної дуальної системи вищої освіти Німеччини. *Педагогічні науки:*

теорія, історія, інноваційні технології, 2014, № 4 (38). С. 92-98.

3. Бойчевська І. Дуальна система Німеччини. *Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Сумській області*. URL : <http://nmcpto.sumy.ua/wpcontent/uploads/2017/04/>

4. Вчитися на роботі: як працюватиме дуальна освіта в Україні. *Український інтерес*. URL : <https://uain.press/science/education/vchytysya-na-robotiyak-zapratsyuye-dualna-osvita-v-ukrayini-943921>

5. Концепція підготовки фахівців у вищій освіті за дуальною системою: прийнята 19.09.2018 р. Кабінет Міністрів України: офіційний сайт. URL : <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/konserciya-pidgotovkifahivciv-za-dualnoyu-formoyu-zdobuttya-osviti>

НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Світлана Шмалей,

*доктор педагогічних наук, професор,
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова,
м. Київ, Україна*

В освітній процесі закладів вищої освіти впроваджується дистанційна форма навчання, оскільки прогрес суспільства визначається інформаційним оновленням. Отже, дистанційна освіта створює підґрунтя неперервної освіти та обміну інформацією без втрати актуальності та новизни. Надзвичайною перевагою системи дистанційної освіти є можливість отримувати інноваційні знання без втрати реального часу і незалежно від місця знаходження. Враховуючи перспективу вирішення таких проблем, дистанційна освіта у вищій школі набуває високо ефективного змісту як в поєднанні з фундаментальною освітою, так і в якості самостійної системи. Аналіз свідчить про наявність певних проблем реалізації дистанційної освіти, а саме відсутність нормативно-правових документів щодо регламентації даної системи; нечіткість визначення поняття «дистанційна освіта»; недостатність

обґрунтування та про робленості освітньо-педагогічних аспектів даної системи. Дистанційна освіта характеризується використанням засобів, методик та форм освіти, які відрізняються від інших форм освіти. Соціальне замовлення для дистанційної форми навчання вимагає виокремлення змісту навчальних дисциплін, які визначені навчальними програмами та планами, добір методів, форм і засобів навчання. Засоби навчання у дистанційній освіті представлені компонентами технологічної бази: телекомунікація, комп'ютерна техніка, кейс-технології та подібні складові.

Відзначають, що дистанційна форма навчання характеризується постійною ефективною інтерактивністю. Дистанційне навчання за структурою подібне очному (денному), реалізується відповідно до мети та змісту освітньої програми. В той же час, у дистанційній освіті представлення матеріалу та взаємодія студентів з викладачами відрізняється від традиційних варіантів. Дистанційна освіта базується на дидактичному підґрунті вихідних принципів науковості, системного підходу, індивідуалізації та компетентнісного підходу. В процесі дистанційної освіти активно використовується можливість інформаційного середовища та соціальних мереж. Отже, дистанційна освіта є складовою загальною системи вищої освіти, яка надає можливість неперервної освіти і саморозвитку.

У процесі дистанційної освіти виокремлення навчальних матеріалів є умовою інтерактивності та взаємодії між учнями та викладачами, в тому числі –в груповій роботі. Продуктивний та достовірний зворотній зв'язок надає студентам інформацію щодо рівня досягнень у навчанні. Важливо наголосити на мотиваційній спрямованості дистанційного навчання. При розробці дисциплін дистанційного навчання використовують варіативність методик ,засобів, технологій та технічних засобів. Виявлено, що у системі вищої професійної освіти простежуються наступні напрями дистанційного навчання: професійна підготовка та перепідготовка; підвищення кваліфікації кадрів у різних галузях знань; поглиблене вивчення окремих тематичних напрямів; вивчення базових дисциплін в зв'язку із неможливістю відвідання занять взагалі або деякий час; додаткова освіта.

З'ясовано, що найбільш прогресивними та перспективними варіантами дистанційного навчання є наступні: використання технологій електронних посібників з мережі Інтернет, навчання з залученням телекомунікаційних мереж різного розгалуження, проекти, що базуються на інтерактивному телебаченні. В даний час відсутнє визначення інтерактивного телебачення та повний опис послуг, які ця система може надати користувачу Певні перешкоди створює комерційний підхід щодо розробки адаптованих комерційних рішень.

Вважається, що інтерактивне телебачення – це технологія телебачення у цифровому форматі, яка передається по протоколу IP. Для впровадження такої технології необхідно забезпечувати складний комплекс обладнання, який складається з сучасних комп'ютерів та відповідає системним вимогам: приставки ТБ, які спеціалізовані під систем, медіа-плеєри, телесистеми з технологією Smart TV, інші різноманітні мобільні прилади. Інтерактивне телебачення гарантує як відомі інтерактивні відео послуги (від Video on Demand до Electronic Program Guide), так і забезпечує розширений обсяг інтерактивних інтегрованих послуг. Переваги інтерактивного телебачення вбачаються у такому: можливість використовувати для одного відеоряду більше двох каналів звукового супроводу, в т.ч. на різних мовах; інтерактивність (зворотній контакт з можливістю отримати відео довідки у реальному часі та оперативний відзив-звіт); пряме візуальне спілкування з аудиторією, яка знаходиться на достатній відстані. В той же час, доцільно використовувати IPTV для демонстрації унікальних практикумів та презентацій новітніх технологій, методик, авторських лекцій провідних фахівців. Найбільш розповсюджений варіант організації дистанційного навчання полягає у використанні достатньо розвинутих та доступних технологій-телекомунікація шляхом пошти, телеконференцій, інформаційних ресурсів та мережі Інтернет. Певні можливості у розвитку дистанційної освіти надають компакт-диски чи подібні аналоги, які є носіями теоретичних матеріалів. Дидактичні перспективи таких презентацій обґрунтовані для усіх форм освіти та самоосвіти в контексті оволодіння базовими теоретичними знаннями і ліквідації помилок і інформаційного

дефіциту, а електронний підручник характеризується сучасними технологічними можливостями для поліпшення якості знань, інформативністю, інтерактивністю, мультимедійністю. За умов поєднання зазначених варіантів реалізація дистанційного навчання забезпечить поліпшення якості освіти, підвищить рівень мотивації до самоосвіти та особистісного розвитку.

Джерела:

1. Дивак В. В. Використання відкритих систем дистанційного навчання у підготовці фахівців з педагогіки вищої школи. *Інформаційні технології та засоби навчання*, 2012, 2 (28). URL : <http://www.journal/iitaa.gov.ua>
2. Сисоєва С.О. Інтерактивні технології навчання дорослих. НАПН : Екмо, 2004. – 320 с.

ПІДГОТОВКА ЗДОБУВАЧІВ НАУКОВОГО СТУПЕНЯ ЯК ОДИН ІЗ СПОСОБІВ РОЗВИТКУ НАУКОВО- ПЕДАГОГІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УНІВЕРСИТЕТУ

Ольга Ярошенко,

*доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член (академік) НАПН України,
Інститут вищої освіти НАПН України, м. Київ, Україна*

Мета дослідження – з’ясувати особливості підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів в умовах імплементації Закону України «Про вищу освіту».

Розкрито особливості нового механізму підготовки аспірантів і докторантів, наголошено на змінах, які відбулись у зв’язку із затвердженням Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах); наведено результати аналізу даних Державної служби статистики України щодо вищої освіти в Україні (2018–2019 р.р.).

Для науково-педагогічного потенціалу університету важливим є кадрове забезпечення підготовки фахівців з вищою освітою, яку здійснюють науково-педагогічні працівники. Законом України «Про вищу освіту» передбачено, що вони «провадять навчальну, методичну, наукову (науково-технічну, мистецьку) та організаційну діяльність» [2]. Причому дві посади (доцент, професор) із можливих п'яти передбачають обов'язкову наявність наукового ступеня кандидата наук (доктора філософії) чи доктора наук. Відтак, для кар'єрного зростання асистентів, викладачів і старших викладачів без наукового ступеня існує реальний стимул виконувати дисертаційні дослідження, ставати докторами філософії і докторами наук.

Система підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів, яка склалась у радянські часи і проіснувала у незалежній Україні до 2016 року, відійшла в минуле. Починаючи з 2016/2017 н.р. розпочалась імплементація статті 5 Закону України «Про вищу освіту», що регламентує підготовку фахівців з вищою освітою за відповідними рівнями вищої освіти. На третьому (освітньо-науковому рівні) вищої освіти здійснюють підготовку докторів філософії, на четвертому (науковому) – докторів наук. Здобуття вищої освіти на обох цих рівнях передбачає захист дисертації (кандидатської і докторської відповідно).

Навчання в аспірантурі передбачає виконання освітньої і наукової складових програми упродовж 4-х років. «Наукова складова освітньо-наукової програми передбачає проведення власного наукового дослідження під керівництвом одного або двох наукових керівників та оформлення його результатів у вигляді дисертації» [3]. Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах) також передбачено «набуття універсальних навичок дослідника (усна та письмова презентація результатів власного наукового дослідження, застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності» [3]. Важливою обставиною видається те, що «засвоєння аспірантами (ад'юнктами) навчальних дисциплін може відбуватися на базі закладу вищої освіти (наукової установи), до якого зарахований аспірант (ад'юнкт), а також в

рамках реалізації права на академічну мобільність – на базі інших закладів вищої освіти (наукових установ) [3]. Змінились вимоги й до тих, хто бажає навчатись у докторантурі. Відтепер навчання триває лише 2 роки і хоча, як і раніше, освітня складова відсутня, часу для того, щоб розпочати і завершити дослідження у відведені строки, обмаль. Тому Порядком визначено, що до докторантури можуть вступати особи з ґрунтовними науковими напрацюваннями за темою дисертації, зокрема, мають «опубліковані праці з обраної спеціальності (зокрема публікації в міжнародних реферованих журналах, індексованих в наукометричних базах, згідно з вимогами до рівня наукової кваліфікації осіб, які здобувають наукові ступені) з метою завершення роботи над науковими дослідженнями та оформлення їх результатів та/або для підготовки публікацій до захисту для здобуття ступеня доктора наук особа має право вступити до докторантури закладу вищої освіти (наукової установи)» [3].

Аналізуючи основні показники діяльності аспірантури і докторантури в Україні у 2018 і 2019 рр. [1], ми зробили такі попередні висновки. Порівняно з 2015 роком (9813 осіб, зарахованих на навчання в аспірантурі) набір в аспірантуру зменшився і становив 6609 осіб (2016), 7274 осіб (2017 р.), 7172 осіб (2018), 4410 осіб (2019). Хоча й наукових установ, які мають аспірантуру на кінець 2019 року зменшилась на 46 або на 18 %, а закладів вищої освіти – на 10 або на 4 %. За галузями знань, яких усього 29 [4], станом на 1 січня 2019 р. лідируючими є «Право» (2638 осіб), «Соціальні науки» (2226 осіб), «Освіта/Педагогіка» (1577 осіб) [1]. Тобто, галузь «Освіта/педагогіка» на тлі загальної кількості галузей є доволі пріоритетною. І все ж остаточний висновок робити зарано, оскільки відкритим лишається питання працевлаштування випускників педагогічної аспірантури і в першу чергу для університетів, які щорічно набирають на цю спеціальність понад 20 здобувачів. Подібна тенденція спостерігається і в зарахуванні на навчання до докторантури. Кількість осіб, зарахованих до докторантури у 2015 р. становила 650 осіб, на 1 січня 2019 їх було 96, що майже в 7 разів менше. І хоча галузь знань «Освіта/педагогіка» на 4 місці, докторантів лише 6 осіб. Як

бачимо, статистика надто нерівномірна, а, почасти, суперечлива. Тому вважаємо проблему підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів на третьому і четвертому рівнях вищої освіти актуальною для подальших досліджень.

Джерела:

1. Державної служба статистики України «Вища освіта в Україні у 2018 році». URL : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
  2. Закон України про вищу освіту від 01.07.2014 № 1556-VII (із змінами; у редакції від 01.01.2018, підстава № 2233-19). URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
  3. Порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>
  4. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/266-2015-%D0%BF>
-

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Арабаджи Анна Юрївна – викладач кафедри фізичного виховання Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут».

Арабаджи Тимур Дмитрович – доцент кафедри фізичного виховання Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут».

Багно Юлія Миколаївна – доцент кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», кандидат педагогічних наук, доцент.

Бібчук Катерина В'ячеславівна – старший викладач кафедри біологічних основ фізичного виховання, здоров'я і спорту Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, кандидат біологічних наук.

Богданов Євген Павлович – аспірант кафедри педагогіки і менеджменту освіти КВНЗ “Херсонська академія неперервної освіти” Херсонської обласної ради.

Богданович Володимир Володимирович – викладач кафедри мистецьких дисциплін Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка.

Васютіна Тетяна Миколаївна – доцент кафедри педагогіки і методики початкового навчання Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, кандидат педагогічних наук, доцент.

Вишневська Яна Анатоліївна – аспірант кафедри педагогіки й менеджменту освіти КВНЗ “Херсонська академія неперервної освіти” Херсонської обласної ради.

Горяня Лариса Григорівна – Президент Міжнародної академії культури безпеки, екології та здоров'я, доктор філософії, кандидат педагогічних наук, доцент.

Граб Мар'яна Василівна – викладач Гуманітарно-педагогічного коледжу Мукачівського державного університету, аспірант.

Єстух Микола Борисович – головний науковий співробітник відділу історії та філософії освіти Інституту педагогіки НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України.

Жара Ганна Іванівна – доцент кафедри біологічних основ фізичного виховання, здоров'я і спорту Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, кандидат педагогічних наук, доцент.

Жиденко Алла Олександрівна – завідувач кафедри біологічних основ фізичного виховання, здоров'я і спорту Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, доктор біологічних наук, професор.

Жорова Ірина Ярославівна – перший проректор, професор кафедри педагогіки й менеджменту освіти Комунального вищого навчального закладу “Херсонська академія неперервної освіти” Херсонської обласної ради, доктор педагогічних наук, доцент.

Задоя Світлана Юрївна – викладач по класу бандури і вокала Богуславської школи мистецтв Київської області, аспірант.

Зайцева Ольга Леонідівна – старший викладач кафедри реабілітології та спеціальної освіти Національного університету «Запорізька політехніка».

Злобіна Олена Вікторівна – старший викладач кафедри соціально-гуманітарних та фундаментальних дисциплін Інституту Військово-Морських Сил Національного університету «Одеська морська академія».

Калашиник Любов Сергіївна – завідувач Центру Міжнародного співробітництва та міжнародної освіти, професор кафедри східних мов Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди доктор педагогічних наук, професор.

Кобрій Ольга Миколаївна – заступник головного редактора збірника наукових праць ДДПУ імені Івана Франка «Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка», доктор педагогічних наук, професор.

Конотоп Олена Сергіївна – доцент кафедри мов і методики їх викладання Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, кандидат педагогічних наук, доцент.

Коропчану Едуард Борисович – ректор Тираспольського державного університету (переміщений у м. Кишинів), кандидат хімічних наук, професор.

Лавріненко Лідія Іванівна – доцент кафедри педагогіки та психології Чернігівського інституту післядипломної педагогічної освіти імені К.Д. Ушинського, кандидат історичних наук.

Дук'яниченко Ольга Миколаївна – доцент кафедри педагогіки і методики початкового навчання Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, кандидат педагогічних наук, доцент.

Медведева Ірина Михайлівна – завідувач кафедри олімпійського та професійного спорту Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, доктор педагогічних наук, професор.

Мехед Катерина Миколаївна – аспірант кафедри математики та економіки Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка.

Мехед Ольга Борисівна – завідувач кафедри біології Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, кандидат біологічних наук, доцент.

Носко Микола Олексійович – ректор Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України.

Носовець Наталія Михайлівна – завідувач кафедри педагогіки, психології і методики технологічної освіти Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, кандидат педагогічних наук, доцент.

Олексієнко Олександра Миколаївна – вчитель вищої категорії, вчитель-методист, заступник директора з навчально-виховної роботи Броварської загальноосвітньої школи I–III ступенів № 6; академік Міжнародної академії культури безпеки, екології та здоров'я.

Пантік Василь Васильович – декан факультету фізичної культури, спорту та здоров'я Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент.

Пантік Дмитро Васильович – аспірант кафедри фізичного виховання, фітнесу та рекреації Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.

Парфенюк Тетяна Юрївна – викладач іноземних мов (англійська, німецька) Комунального закладу Сумської обласної ради «Сумське вище училище мистецтв і культури ім. Д. С. Бортнянського», кандидат педагогічних наук (доктор філософії).

Піцик Ірина Олександрівна – вихователь ДНЗ № 3 «Магнолія» комбінованого типу міста Стрий; студентка факультету психології, педагогіки та соціальної роботи Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

Приймак Сергій Георгійович – доцент кафедри біологічних основ фізичного виховання, здоров'я і спорту Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, доктор педагогічних наук, доцент.

Проніков Олександр Костянтинівич – професор кафедри педагогіки, психології та методики фізичного виховання Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, доктор педагогічних наук, професор.

Пронікова Ірина Вікторівна – старший викладач кафедри природничо-математичних дисциплін та інформаційно-комунікаційних технологій в освіті Чернігівського інституту післядипломної педагогічної освіти імені К.Д. Ушинського, кандидат педагогічних наук.

Савонова Оксана Вікторівна – доцент кафедри біологічних основ фізичного виховання, здоров'я і спорту Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, кандидат педагогічних наук, доцент, докторант.

Сагач Оксана Михайлівна – доцент кафедри педагогіки та психології Чернігівського інституту післядипломної педагогічної освіти імені К.Д. Ушинського, кандидат історичних наук.

Самойленко Олександр Григорович – ректор Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, кандидат історичних наук, доцент.

Сергійчук Олена Миколаївна – доцент кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», кандидат історичних наук, доцент.

Скорик Тамара Володимирівна – доцент кафедри мистецьких дисциплін Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, кандидат педагогічних наук, доцент.

Субботенко Ілля Юрійович – аспірант кафедри мов і методики їх викладання Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка.

Суюндукова Юлія Ігорівна – магістрант 1 року навчання факультету педагогіки і психології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова.

Терентьєва Наталія Олександрівна – професор кафедри педагогіки, психології та методики фізичного виховання Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, доктор педагогічних наук, професор, віце-президент Міжнародної академії культури безпеки, екології та здоров'я.

Тимченко Ганна Миколаївна – доцент кафедри валеології Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, кандидат біологічних наук, доцент.

Ткаченко Лариса Василівна – доцент кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», кандидат філологічних наук, доцент.

Хмельницька Олена Сергіївна – доцент кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», кандидат педагогічних наук.

Цьось Анатолій Васильович – ректор Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор.

Шмалей Світлана Вікторівна – професор кафедри загальнотехнічних дисциплін та охорони праці Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, доктор педагогічних наук, професор.

Ярошенко Ольга Григорівна – головний науковий співробітник відділу інтеграції вищої освіти і науки Інституту вищої освіти НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України.